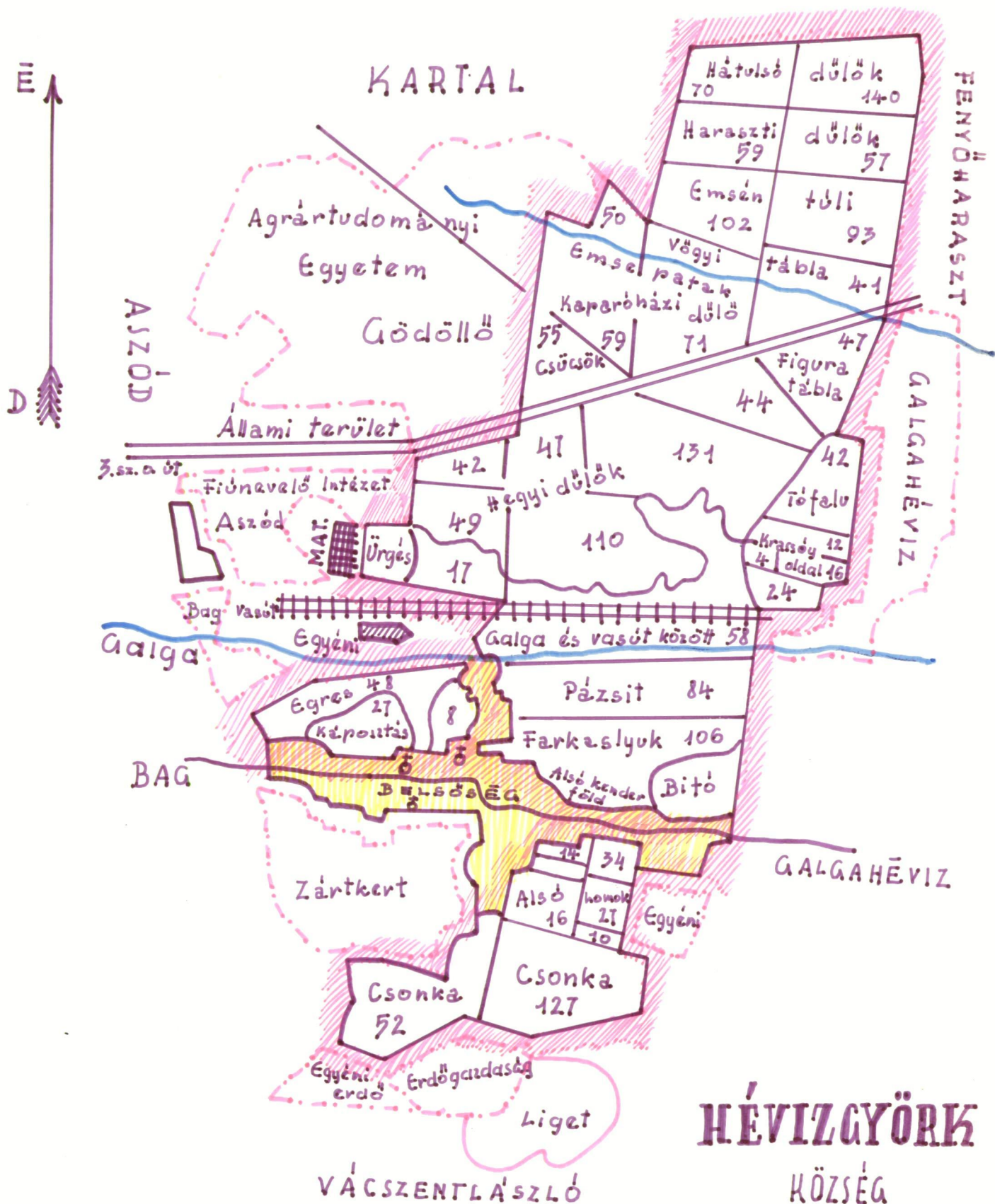


A
HÉVIZGYÖRKI
DÓZSA MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZET
TÖRTÉNETE
1950 - 1972

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

I r t a:
BAZAN ISTVÁN
HÉVIZGYÖRK
1972



A

HÉVIZGYÖRKI „DÓZSA” MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐSZÖVETKEZET
TÖRTÉNETE
/ 1950-1972 /

Hévizgyörk Pest megye északkeleti részén, a gödöllői dombvidék északkeleti oldalán, Gödöllő - Hatvan között, a Budapest - Miskolc közötti hármas számú főútvonal mellett, a Galga folyó völgyében, a fővárostól 50 km-re van.

A Galga völgye zárt, egységes, de sajátos gazdasági, társadalmi és kulturális területe Pest megyének, jelentős szerepe van a főváros lakosságának ellátásában.

A falu gazdag mozgalmi és népművészeti hagyományokkal rendelkezik. Lakói sokszor hívták fel magukra az ország figyelmét. Jelentős szerepük volt a kommunistáknak az 1919-es aszódi megmozdulásokban, a kartali Schossberger báró birtokainak március 18-án történt önkényes elfoglalásában, de ugyan így sokszor öregbitették a falu hírnevét gazdag népművészeti hagyományaikkal és kulturális tevékenységükkel. A falu társadalmi, politikai összetétele fejlődésének során mindig széles skálán mozgott, és tarka képet mutatott. Olyan falu ez, ahol a földért, a kizsákmányolás felszámolásáért és az új élet megteremtéséért évszázadok óta küzdenek az emberek. A falu gazdasági, társadalmi és politikai összetételének sokrétűségéből ered, hogy ez a küzdelem hol kiemelkedő, nagyszerű tettekre ösztönzött, máskor pedig olyan helyzet teremtetődött, amikor a falu nincstelen földmunkásainak és parasztjainak feje felett kínos lassusággal teltek az évek. A hosszú, küzdelmes harcnak szerves része és kiemelkedő fejezete az a több mint két évtized a felszabadulás után, melyet a falu népe a kommunisták irányításával / mindenekelőtt agrárproletársága, szegény és kisparaszttsága / vitt önmelegeléséért, sorsának forradalmi megváltoztatásáért, és fogott hozzá apró parcelláinak egymás mellé rakásához, összeosztásához, a mezőgazdaság szocialista átszervezéséhez.

E küzdelem nemcsak eredményeket hozott, hanem igen sokszor buktatókat is rejtett magában. Egyszerű emberek egyik napról a másikra emelkedtek fel vezetőkké, de ugyanilyen gyorsan el is buktak. Ha sokan elbuktak is e nagyszerű munkában, mégis mindannyiuk tevékenységének eredménye és részük van abban, hogy végül is végérvényesen, visszavonhatatlanul győzött falumban a szocialista nagyüzem eszméje, és ma már nagyszerű munkák produkálására képes a „DÓZSA” termelőszövetkezet.

Ezt a nemes küzdelmet és győzelmet szeretném munkámban hűen megírni, szülőfalum iránt érzett őszinte tiszteletből, és a „Dózsa” termelőszövetkezettel való együttérzésből fakadóan, életem delén, egy kicsit közös tevékenységünkre is visszapillantva.

I.

Hévizgyörk község történetének rövid áttekintése

1./ A község kialakulásának története.

A Galga völgye már a honfoglalás előtt is lakott terület volt. A bronz-kori leletek, - melyek az aszódi Petőfi múzeumban vannak elhelyezve - arra utalnak, hogy ezen a területen már az őskorban is megfordult az ember.

Honfoglaló őseink közül Árpád törzsének szálláshelye, Pest megye területe volt. A Galga folyó két oldalán lévő nagy területű legelők a nomád életmódhoz jó alkalmat biztosítottak. A Galga völgyébe a magyar, vagy „megyer” törzs néhány nemzetsége került.

A mai Hévizgyörk területét az Ákos nemzetség kapta. A falutól nem messze volt a nemzetségfő szálláshelye. A törzseket, de a nemzetségeket is gyepük választották el egymástól. Az akkor még rendszertelen mederben folyó Galga, mocsaras árterületeivel erre igen alkalmas volt. A gyepün túl északkeletre, a Kartal nemzetség telepedett le, melynek nevét a község ma is viseli. Az Árpád-ház-kori élet maradványait őrzi a község területén lévő több száz éves / román stílusban épült / templom romja. A templomot az 1200-as évek végén építették, elhelyezkedéséből lehet következtetni a falu fekvésére. A templom a folyótól 300 méterre lévő kis dombocskán épült. Környékét a folyó mellett mocsaras, zsombékos terület vette körül észak és dél irányában. Szálláshelyül csak a keleti és nyugati terület volt alkalmas. A templom körül lévő területet az idősebbek még ma is csak „tőszegként” emlegetik.

A folyó tulsó területe hosszú ideig lakatlan volt, csak az első világháború után épült néhány ház „ujtelep” néven, a FAKSZ akció keretében. A tatárjárás idején Seban mintegy tízezerfős csapatával végigpusztította a vidéket.

1245-től az Ákos nemzetség egy másik családjához Mikchhez került ez a vidék. A mai község határában több kis település volt, / Szigetegyháza, Diódtelek, Oroszló, Szent Györgytelek, Szentpálárnyéka / melyeket együttesen Hévíz-völgyének nevezték. A kistelepülések birtoklásáért a közép-korban sok pert folytattak le.

1424. június 2-án a Prodavizi Ördögh család vásárolja meg a község területének egy részét. 1438-ban Albert király a Rozgonyi családot iktatja be ide, akik egy év múlva elzálogosítják birtokukat, de a következő évben ismét visszakerül hozzájuk.

Az 1470-es években a Vámosgyörk-i Pohárnok családé lesz a birtokjog, ettől az időtől lesz a községnek önálló neve: VAAMOSGYEWRK.

1496-ban II. Ulászló az eddigi Kanizsai Györgytől elveszi a birtokjogot, majd az egri püspöknek adja.

Mátyás uralkodása idején többször zálogosítják el a birtokot a főurak kölcsöneinek fedezésére. Az egyik gyakori zálogtulajdonos a Sági család volt. Ez a családinév ma is igen gyakori!

1530-ban a falu területe Tahy Ferenc szigetvári kapitány tulajdonába került, majd a törökdulás idején először 1559-ben kerül fennhatóságuk alá. 1593-ban a Hatvan alatt megkergetett törökök teljesen feldulják, és vandál módon pusztítják a vidéket.

A török pusztítás olyan nagy ezen a vidéken, hogy az elnéptelenedés következtében, a csekély létszámú település még az adóíveken sem szerepel sokáig. Ebben az időben került át Vámosgyörk jelenlegi helyére, Heves megyébe. A mi településünk pedig a HEWYZGYERK nevet kapja.

1600-ban ismét hallani a faluról, ekkor alakul meg a református egyház. Az 1600-as évek közepén a háromnegyedes falvak közé tartozik. Ezt bizonyítja az alábbi statisztikai is.

Az adózó családfők számának alakulása 1699-1720 között /1/

Év:	adózók száma:	Év:	adózók száma:
1699	30	1711-13	15
1701	23	1715	22
1702	30	1720	31
1703	31		

A török kiűzése után 1702-ban már 30 nem nemes háztartás szerepel a nyilvántartásban.

1710-ben a terület akkori földbirtokosa Grassalkovich, tótokat telepített a Galga felső vidékére, akik közül néhányan később - kb. 10 év múlva - Aszódról és Domonyból Hévizgyörkre jöttek. Leszármazottaik / Kovácsok, Mrkvák, Kustrák / ma is élnek a faluban, de a szlovák nyelv már teljesen ismeretlen körükben. Nagypám szerint nagyszülei még jól ismerték nemzeti nyelvüket, de szégyelték, hogy honnan jöttek.

A valóság az, hogy a múlt században, de a Horthy fasizmus idején is, aki még tudott szlovákul, jobban tette, ha elfelejtette, vagy egyszerűen letagadta nemzetiségi eredetét. Az 1930-as népszámlálás idején már csak egyetlen fő ismeri el a szlovákot anyanyelvének. Más a helyzet a Galga felső folyásánál lévő községekben.

Aszódon, Domonyban, Galgamácsán, Galgagyörkön, Püspökhatvanban, Acsán, és Galgagután - még ma is nagyon sokan beszélnek szlovákul, - sőt több helyen az iskolákban is folyik szlovák nyelvoktatás.

A falu lakóinak száma 1700-tól fokozatosan gyarapodik.

1726-ban már 168 a lélekszám.

Az 1800-as évek elején tovább szaporodik a falu.

Évek:	össz. lakosság:	Évek:	össz. lakosság:
1869	1.284	1900	1.895
1880	1.286	1910	2.024
1890	1.720	1920	2.174

1820-ban már az armális nemesek száma is 20 család /Sápiak, Selebik, Kovácsok, Turócziak stb./ A népszámlálás adatai alapján a következőképpen tagozódik a község. / 4 /
Hévizgyörk / Grassalkovich birtok /

Házak:	152
Családok:	192
Népesség:	1075

T á r s a d a l m i t a g o z ó d á s

férfiak közül:

Nemes:	32
Tisztviselő:	1
Paraszt:	74
Zsellér:	103
Egyéb:	39
Polgár és paraszt örököse:	82

1910-ben Tornyai Schossberger Lajos a legnagyobb birtokos a faluban, több mint 500 kh.-dal.

1913-14-es évek idején a rossz termések, valamint a háboru előszele érezteti hatását. A háboru kitörése csak fokozta a falu amugy is súlyos gondjait. / A háboruban sokan életüket vesztik - 76 fő -, vagy súlyosan megsebesülnek, több mint 170 fő. / / 5 /

1919-ben a Tanácsköztársaság létrejötte előtt két dolog különösen segíti az amugy is forradalmasodó hangulat elterjedését:

a./ Sokan az orosz hadifogságból úgy jönnek haza, hogy magukkal hozzák a szocialista eszméket / pl. Sági Lajos /

b./ A 2 km-re lévő Aszód-i Loid Repülőgépgyárba többen jártak dolgozni. Ennek eredménye azután az, hogy a somogyi parasztokhoz hasonlóan a kartali, aszódi agárproletárokkal együtt a hévizgyörkiek is részt vettek Schossberger birtokainak önkényes elfoglalásában, valamint az 1919. március 18-án Aszódon lezajlott paraszt-tüntetésben.

Május 11-én megalakult a Földműves Tanács 22 taggal. / 6 /

- | | |
|--|--|
| 1./ Főrhencz Sándor | 12./ Rajkó Gábor |
| 2./ Balskó József | 13./ f.Tóth János |
| 3./ ö Rajkó Mihályné
sz. Aszódi Teréz | 14./ Kmett Lajos |
| 4./ Lipták János | 15./ alsó ifj.Benkő János |
| 5./ Bobály Márton | 16./ Bobály István |
| 6./ alsó Kustra István | 17./ ö. Cs.Mrkva Istvánné
sz.Pintér Mária |
| 7./ Mócsa József | 18./ ifj.H.Bazan Mihály |
| 8./ Polyák János | 19./ H.Mrkva András |
| 9./ Varga János | 20./ Matkovics János |
| 10./ id.Eleven István | 21./ S.Kovács István |
| 11./ ifj.Márta István | 22./ Kustra János |

Az intézőbizottság / direktórium / tagjai:

- 1./ alsó Kustra István
- 2./ Polyák János
- 3./ ifj. Márta István
- 4./ ifj. H. Bazan Mihály
- 5./ S. Kovács István

A Tanácsköztársaság bukása után a megtorlás itt sem maradt el. Többen a direktórium tagjai közül börtönben ültek, négyen pedig rendőri felügyelet alá kerültek. A forradalmi munkás-mozgalom történetének egyik kiemelkedő eseménye: az 1930 szeptember 1-i Budapesten, a városligetben lezajlott nagy tüntetés is falunkból követelte egyetlen halálos áldozatát Darnyik János személyében. Darnyik János ugyan galgahévízi születésű, de a mi falunkban is lakott. Családja ma is itt él, éppen ezért hősi halálát magunkénak is valljuk.

2./ Gazdasági és társadalmi viszonyok a felszabadulás előtti években.

Az első világháború után a direktórium tagjaival és azokkal szemben, akik a Tanácsköztársaság idején tevékenykedtek, a falu reakciós körei és hatalmi szervei terrort és a megfélemlítés egyéb eszközeit alkalmazták.

A falu lakosainak egy része kapott földet a Schosberger báró birtokaiból. A földosztásra kijelölt területet - 408 kh-t - is úgy választották ki, amely abban az időben csak nehezen volt művelhető. A területet a Galga mellett jelölték ki. E föld művelése sok nehézséget és gondot jelentett tulajdonosainak, mert mély fekvésük miatt az év több hónapjában vízenyős, sőt a tavaszi olvadás és nagyobb nyári esőzések alkalmával nagyobb részük hosszabb ideig víz alatt állt.

Nem is beszélve arról, hogy ebben az időben a Galga patak is könnyen ki-ki szaladt medréből - partjának rendezetlensége miatt - és bizony ilyenkor a területek semmi hasznát nem tudták nyújtani tulajdonosaiknak. De még ebből a sílány juttatásból is kirekesztették azokat, akik politikailag „pettyesek” voltak. A juttatottaknak 800 □-öles föld - darabkákat adtak. Az 1930-as évek végén négyen Bazsik András, Pokorádi István, Tasnádi Gábor, Bobály János /akik vitézségi érdemmel rendelkeztek 15 holdas birtokot kaptak. Az ötödik - Tóth István nem fogadta el.

Az elmúlt 40-50 év alatt a község összterülete és a gazdasági terület művelődési ágak szerinti megoszlása - a mellékelt statisztikai adatok szerint - nem sokat változott. Viszont a kisgazdaságok száma háromszorosára nőtt a felaprózódás következtében. / 7 /

Gazdasági terület művelődési ágak szerinti megoszlása.

1895 évi adatok:	1935 évi adatok
Gazdaságok száma: 389	1.157
Szántóföld: 2.865 kh.	2.826 kh.
Kert: 47 "	115 "
Rét: 556 "	407 "
Szőlő: 135 "	301 "
Legelő: 246 "	215 "
Erdő: 252 "	167 "
Nádas: -	1 "
Fanet: 176 "	212 "
Ö s s z e s e n: 4.277 kh.	4.244 kh.

1940-ben 32 közép, és nagybirtok volt Hévizgyörkön, a kisbirtok összes területe pedig 2.923 kh. Az 1-8 katasztrális holdig terjedő kisparaszti földje is szétszór-
tan - ténylegesen nadrágszíj parcellák - egymástól igen
távol helyezkedtek el.

Ennek következménye, hogy annak a 20-25 családnak kivétel-
lével, akik rendelkeztek 15-25 kh. földdel, szinte minden
házból akadt olyan, aki a falun kívül keresett magának
munkaalkalmat. Az asszonyok a jobbmodu gazdáknál dolgoz-
tak napszámosként. A jómód még ezeknek is csak annyit je-
lentett, hogy éppen megéltek földjük jövedelméből, Néhá-
nyan ugyan az 1940-es évek elejére meggazdagodtak. A fér-
fiak főleg Budapesten kerestek maguknak munkaalkalmat, de
itt is nehéz volt elhelyezkedni. Sokan tették meg gyalog
az 50 km-es utat az 1930-as években. Ha akadt is munka
néha, az leginkább csak időszaki volt. Szerencsések vol-
tak azok, - 10-15 fő - akik a MÁV-nál tudtak elhelyezked-
ni. A többiek az időszaki munka mellett nyáron a kartali
uradalomban vállaltak részesként aratást,

Birtokmegoszlás 1935. évben / 8 /

Gazdaságok száma:		Területe:	Haszonbérlet:
Összes:	1.157	4.244	849
1 kh-nál kisebb:	709	331	-
1 - 5 kh.	339	781	-
5 - 10 kh.	69	476	-
10 - 20 kh.	25	353	-
20 - 50 kh.	17	502	30
50 - 100 kh.	3	186	-
200 - 500 kh.	2	796	-
500-1000 kh.	1	819	819

A falu akkori 2 nagygazdája Naumann Géza és Mrkva András volt. Még azoknak a birtokosoknak sorsa sem volt a legjobb, akik a középparasztságot képviselték, /8-25 kh-ig de különösen, akik e kategória alsó periferiájához tartoztak, ha a család nagy volt. Ahol 4-6 gyerek élt - s ez a háború előtt nem volt ritka - ott a család éppen csak önmagát tudta fenntartani. Ebben a faluban mindenki piacolt, akinek 2-3 kh-nál nagyobb földje volt, a különbség csupán az, hogy a kis területtel rendelkezők - ezeknek általában nincs fogatuk - „háti” kosárban vitték terményeiket, leggyakrabban gyalog az aszódi piacra értékesíteni. Az olyan parasztok, akik lófogattal rendelkeztek, pénteken este megpakolták szekerüket áruval, és Budapest valamelyik /szombati piacán értékesítették. A „jobb módúak” zöldre festett tulipánnal, görögdinnye gerezddel díszített „lőcsös”, vagy a tehetősebbek -erre ugyan mindannyian törekedtek a lovas gazdák - stráfkocsival vitték terményeiket a piacra.

Igásfogatok alakulása / 9 /

1897-ben:	1935-ben:
egyes lófogat: 1 db.	31 db.
kettes lófogat: 110 db.	80 db.
hármás lófogat: 5 db.	-
kettes ökrös fogat: 62 db.	10 db. /tehén/
szamár fogat: 1 db.	-
Ö s s z e s e n: 179 db.	121 db.

A kialakult talajviszonyok a növénytermesztésre jó alkalmat biztosítottak. A falu határának nagy részén, a Galgán túl szántóföldi termelés folyik. Buzát, árpát, kukoricát, cukorrépát termesztenek.

A Galga innenső / jobb / oldalán a völgyben kertészeti növények / ma már öntözéses / termesztésével, a falunak azon a részén pedig, ahol a dombvonulatot homok borítja, 80-90 évvel ezelőtt szőlőt telepítettek, és azzal foglalkoztak. Ezek a szőlők ma már nem sokat érnek. Egyrészt keveset adnak holdanként - mert gyümölcsfákkal vannak tele -, másrészt pedig zöme: nova, othelló és csak igen kevés a jó borszőlő, de már ezek is pusztulásra vannak ítélve, Új telepítéssel egyelőre nem foglalkoznak. A közös azért nem, mert nagy része zártkertnek van nyilvánítva, másrészt pedig a tsz. egyéb jövedelem forrásai értékesebbek és jövedelmezőbbek lesznek még hosszú ideig. Nem is beszélve arról, hogy új szőlő telepítése a jelenlegiek helyére, az államnak sem lenne kifizetődő.

Hévizgyörk község képe a felszabadulás előtt és ma is megegyezik a környező falvakéval. A község szerkezeti-
leg országut menti település, de a szalagtelkes település vonásait is magán viseli, ugyanis a veteményes kertek közvetlenül a házak végében vannak.

A felszabadulás előtt épült házak tipikus falusi jellegűek, hosszában / fésűs / épültek. Az elől lévő „tisztaszo-
ba /vagy ahogyan nálunk mondják „első ház” / helyezkedett el, Ebben volt a vetett ág, jellegzetes galgamenti himzésű párnákkal felrakva, a szublót, asztal székekkel és a nagy tükörrel. Ezt a szobát csak nagy ünnepségek alkalmával és temetéskor használták, a halottat itt ravatalozták fel végtisztességből. Az „első ház” után következett a konyha és a pitvar, beépített bubos kemencével, mögötte volt a hátsó szoba, amit „hátsó házként” emlegettek, majd a kamra és közvetlen mögötte a z istálló, amely mögött volt a pajta. Később keresztfészereket építettek a ház hátsó végében, az udvaron keresztben. A ház udvarra néző oldalán teljes hosszúságban helyezkedett el a „tornác”. Az egész épületet egy tetőszerkezet fedte. A házat vert, fecske, vagy vályog falból építették, csak a 30-40-es években tértek át kevesen a téglából való építkezésre.

Lakóházak jellegük /anyaguk/ szerint /10/

Téglából épült	35 ház
Vályogból és sárból /fecskefal/	455 ház
Összesen:	490 ház

Cseréptetős	161 ház
Nádtetős	329 ház
Összesen:	490 ház

A faluban népviseletet hordtak - bőszoknya, hosszú copf. lakkos csizma a leányoknál, a fiuk bő ujju inget bárszony nadrágot és csizmát viseltek.

A község előljáróságának összetétele a felszabadulás előtt:

Bíró:	1	Esküdt:	5	Főjegyző:	1	Irodaiak:	1
Kisbíró:	1	Bába:	1	Képviselő: testületi tag:	20		
Csendőrség:	/ a turai körzet látta el /						

A kisiparosok száma 1930-ban 35 fő. Ez nem sok, de szerepük jelentős a falu gazdasági és társadalmi életében. Zömük közvetlen kapcsolatban volt a parasztsággal. / 11 /

Kovács:	2	Kőműves:	4	Bognár:	1	Ács:	3
Szabó:	2	Cipész:	2	Kocsmáros:	6	Hentes:	2
Asztalos:	3	Borbély:	1	Pék:	2	Kiskereskedő:	7

A faluban 1 orvos és 1 gyógyszerész volt. 3 felekezeti iskola működött. A pedagógusok száma a felszabadulás előtt 7, ma 18. Óvódája nem volt, ma 3 óvónővel működik.

Nagy volt az ellentét a parasztság különböző rétegei között, amit csak fokozott a feleketek által sokszor mesterségesen szított gyűlölködés. Csak hasonló módu és felekezetű fiatalok összeházasodásába egyeztek bele a szülők. Sokszor életük végéig tartó gyűlölködést, haragot váltott ki egy-egy szétszakított szerelem.

Az értelmiség és az iparosság is külön társadalmi ellismerést - egzisztenciát - jelentett. Szerencsés volt falunk eseténként, amikor olyan értelmiségi foglalkozásuk is kerültek oda, akikre még haláluk után is szeretettel és nagy tisztelettel gondolunk. /Csak kettőt említek meg ezek közül: Dr. Balázs József orvost és Brezóvszki József tanítót./

Ilyen volt a helyzet Hévizgyörkön a II. világháború előtt

A háború súlyosan érintette a falut. Igaz ugyan, hogy a hadifoglalkozásra való áttérés a nincstelen munkás népnek a 30-as évek végén /főleg budapesti üzemekben/, mindennapos - nagyon körülményes és költséges, vagy hetenként egyszeri hazautazással - munkalehetőséget biztosított, de annál pusztítóbban, nagy károkat és sok emberáldozatot is követelt a falutól.

A front 1944 őszén érte el a községet. Az angolok ezen a nyáron három bombát dobtak a Hévizgyörk mellett lévő tószegi kertek végébe, Ősszel a front közeledtével a Galgántul lévő ürgési pincékbe zsúfolódott a falu zöme. Három hétig tartott a front, végül is 1944 november 21-én felszabadult községünk a németek megszállása alól.

II.

Hévizgyörk-község mezőgazdasága a felszabadulás után

Hévizgyörk 1944. november 21-én szabadult fel a Szovjetunió Vöröshadserege győzelmének eredményeként. A faluban három hétig volt frontvonal. Az elvonulás után csak nehezen indult meg az élet, az emberek bátortalanok előjönni. Ennek ellenére az első napokban megalakult a Magyar Kommunista Párt hévizgyörki szervezete, amelynek első titkára Szlávik Pál - egy fiatal diák - volt / 19 éves /. Rövidesen életre kelt a - Független Kisgazda Párt - vezetője: B Kováts Ferenc és az - SZDP. - vezetője: Polyák Pál, valamint az ifjúsági szervezetek /MADISZ, KALOT, KALÁSZ/.

Rövidesen megalakult az 1919-es minta alapján a Nemzeti Bizottság, amely létre hozta a nemzetőrséget. A falu irányítását azonban 1945 elején a képviselő testület veszi át, amelynek tevékenységét döntően befolyásolták a kommunisták és azok az agrárproletárok, akik a kommunistákkal szimpatizáltak, majd maguk is beléptek a Kommunista Pártba. A képviselő testületbe 8-8 tagot delegált mind a három párt.

1./ A földreform végrehajtása.

A felszabadulást követő hetekben leglényegesebb tevékenységük a kommunistáknak, - amit a falu a Budapestre és idénymunkára üzemekbe járó munkások támogatásával és követelésével valósított meg, - a földreform végrehajtása volt.

Hazánkban a földreform jelentőségét növeli, hogy " a társadalmi haladás évszázadok óta összefonódott a földkérdés a parasztkérdés megoldásával ". / 12 /

Az 1848-as szabadságharc és az 1919-es Tanácsköztársaság bukásában is jelentős tényező volt a földkérdés hibás megoldása.

A két forradalom tanulsága azt bizonyította, hogy a földreformot következetesen kell végrehajtani. A földkérdés eredményes megoldása nagy szerepet játszott a felszabadulás után a hatalom megszilárdításában, a munkás-paraszt szövetség erősítésében.

A parasztság megnyerésének egyik legalapvetőbb feltétele a földosztás volt. Községünkben az 1919-es földfoglaló mozgalom még élénken élt az emberekben. Akadtak ugyan olyanok is akik óvatosságra akartak inteni, de a falu forradalmi elemeit nem lehetett visszatartani.

A faluban létrehozták a Földigénylő Bizottságot, majd a Földosztó Bizottságot, melynek elnöke a kommunista Tasnádi Mihály lett. Jelentős szerepe volt e munkában Komlóhelyi Lajosnak, Varga Lászlónak és Pokorádi Mihálynak. E bizottság által rendezett falugyűlések, - melyek szinte mindennaposak voltak - a délutáni órákban kezdődtek és a késő estékbe nyúltak. Hangosak voltak ezek a gyűlések. Nagy volt a földéhség. Sok volt az igénylés, a kiadható föld pedig kevés. Egyetlen jelentősebb földbirtokos volt, a kartali báró Schossberger, bár birtokainak egy kis része volt csak a hévizgyörki határban.

A földosztás 1945 márciusában történt meg. Ez az akció olyan nagy esemény volt, hogy a falutól 3 km-re lévő birtok kiméréséhez szinte az egész falu, még mi gyerekek is kivonultunk.

A földosztás során kiosztott földek adatai: / 13 /

Felosztásra került:	750 kh.
Földhöz jutottak száma:	320 fő.
gazdasági cseléd:	3 fő.
Ebből idénymunkából és nap-	
számból élő:	302 fő.
törpebirtokos:	15 fő.

2./ A földreform hatása.

A földosztás során 1-5 kh-ig kaptak az igényjogosultak. A nagy családok közül néhányan kaptak 8 kh-t / pl. Sági Pál, Kmett Pál /. A faluban házhelyeket is osztottak a homokokon. Ezekre a házhelyekre a későbbiekben új, modern házakat építettek. Természetesen egy-egy házhely többször cserélt gazdát. Sőt olyanok is akadtak többen, akik egyszerűen el sem fogadták a juttatott házhelyet. A földosztás jelentősen megváltoztatta a falu tulajdon és osztály viszonyait. Földosztás után rögtön hozzákezdtek az új gazdák földjük műveléséhez.

Sok nehézséggel kellett az új gazdáknak megküzdeniük. Probléma volt a vetőmag megszerzése, sokaknak kölcsönözniük kellett a módosabbaktól. Néhányan szereztek, vagy egyszerűen fogtak a front alatt elhagyott, szélnek eresztett, gyenge, gebe, öreg lovakból, de akkor még mindig probléma volt a kocsi, szerszám és egyéb gazdasági felszerelés /eke, henger, borona stb./ beszerzése. Éppen ezért néha 4-5 új gazdának kellett összefogni ahhoz, hogy egyáltalán meg tudják művelni a földet. Azok pedig, akik nem rendelkeztek iga állattal, másokkal végeztették a szántást, vetést és a fogatos munkákat, - amiért éppen a legnagyobb dologidőben kellett visszamenni / 3-4 nap / napszámos munkára. Olyanok is akadtak, akik egy-egy tehénkével rendelkeztek, és azt fogták össze. Ebben az időben szaporodtak el a faluban a tehenes fogatok. Ha hosszú ideig az volt a legnagyobb baj, hogy nem volt föld, most éppen az okozott sok gondot, hogy volt, de a megműveléshez szükséges iga és gazdasági felszerelés hiányzott.

A földosztás után az újgazdák segítségére létre jött még 1945-ben az UFOSZ, majd a DÉFOSZ, amelyeknek vezetője a későbbiekben létrejövő tsz. első elnöke: Erdélyi János őt követően pedig id. Márta István volt.

Ezek a szervek védték az új gazdák érdekeit. Az állam is egyre több segítséget nyújtott az új gazdáknak / hitel, vetőmag, jószág stb. / Egyesek még így sem tudták földjüket eredményesen megművelni és már 1947-48-ban felajánlották az államnak, mások pedig haszonbérbe adták az igaerővel rendelkező tehetősebb birtokosoknak, vagy olyan új gazdáknak, akik közben megerősödtek. Azok, akik nem bírtak földjükkel megbirkózni, újra Budapesten - a közlekedés megindulása után - kerestek maguknak megélhetési lehetőséget, de most már csak olyan helyekre mentek, ahonnan naponta haza utazhattak. Sokan a MÁV-nál helyezkedtek el olyan meggondolásból, hogy az ott biztosított / 12-24 órás szolgálatból ered / szabadnap lehetőséget nyújt kis földjüknek megművelésére is. Akik pedig üzemekben helyezkedtek el, ott az asszonyra maradt a föld megművelése.

Olyan helyzet alakult ki a fordulat évéig és az utána következő években, hogy a parasztságon belül jelentősen megnőtt a középparasztok száma. Néhányan az új gazdák közül is megerősödtek, de különösen a régi gazdák helyzete stabilizálódott. Az igaazsora jelentős szerepet játszott a gazdák erősödésében. Erősödtek a kulák gazdaságok is.

Ezekben az években a falu arculata teljesen átalakult. Jóval kevesebb lett azoknak a családoknak a száma, akiknek megélhetését csupán a föld biztosította. A falu zöme fokozatosan kétlakivá válik.

A középparasztság és a jobb gazdák erősödése negatív hatást eredményezett a falu politikai életében. Az új gazdák közül, akik stabilizálódtak, a Kisgazda Párt felé orientálódtak, mások viszont a Nemzeti Parasztpárt felé. Azok pedig, akik Budapestre jártak dolgozni, egyre kevesebbet törődtek a falu életével. A fentiek következményeként megcsappant a faluban a forradalmi erők száma is.

A kommunisták közül sokan átjelentették magukat az üzemi pártszervezetekhez. Amíg 1948-ig minden évben 150 felett volt a párttagok száma, az 50-es években ez 50 alatt van.

A földműveléssel foglalkozó családoknál is változás történt. A fiatalabbak már elhelyezkedési, megélhetési lehetőségeket kezdtek keresni maguknak. Egyre jobban csap - pant az olyan fiatalok száma, akik odahaza maradtak. A közlekedés fejlődésével a főváros még jobb alkalmat biztosított az elhelyezkedésre, de a környékben megépült új üzemek is / Ipari Műszergyár, Iklad 15 km-re van, a gödöllői Gépgyár és a Ganz Árammérőgyár 20 km-re vannak / szinte csábítják a fiatalokat. Ez az újonnan kialakult helyzet szükségszerűen változásokat hozott a mezőgazdaságban is.

1947 augusztus 31-én tartott országgyűlési választásokon a kommunisták kapták a legtöbb szavazatot. Elérkezett a proletár diktatúráért folyó harc közvetlen szakasza. Új helyzet alakult ki a hatalomban, de ez új helyzetet teremtett a parasztság számára is. Erre az időre láthatóvá vált, hogy a földosztás teremtetten paraszti életviszonyokban történt változásnál előbbre kell lépni. A földosztás csak kezdetnek volt jó. Ez azonban nem elég. „A kivezető út csakis a föld társas megművelése lehet.” - mondta Lenin, a szegényparaszt bizottságok küldötteinek 1918-ban. / 14 /

III.

A termelőszövetkezeti mozgalom alakulása
=====

Hévízgyörk községben

=====

1951-1959-ig

1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését a történelem szükségyszerűen felvetette. A fordulat évével egyidőben olyan történelmi helyzet alakult ki hazánkban, amikor a gazdasági és politikai tényezők egyaránt indokolták a mezőgazdaság átszervezését. Gazdaságilag indokolta, hogy nem lehetett csak az iparban megteremteni a szocialista termelési és tulajdon viszonyokat, hanem el kellett ezt kezdeni a mezőgazdaságban is. A kisárutermelő mezőgazdaság már nem volt képes ellátni a rohamosan fejlődő ipart és a lakosság szükségleteit. Politikailag indokoltta a átszervezést a munkás-paraszt szövetség további erősítése, a proletárdiktatura szilárdítása, a kizsákmányolás és utolsó osztálymaradványainak, a kulákságnak felszámolása. A munkásságnak és a parasztságnak közös érdeke, a szocializmus megteremtése. Ez pedig elengedhetetlenül megkívánja a mezőgazdaságban is a szocializmus alapjainak lerakását. Tehát a mezőgazdaság átszervezése nem a kommunistáknak valamiféle okoskodása, vagy más országok utánzása volt, hanem az összefüggő objektív törvényszerűségek ismerete és azok feltárása, melyet Rákosi Mátyás 1948 augusztus 20-án az alábbiak szerint összegzett:

„... itt az ideje, hogy számot vessünk azzal a kérdéssel, milyen a paraszti gazdaságok fejlődésének útja ... Két út áll a magyar dolgozó parasztság előtt ... a régi, a megszokott, a tulzáshoz vitt egyéni gazdálkodás, ahol mindenki csak magával törődik, ahol az az elv uralkodik, hogy aki bírja, marja.

Ennek az elvnek elkerülhetetlen, törvényszerű következménye az, hogy ... a nagy kulák gazdák tovább erősödnek ... és tönkreteszik a dolgozó parasztságot ... A dolgozó parasztok ebben a harcban lassan de biztosan alulmaradnak, a földjük elaprózódik, és hosszú keserves küzdelem után tizezrével, mennek tönkre ... Ezen az úton a népi demokrácia nem mehet tovább ... Tudják ezt az új gazdák is, akiket a demokrácia földhöz juttatott, tudja ezt a dolgozó parasztság is, és ezért keresi a másik utat, az elkülönült, egyéni gazdálkodással szemben az összefogás, a szövetkezés útját. " / 15 /

Ez az utkeresés a mi falunkban egy kicsit tovább tartott, és az átszervezés csak később kezdődött meg. Ennek véleményem szerint két oka volt:

Egyik, hogy a forradalmi erők színe-java már az üzemekben volt,

másrészt pedig Budapest közelsége, a piacolási lehetőség sokszor olyan helyzetet teremtett az erősödő gazdaságokban, hogy a kapzsiság, a gyors meggazdagodás vágya erősebb volt az országos átlagnál.

Ennek ellenére voltak néhányan, akik tevékenykedtek, a munkájuk eredményeként három év múlva megtört a jég, megalakult a termelőszövetkezet.

2./ A „Dózsa” termelőszövetkezet megalakulása.

A „Dózsa” termelőszövetkezet megalakulását a kommunisták kezdeményezték.

1948 ősztől többször kísérleteztek a termelőszövetkezet létrehozásával, de eredménytelenül. Azok a tényezők, melyekről már az előbbieken is szóltam - mint a főváros és a környező üzemek csábító és szívó hatása, ezzel együtt a falu forradalmi erejének csappanása, s az a politikai szituáció, mely a párt politikájában elkövetett hibák következményeként kialakult -, azt eredményezte, hogy

a termelőszövetkezet létrehozása ugyan megtörtént, de már születésekor magában hordta azokat a jegyeket, amelyek miatt nem volt képes 10 év alatt olyan példamutató eredményeket felmutatni, ami vonzóvá tette volna.

Ez a dolgozó parasztokat nem készítette arra, hogy akárcsak néhányan is ezt az utat válasszák magukénak.

A termelőszövetkezet létrejöttét negatívan befolyásolta az a tényező is, hogy azok a fiatalok, akik közvetlenül a felszabadulás után a MADISZ-ban és a Kommunista Pártban is vezető szerepet játszottak, elkerültek a faluból. Népi kollégiumokba mentek tanulni, vagy pedig más területekre kerültek társadalmi és állami funkciókba.

Falunkat az 50-es években éppen ezért képletesen úgy is nevezték, hogy „káder” falu. Ugyanis erről a környékről, innen mentek el legtöbben, s emelkedtek elég magas megyei vagy járási funkciókba. Egyesek üzemekbe kerültek vezető állásokba, mások katonai és rendőri pályát választottak élethivatásként. Több mint 40 fiatal került el így a faluból.

Ezek a tényezők nehezítették a tsz létrehozását. A környező falvakban pl. Turán, Versegen már 1949-ben létrejött a termelőszövetkezet, nálunk viszont csak 1950 december 23-án alakult meg. A termelőszövetkezet megalakulását, több mint 2 éves agitációs munka előzte meg. A faluban maradt kommunisták szinte a nap minden órájában sok vitát folytattak, és szívesen érveltek a szocialista nagyüzem szükségessége mellett. Azok a kommunisták, akik a termelőszövetkezet létrejöttét, születését segítették, sokszor a családban is ellenállásra találtak. Meg nem értéssel, valamint az akkor még erősödő tsz ellenes propagandával találtak magukat szemben. Nem volt szerencsés a járási vezetés részéről történt erőltetés sem, akiknek irányítása a párt politikájában bekövetkezett balra tolódás következtében vált ilyenné.

A járás vezetői többször tettek szemrehányást az akkori községi vezetőknek, amiért „nem tesznek konkrétabb lépéseket a termelőszövetkezet létrehozásáért”.

A faluban ugyanakkor azok a gazdák, akik a földművelés mellett maradtak, de a kétlakiak is, már szemben álltak a termelőszövetkezet létrehozásával. Ezt két tényező különösen segítette:

Az egyik, hogy a főváros piacolási lehetősége bővült. A budapesti lakosok szívesen vásárolták meg az egyre gyakrabban felvitt termékeket. A kötelező beadási rendszer ellenére is ez a tényező komoly bevételi forrást jelentett a gazdáknak.

Azok pedig, akik kétlaki életet éltek, zömmel a MÁV-nál helyezkedtek el. Ez lehetővé tette földjük művelését is. A feleségeknek az olcsó jegy biztosítása jó lehetőséget teremtett arra, hogy ne csak saját terményét vigye a pesti piacra, Távolabbi vidékre is elutaztak. felvásárolták a fővárosban keresett terményeket és magas felárral adták tovább. A feketézés ebben az időben „divattá” vált, ami azt is eredményezte, hogy a reakciós nézetek, és a rémhírek terjesztésének táptalajt biztosítottak.

A faluban ilyen körülmények alakultak ki a termelőszövetkezet születésének időpontjában. A kialakult objektív és szubjektív tényezők hiánya eredményezte, hogy a termelőszövetkezet megalakulását csak nagy erőfeszítések árán lehetett biztosítani.

A termelőszövetkezet megalakítását most is azok kezdeményezik, akik korábban is szívesen és kitartóan küzdöttek a népi demokratikus rend megszilárdításáért. Ezek közül is kiemelkedik Tasnádi Mihály, aki 1945-ben a Földosztó Bizottság elnöke volt. Erdélyi János UFOSZ, majd DÉFOSZ titkár volt, Plock Pál volt vöröskatona és 1919-es kommunista.

Pokorádi Mihály, aki községi, majd a járási Pártbizottság titkára lett.

A szervezők közül is ki kell emelni a mindenki által köz - megbecsülésnek örvendő Plock Pál tevékenységét, aki nem ismert fáradtságot, és szinte egymaga többet agitált a termelészövetkezet mellett, mint sokan mások. Pokorádi Mihály - akkor még csak 45 év körül jár - szárnyai alatt és nevelésének hatására váltak az ifju generációból is sokan kommunistákká. Ők négyen voltak azok, akik az 1945-ös kommunisták közül akkor is és a későbbiekben is a legtöbbet tették a falu átalakulásáért. Következetességükért és elvhűségükért mindenkor az egész falu tisztelte, még azok is, akik szemben álltak a termelészövetkezeti mozgalommal. Sajnos közülük csak Pokorádi Mihály és Erdélyi János élhette meg a termelészövetkezeti mozgalom teljes győzelmét és felvirágzását.

Elvhűségük és következetességük bizonyításaként csak egy példát: 1956 október 25-én reggel 8 óra tájban Plock Pál felkereste az aszódi járási Pártbizottságot / akkor 70 éves volt / és a következőket mondotta: „Elvtársak fegyvert adjatok. Pestre akarok menni, az ellenforradlom leverését segíteni.” Plock Pált nehéz volt lebeszélni erről. Azt bizonygatták neki, hogy menjen haza, és odahaza segítsen a tsz. összetartásában. Plock Pál akkor már súlyos beteg volt. Nagyon helyesen látta és kifejtette, hogy a héviz - györki ellenforradalmi hőzöngés felszámolása szoros függvénye a főváros megtisztításának. Helyesen mondta, hogy „elvtársak mindig a fő tüzfészket kell megszüntetni először, s utána a többivel könnyebb leszámolni.”

A termelészövetkezet megalakulásában jelentős szerepük volt még azoknak a párttagoknak, akik elsőként irták alá a belépési nyilatkozatot.

A megalakuláskor 15-en voltak, majd ez a szám néhány hónap múlva szaporodik, egy év múlva 35-re nő.

A termelőszövetkezet alapító tagjai voltak:

- | | |
|---------------------|-------------------------|
| 1./ Plock Pál | 8./ Tasnádi Mihály |
| 2./ Muszunye György | 9./ Gyetvan János |
| 3./ Erdélyi János | 10./ Pokorádi Erzsébet |
| 4./ Sápi András | 11./ Harangozó Ferencné |
| 5./ Sápi Pálné | 12./ Bazan Mártonné |
| 6./ Aszódi Lőrincné | 13./ Zabos Józsefné |
| 7./ Balogh Sándorné | 14./ Gyetvan Olga |
| 15./ Tóth S. János | |

1951 június 18-án a termelőszövetkezet területe és tagsága a következő képet mutatja:

Belépett tagok összetétele:

Össz. létszám:	32 fő
Férfi:	10 fő
Nő:	22 fő

Bevitt földek megoszlása:

	Családok:	Terület:
Föld nélkül	13	-
0- 7 kh.	8	22
7-15 kh.	1	8
Összesen:	22	30

A tsz. területének művelési ágak szerinti megoszlása:

Szántó	176 kh.	/ a bevitt földön
Rét	14 kh.	felüli, állami
Legelő	23 kh.	tartalék terület
Összes terület:	213 kh.	volt./

Fentiekből láthatjuk, hogy a termelőszövetkezet igen kis

létszámmal indult, viszont nagyon fontos, tény, hogy tagjainak több mint fele MDP. tag volt, a többieknek pedig férje, vagy hozzátartozója volt kommunista. Tehát a termelőségmozgalmi mozgalom szervezői és elindítói a paraszt-ság legöntudatosabb elemei, a nincstelen agrárproletárok és a csak nagyon kevés földdel rendelkező újonnan földhöz juttatott kommunisták voltak. Ez a helyzet azután rányomja bélyegét a termelőségmozgalom további fejlődésére is.

3./ A „Dózsa” termelőségmozgalom és a falu gazdálkodásának feltételei.

A termelőségmozgalom létrejötte után fontos feladat volt a nagyüzemi gazdálkodás megszervezése és a termelés növelése. Ehhez viszont ismernünk kell a község éghajlati, vízrajzi és talajtani adottságait, amelyek fontos tényezői a termelési feltételeknek.

A község területi fekvéséből következik néhány éghajlati tényező. Az észak felől betörő hideg légáramlatokkal szemben védő gátat jelent az Északi közép-hegység. Az Atlanti Óceán hatása is kevésbé érződik, bár a Gödöllő-i dombság magassága csak 350 méter, mégis sok esetben elveszi az esőt a Galga völgyétől.

A csapadék évi átlaga: 500-550 mm. között mozog. A folyó völgye kelet felől nyitott, egészen az Erdélyi közép-hegységig, így a téli, kelet felől érkező hideg légáramlat akadálytalanul jön, és itt meg is telepszik. Ez azt eredményezi, hogy a tavaszi rügyfakadás 10-15 nappal később következik be, mint Budapest külső kerületeiben. Ezzel szemben viszont előnye, hogy a téli hideg légtömegek, melyek észak-nyugatról érkeznek, később érik el a község területét. A hőmérséklet alakulásában a kontinentális hatás érvényesül legjobban.

A hőmérséklet alakulását mutatja az utóbbi 50 év és 4 év átlaga, melyben néhol eltérés van, amit az alábbi táblázat is mutat:

	50 év	4 év
Évi közepes ingás:	22- 23 C°	25- 6 C°
Évi közepes hőmérséklet:	9- 10 C°	8,93 C°
Januári középhőmérsékl.:	2- 3 C°	2,75 C°
Juliusi - " -	19- 20 C°	19,80 C°
Fagyos napok száma:	100- 110	108
Első fagyos nap:	X. 10-15	XI.25-XII.5.
Utolsó fagyos nap:	IX. 15-20	III.15-20.
A tenyészidők hőösszegei:	3100-3200 C°	
A tenyészidők várható hőösszegei:	3300-3400 C°	
Évi napfény tartam:	1950-2000 óra	
Évi csapadékmennyiség el- oszlása:	X.1. - III.31.	250-300 mm.
Tenyészidő:	IV.11.- IX. 30.	300-350 mm.
Tenyészidő átlaghőmérsék- lete:	17 - 18 C°	

Az időjárási viszonyok kedvezőek az időben elvetett őszi kalászosoknak, de komoly veszélyt jelenthet a hónélküli, hideg tél, a befulladás és befagyás.

A nyár eleje csapadékos, főleg június végén és július elején. A nyári csapadék az egész évnek 60 %-át teszi ki: 300-350 mm. Amennyiben a csapadék eloszlása kedvező - különösen a tenyészidőszak elején - úgy ennek jelentősége a termelésben mutatkozik.

A község vizrajzában jelentős, hogy területét a Galga szeli át.

A folyó a Cserhát hegységben, Becske községtől délre ered és dél felé a Gödöllő-i dombvidék északi szegélyét érinti, s ez után kelet felé fordulva Boldog határában ömlik a Zagyvába. A folyó a község területén alsó szakasz jellegű, igen lassu folyásu. Kilépve a Cserhát és Gödöllő-i-domb - ság vonulatai közül, széles völgyben fut keresztül, mindkét oldalon meglehetősen széles árterülettel. Az árterület nagyságát fokozza az a tény is, hogy a folyó vízszintjének emelkedéseivel a talajviz is felszínre kerül. Emiatt a község területének kis része művelhetetlen, vagy nem hasznosítható teljes tenyészidőben.

A község területén még két kisebb patak folyik keresztül. Az Emse, mely Kartaltól észak-nyugatra ered és Turánál ömlik a Galgába, a másik a Kis-Galga, amely nem más, mint egy nagyobb belviz levezető árok.

A községben a folyó áthaladása ellenére is csak kis terület alkalmas öntözésre. A Galga melletti területek zömmel azért nem alkalmasak, - a bitókat kivéve - mert a magas talajviz következtében a talaj hideg, ennél fogva a tenyészidő maximális kihasználása lehetetlen. Másrészt azért nem, mert nagyobb csapadék-hullás idején a Galga és a Kis-Galga is kiönt és a területek viz alá kerülnek. A viz visszahúzódása hosszú ideig tart, és utána is tócsák keletkeznek. Így tehát csak a bitói terület alkalmas öntözésre - mintegy 50 kh. - amit jelenleg is hasznosít a tsz. /permetező/ öntözéssel.

A község tulajdonságai különbözőek. Területét főleg erdei és mezősegi talaj borítja. A Galga folyó jobb partján a községeket összekötő műuton túl húzódó dombvonulatokat sok helyen homok borítja, melynek nagy részét szőlővel kötötték le. A község területének nagy részét meszes, vályog borítja. A község nagy területe alkalmas - laza szerkezetű talaj - növénytermesztésre.

A község domborzati viszonyai változóak, mégis területének nagyobb része alkalmas a gépi művelésre. A Galga folyó mentén mintegy 1.500-2.000 méter szélességben a terület sík. A folyó jobb partjától 3 km-en keresztül emelkedik a felszín kb. 50-80 métert. Az első dombtetőtől kezdve több „hullám” követi egymást. A balpart 500 méteres zombékos terület után meredeken emelkedik a térszint fölé 30-40 métert, majd enyhe lejtéssel folytatódik észak-kelet felé.

A község tehát változatos talajjal rendelkezik, éppen ezért növénytermesztésre - szántóföldi zöldségtermesztésre is - kisebb területe pedig kertészkedésre, szőlő és gyümölcs termesztésre is alkalmas.

A község birtokviszonyainak alakulása 1960-ra

Össz. terület:	4.037 kh. = 23,2 km ² .
Ebből külsőség:	3.524 kh.
belsőség:	513 kh.
Termelőszövetkezet területe:	2.095 kh.
Beépített terület:	266 kh.

Ez a változás jó lehetőséget biztosít a szocialista nagyüzemi gazdálkodás előnyeinek kihasználására.

A népesség alakulása emelkedő tendenciát mutat annak ellenére, hogy főleg a fiatalok közül az utóbbi időben többen elköltöztek a faluból.

A népesség fejlődésmutató táblázata / 16 /

Évek:	1920	1930	1941	1949	1960
Össz.lakosság:	2174	2.556	2.633	2.794	2.944

Az ipari és mezőgazdasági foglalkozásuk arányában is nagy a változás. A felszabadulás előtt Budapesten leg-
többben csak idénymunkára tudtak elhelyezkedni. Az iparosi-
tás fejlődése, annak férfi elvonó hatása azt eredményezte,
hogy a férfiak több mint 70 %-a a fővárosban és a már em-
litett környező ipari üzemekben helyezkedett el.

Ezt a változást mutatja az alábbi kimutatás. / 17 /

Foglalkozás:	1930-ban	1949-ben:
Gazdasági cseléd	17	-
Mezőgazdasági munkás	398	39
Ipari munkás	71	532 /Ebből köz-
Önálló kisiparos	35	28 lekedésben dolgozik: 273 fő/

A falu éghajlati, vízrajzi, domborzati tulajdonsági viszonyai a népességben végbemenő változásokkal együtt biz-
tosítéka lett annak, hogy a falu a felszabadulást követően
de különösen a fordulat éve után az országos átlagnál job-
ban meggazdagodjon. Pontos adatokat nem sikerült beszerez-
ni arra vonatkozóan, hogy a mezőgazdaságból származó jö-
vedelem mennyivel jelent többet, mint a felszabadulás e-
lőtt, de annyi bizonyos, hogy a falu arculata külsőleg is
megváltozott.

Nemcsak azoknak az élete változott meg, akik az i-
parban tudtak elhelyezkedni, hanem a földműveléssel fog-
lalkozóké is. Igaz ugyan, hogy a termelőszövetkezet tagsá-
ga a 10 év alatt sem gazdagodott meg, de a faluban lakók
zömének életében a változás szembeötlő. Ezt mutatja az is,
hogy a faluban több új házat építettek a felszabadulás után
/1967/ 524-et, mint amennyi előtte összesen volt. / 18 /

De mutatja az is, hogy amig előtte csak hosszú, földszintes házak épültek, addig az új házak a földtől 1 - 1,5 m - el felemelt faragott kővel kirkott, 3 szobás, fürdőszobával ellátott, televízióval felszerelt, L alakú, a Rózsadombra is beillő vaskapuval és kerítéssel ellátottak. A faluban elsősorban a dolgozó parasztok vásároltak személyautókat, melyből 1967-ben 18 volt.

Ezeknek a változásoknak okát az alábbiak adják:

Egyrészt a mezőgazdaság strukturájában történt változás úgy, hogy a felszabadulás előtt zömmel saját ellátásukra termeltek a tulajdonosok / főleg búzát, kukoricát, burgonyát, zöldséget és takarmányt a tehénkének /. Most tehenet csak kevesen tartottak/ és azok is csak egyet / helyette - és a saját szükséglet mellett - főleg olyan terményeket termesztettek/ zöldségfélét, burgonyát, kukoricát /, melyeket jól és állandóan értékesíthettek a budapesti piacon. Nem szekérrel viszik az árut piacra, hanem saját autójukon, TEFU-val, vagy a tsz. autójával.

4./ A termelőszövetkezet helyzetének alakulása Hévízgyörön 1959-ig.

A termelőszövetkezet megalakítását - mint már említettem - csak szivós, erőszakolt agitációval lehetett elérni. Az 1950-es évek elején - a politikai életben - különben is a baloldali tulzások és az erőszakoskodások dominálóak. Az erőltetés és a mindenáron való agitálás ellenére sem tudott a termelőszövetkezet a fejlődésben előbbre jutni.

1951-53 között már nem emelkedett, sőt átmenetileg visszaesett a dolgozók életszínvonala. Súlyos hibák jelentkeztek az agárpolitikában, melyek lazították a munkás-paraszt szövetséget.

A párt politikájában egyre jobban kezdett eluralkodni az a felfogás és szemlélet, hogy ha javul a parasztság gazdasági helyzete, akkor egyre inkább távolodik és nem közeledik a termelőszövetkezethez. A paraszt meggazdagodásának tehát gátat kell vetni, mert különben soha sem fog belépni a termelőszövetkezetbe. A kötelező terménybeszolgáltatás, majd ezt követően annak megszabása, hogy a paraszt milyen termékféleséggel, mennyi területet köteles bevetni, a felfelé ivelő paraszti gazdaságokat súlyosan érintette. Ezek azt eredményezik, hogy a dolgozó parasztság termelési kedve megcsappan, sokan pedig közülük megszegik az előírásokat és nem vetik be azt a terület mennyiséget, amit rájuk kiszabtak. Mások egyszerűen kijátszák a begyűjtési rendeleteket, / pl. nem csak, hogy nem vetnek annyi búzát, amit rájuk kiszabtak, hanem még a cséplésnél is csálnak úgy, hogy vagy egyszerűen kézzel csépelnek, és ha olyan az ellenőr akkor velük megegyezve, vagy tudtuk nélkül néhány zsákkal mérés nélkül szállítanak a kamrába/. Ez utóbbi jelenség nálunk sem ritka.

Sok az olyan kisparaszt, aki kétlaki életet él, és beáll cséplő-munkásnak, hiszen soknak rokona, barátja a cséplőtető. Ennek következménye, hogy a cséplőgép munkásai is sokszor együtt csálnak a cséplőtetővel.

A párt és állami szervek hiába erőszakolták és tűzték ki, hogy 1955-re be kell fejezni a mezőgazdaság szocialista átszervezését, ha annak hiányoztak az objektív és szubjektív feltételei. Ez a túlfűtött politikai atmoszféra arra készítette a járás, valamint a községek vezetőit, hogy újabb- és újabb terveket gyártsanak a mezőgazdaság szocialista átszervezésére. Nagy létszámú helyi népnevelő gárdát kellett kiépíteni és tervszerűvé tenni a munkát.

Ebben az időben fiatal párttitkára volt a falunak. Őszintén és teljes meggyőződéssel csinálták mindazt, amit tettek.

Hiába volt minden erőfeszítésük nem előre léptek, hanem egyre többen jelentkeztek át - a kommunisták közül is - üzemekbe, és nagy elfoglaltságukra hivatkozva távoltartották magukat a község politikai munkájában való részvétel - től. Pedig hányszor meglátogattak egy-egy jól dolgozó gazdát, agitáltak, érveltek, vitatkoztak, de eredménytelenül. Akadt ugyan egy-egy belépő, de legtöbb esetben annyian ki is léptek a tész-ből, akik beléptek sem a leg - jobb erőt jelentették, és rendszerint csak a háztáji föld miatt jöttek.

A népnevelő munka nem vezetett eredményre. Nem javult hanem gyengült a párt tömegkapcsolata. A járási szervek vasárnaponként a faluba üzemi munkásokat irányítottak népnevelő munkára, de az sem vezetett eredményre. Ugyanis a népnevelő munkára nem csak ők, hanem a parasztok is felkészültek. Nekik is voltak érveik, és ha másként nem tudtak tőlük szabadulni, akkor vagy egyszerűen bezárták a kaput, hogy ne tudjon a népnevelő bemenni, vagy elmentek hazuról. Többen közülük, akik azelőtt a sok munka miatt nem jártak templomba, most csak azért is elmentek, hogy ne kelljen a népnevelőkkel találkozniuk.

Az eredménytelenség csak fokozta a tulkapásokat a párt parasztpolitikájában.

Ebben az időben a 20 kh. körüli parasztok kulák listára kerültek. Velük szemben azután a begyűjtési kötelezettséget még keményebben érvényesítették.

Természetesen a beadási kötelezettség a kisebb gazdákat is nagyon súlyosan érintette. A faluban 9-en kerültek kulák listára.

1950-től kulákok voltak / 19 /

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1./ B.Kovács Gábor | 5./ B. Kovács András |
| 2./ Mrkva András | 6./ Balázs Gábor |
| 3./ F.Kustra Mihály | 7./ Bankó János |
| 4./ Szlovák Gábor | 8./ Kustra János |
| 9./ B. Kovács Ferenc | |

Ellenük fokozódtak az eljárások. Kovács Zoltánt pl. 1951-ben a rendőr 500.- Ft-ra birságolta, amiért a kut mellett hordó nem volt tele vízzel az aratási szezon kezdetén. Bazsik Ferencet pedig állandóan azzal ijesztgették, hogy kulák listára kerül, ha nem lép be a termelőszövetkezetbe. Ma már mindketten a termelőszövetkezet tagjai, becsülete - sen dolgoznak, Bazsik Ferenc több éven keresztül - az át - szervezés után - elnökhelyettes, Kovács Zoltán pedig azóta párttag lett és fogatos brigádvezető, aki emellett még az Ellenőrző Bizottság elnöki tisztségét is betöltötte.

A termelőszövetkezeti tagság létszámának alakulása / 20 /

Év:	Belépők száma:	Kilépettek száma:	Össz.létszám:
1951	13	2	26
1952	15	19	22
1953	9	14	17
1954	14	5	26
1955	18	3	41
1956	14	13	42
1957	12	17	37
1958	10	6	41

A kislétszámú termelőszövetkezetben ez az ingadozás nagy problémát okozott. A termelőszövetkezet megalakulása pillanatától munkaerő problémákkal küzdött. Az 50-es évek közepétől ugyan van némi javulás, de nem kielégítő. A munkaerő problémát csak fokozta, hogy az 50 év alatti korú férfiak száma sohasem haladta meg a 6-8 főt. Azok közül is kettő- három mindig vezető tisztséget töltött be, így a termelő munkában nem vettek részt.

A tsz. tagok korszerinti megoszlása 1957 évben / 21 /

	férfi	nő	összesen:
20- éven aluli	-	-	-
21-25 évig	-	-	-
26-39 "	3	16	19
40-49 "	3	4	7
50-60 "	2	-	2
61-64 "	5	-	5
65- éven felüli	2	2	4
Ö s s z e s e n:	15	22	37

A földterület megművelése állandóan sok gondot és problémát okoz a vezetőségnek és a tagságnak. Nem arról van szó, hogy a tsz. tagjai nem dolgoztak, - igaz olyan is akadt köztük, aki nem szeretett dolgozni - többségük, akik fizikailag is jól bírták magukat /Pokorádi Erzsébet, Sági Lászlóné, Sági Pál, Muszunya György, Zabosné, Sági Pálné és mások/ becsülettel elvégezték a rájuk bízott munkát, pedig legtöbbször tudták, hogy nagy eredményekre a zárszámadáson nem számíthatnak. A munkaegység értéke ezekben az években soha nem haladta meg a 20.- Ft-ot. Az egy tagra jutó évi átlagkereset pedig, mindig az 5.000.- Ft. alatt maradt hosszú éveken keresztül.

A termelőszövetkezet munkaerő gondját növelte, hogy a tagok a munkában rendszertelenül, nem állandó jelleggel vettek részt. Nehezítette a helyzetet az is, hogy a parasztság legszegényebb rétege hozta létre a tsz.-t, akiknek nem volt kellő gazdálkodási tapasztalatuk és hozzáértésük.

A termelőszövetkezet életét az első években élénk érdeklődéssel figyelte a dolgozó parasztság, és zömmel szívük szerint örömmel vették volna tudomásul annak széthullását.

A termelőszövetkezet eredménytelenségében egy kicsit biztosítékát látták annak, hogy nem kell belépniük és tudják mivel cáfolni az agitátorok érvelését. Többen az első évek eredménytelenségei után arra hivatkoztak, hogy nincs példa előttük. Ilyen tsz-be lépjenek be? Még a tömeges átszervezés idején is sokan ezt hangoztatták.

Mindezek ellenére azonban akadtak a faluban olyanok, akik segítettek a tsz-t, ha nem is állandó jelleggel, de mégis jelentősen. 1951 nyarán például a „hegyi” dűlőben lévő tábla kukorica megkapálásával nem tudott a tsz. tagsága megbirkózni és a DISZ. szervezet tagsága / mintegy 25 fő / egésznapos társadalmi munkát végzett. A következő évben pedig, a nyári szabadságukat idehaza töltő fiatal egyetemisták és munkás fiatalok augusztus 20-án / reggel 3 órától, délután 4 óráig / segítettek a termelőszövetkezetnek csépelni.

A szervezést 19-én este 8 órakor határozták el négyen, és felkeresték a kiskapuban szórakozó fiatalokat, Este 11 órára már készen is volt a szervezés. Reggel 3 órakor 34 lelkes fiatal fogott munkához. Abban az időben ez nagy fegyvertény volt, hiszen az idehaza, háztartásban dolgozó, napszámba járó munkások és kisparasztok bőszenyás leányai közül is voltak ott. A fiataloknak ezt szóvá is tették odahaza, sőt a tsz-el ekkor erősen szembehelyezkedő dolgozó parasztok közül is néhányan nem a legmegtisztelőbb jelzőket alkalmazták azokra, akik a vasárnapi nagymise helyett a cséplőgéphez mentek. Jó hatással volt a fiatalokra, hogy a déli órákban megjelent Vincze Ferenc V.B. titkár és Pokorádi Mihály, akik egy kishordó sört is hozattak a jó munka örömeire. A sportoló fiatalok is többször segítettek a tsz. munkáiban.

Természetesen mindezzel nem lehetett sem a termelőszövetkezetet gazdaggá tenni, sem a helyzetéből adódó bajokat és nehézségeket leküzdeni.

De nem lett vonzóbb a dolgozó parasztság számára sem. Nem tette vonzóbbá a termelőszövetkezetet az sem, hogy több alkalommal tapasztalatcsere látogatást szerveztek Nagykőrösre. Elmentek, nézelődtek, tapasztaltak, de visszajövet sem lépett be közülük senki a termelőszövetkezetbe. Arra hívtak a vezetők, hogy a látottak bizonyítékai a nagyüzemi gazdálkodás fölényének, akkor azzal válaszoltak, hogy - „az csak ott lehetséges” de ott sem biztos, hogy minden úgy van, ahogy mondták.

A termelőszövetkezet tagjai nem tudtak megbirkózni a földdel. Mindig akadt olyan terület, amely kapálatlan maradt. Éppen ezért többször tették azt a megjegyzést, ha szóba került, hogy „virágoskert” tsz. és értették alatta a repce virágot.

A munkaerő hiánya azt eredményezte, hogy Budapest közelében - amit ma már jól kihasznál a tsz. - nem érhették el a jó eredményeket zöldségfélék termelése nélkül. Általában szemes terményeket, cukorrépát, burgonyát is csak 5-10 kh-on, és főleg takarmányt termesztettek. De még ezeknek a megművelése is gondot okozott.

Ugyanakkor a parasztság zöme egyre több zöldségféléket termelt, amiből nagy jövedelemre tehettek szert. A termelőszövetkezet a növénytermesztésben, de az állattenyésztésben sem tudott komoly eredményeket felmutatni. Az állattenyésztés is többször takarmánygondokkal küszködött, de még az állatok ellátása, rendszeres etetése is gond a munkaerő hiányában. Az alábbi táblázatból is láthatjuk, hogy az állattenyésztés stagnál.

Az állattenyésztés adatai / 22 /

Év:	hó:	szarvasmarha:	ebből tehén:	sertés:	lő:	baromfi:	juh:
1952	X.	3	-	82	9	-	-
1953	III.	3	-	38	8	-	-
1954	III.	19	8	34	10	-	-
1955	III.	25	11	60	11	-	-
1956	III.	28	12	37	11	-	-
1957	III.	14	10	26	8	57	-
1958	III.	20	14	37	8	-	154
1959	III.	18	10	28	6	-	-

Az állatok korszerűtlen istállóban - akkoriban „betlehemi istállóknak” nevezték - tartották.

Próbálkoztak juh tenyésztéssel is. Idegenből hoztak juhászt, de a következő évben továbbállt, miután keveset keresett, s így a tsz. is tulajdott a juhokon. Különben sem volt a mi falunkban hagyománya, de a megfelelő körülmények sem voltak meg a juh tenyésztéshez.

A termelőségvetkezeti - munkaerő - gondjait és bajait bizonyítja az aszódi járási Tanács VB. Mezőgazdasági Osztályának jegyzőkönyve is.

„A Tsz. 460 q. takarmányárpa november 30-án megfagyott és határozott utasításra sem fedték le. December 2-án a kartali Célgazdaságból két vontatót kértek kölcsön négy pótkocsival. A tsz. elnök hívására azonban csak 8 asszony jelentkezett hordási munkára, minek következtében a többi kint maradt répa teljesen megfagyott ... a 17 kh. kukoricából 10 kh. van levágva, de nincs behordva. A levágatlan szár és a levágott, de kintlévő szár akadályozza az őszi mélyszántást.

A tsz. iroda udvarán 22 q. burgonya vár átválogatásra és pincébe helyezésre. A tsz. szálastakarmány készlete 190 q. vöröshere és 160 q. takarmányszalma, az állatállomány szükségletét fedezi, de takarékosan kell felhasználni nem úgy, ahogy jelenleg történik.

A kazlakat téli tárolásra alkalmas módon be kell tölteni és lekötönni.

A tehénállomány tovább az összeomlás előtt álló baromfiólban nem maradhat, a befejezés előtt álló istállóra a mielőbbi átköltözés érdekében az ajtókat és ablakokat sürgősen be kell helyezni.” / 23 /

A termelőszövetkezet történetének külön sajátossága a környező falvak termelőszövetkezeteivel szemben, /pl. Galgahéviz, Tura/, hogy bár ott a „Dózsá” - nál erősebb és nagyobb létszámmal dolgoztak, mégis nagy megrázkódtatás érte őket az 1953-as Nagy Imre féle program és az 1956-os ellenforradalom következtében.

„Magyarországon a tsz. mozgalom az elért nagy sikerek mellett két ízben ment át komoly, nagy megráz - kódtatáson: 1953 őszén több mint / fele / 100.000 tag lépett ki a tsz-ből.

1956 végén feloszlott a termelőszövetkezeteknek több mint a fele. A kilépetteknek jelentős része közép - paraszt” / 24 /

Ezekben az években lehetett érezni annak előnyét, - ha ezt annak lehetett nevezni - hogy az első kezdeti erőltetett tsz. szervezés után nem erőszakolták a közép - parasztságot a termelőszövetkezetbe. Ennek következtében az az ingadozás, ami a tsz-ben volt, természetesnek fogható fel. Olyan bomlasztó erőt a kilépettek egyik eset - ben sem jelentettek, ami miatt a tsz. szétesett volna. Az a törzsgárda, amelyik a kezdetén belépett, szinte végig stabil maradt. Akik kiléptek is azért tették, mert a kívülállók és a politikai szituáció hatott rájuk.

Ennek ellenére még az 1956-os ellenforradalom sem tudta szétverni a „Dózsa” Tsz. gazdaságát, sőt ezekben az években bizonyos fejlődés tapasztalható életében.

A községben az ellenforradalom komoly károkat okozott nemcsak anyagiakban, hanem a fejekben is nagy lett a zűrzavar.

Október 24-én napközben a hangulat még csendes volt, mindenki meg volt rémülve, nem tudta, hogy mi történt. Azonban este már megbolydult a falu. Főleg a Pestről hazajövő fiatalok között akadtak „hőbörgők”. A pártház elé ment egy csoport azzal a céllal, hogy a vöröscsillagot leverjék. Ezeket Tóth D. Mihály és Sági Ferenc vezette, azonban velük még sikerült megértetni, hogy hagyják a helyén, de másnap már nem kérdeztek senkit, hanem egyszerűen leverték a vöröscsillagot.

A következő napon hozzáfogtak a Kisgazda Párt meg- szervezéséhez, melynek vezetője: F. Kovács Mihály volt. A Kisgazda Párt jelvényes zászlóját is bevitte a tanácshoz. Ő közölte Pokorádi Mihály tanácselnök elvtársával, hogy „druszám adjál át mindent a főjegyző urnak - Vincze Ferenc tanácstitkárt értette alatta - úgy is másképp alakult a helyzet, terád már nem lesz szükség”. Még aznap este - sokan „murcis” hangulatban voltak -, felvonulást szerveztek a „hősi” szoborhoz / 1914-es emlékmű / és a kommunista vezetők / Sági Pál, Kovács Pál - akkor járási PB. titkára / háza elé mentek tüntetni. Kovács Pál házában egyesek már azt kiabálták, hogy „gyujtsátok rá a házat a bűdös kommunistára”. Szerencsére ez az ellenforradalmi megmozdulás és a többi sem követelt komoly emberáldozatot. A tanácsházára ellenben betörték, ahol elégették az összes irattári anyagot és 11.000.- Ft. értékű kárt okoztak.

A következő napokban hozzáfogtak az erdő kivágásához, melynek fő szervezője Lukács János volt.

Az erdőben 800.000.- Ft. kár keletkezett, az erdőt vandál módon pusztították, ebben igen sokan részt vettek a falu -ból. A rendőrség még 1957 nyarán is szedett össze az eldu -gott, elásott fákból. 12 személynél 132 db-ot. 4-6 m-és , 15-20 cm. átmérőjű vastag gerendákat találtak, a legtöbbet Kovács Mihály és özv. Rajkó Mihálynénál 17 db-ot, Magyarai Andrásnál pedig 16 db-ot. / 25 /

Létrehozták október 25-én a Nemzeti Bizottságot, mely-be először a község függetlenített párttitkárát, Kovács Bélát is beválasztották, de egy hét múlva ki is tették on -nan. / Később a Tanács VB. elnöke, az ellenforradalom u -tán ő szervezi ujja a pártot. /

Nemzeti Bizottság tagjai voltak / 26 /

F Kovács Mihály	elnök	egyéni gazda
Nagy Zoltán		ref. lelkész
Kovács Béla		közs. párttitkár
özv. Balázs Józsefné		tanítónő
Vitéz Pokorádi István		egyéni gazda
Szabó Mihály		MÁV. munkás
Gódor András		ipari munkás
Angyal Gábor		ipari munkás
Réti István		egyéni gazda

November 4-e és december 5-e között tartották - a Nemzeti Bizottság által erőltetett - tanácsülést, ahol 4 VB. tagot visszahívtak, a december 5-én pedig a VB. elnökének F. Kovács Mihályt választották meg. / A VB. ülést a tanács tag -ság tudta nélkül hívták össze. /

A járási Tanács VB. döntésüket a fentiek miatt nem hagyta jóvá.

A községi tanács VB. 1956. december 23-i ülésén is -mét tárgyalta az elnök kérdését.

A jegyzőkönyvben a következőket olvashatjuk:

„ Az aszódi járási VB. elnökétől nyert szóbeli értesülés értelmében Pokorádi Mihály VB. elnök visszahívási ügyét újból tárgyalja meg a VB, mivel a visszahívás idején a VB. elnök betegállományban volt.

Ismertette a VB. titkár az előző ülés döntését, továbbá, hogy Pokorádi Mihály betegségéről csak 1956 december 6-án dél felé vett tudomást, amikor is az elnök megbiztosítási könyvét jött láttamoztatni.

Igy a végrehajtó bizottság nem is tudhatta, hogy az elnök betegállományban volt. Kéri a VB. titkár a jelenlévőket, hogy ebben a kérdésben ismételten hozzon döntést legjobb lelkiismeretük és az igazságnak megfelelően. ”

A VB. ülésen jelen voltak: Vincze Ferenc VB. titkár, F. Kovács Mihály, Tasnádi László, Pokorádi Mihály, Vajgel Pál, Réti István és hiányzott Fericsik István.

A határozat pedig így hangzik: „ A VB. a december 5-i 105-ös számú határozatát továbbra is fenntartja, melyben Pokorádi Mihály VB. elnököt visszahívja az elnöki tisztségből. A VB. F. Kovács Mihályt újból megerősíti a VB. elnöki, míg Fericsik Istvánt VB. elnök helyettesi tisztségében. ” / 27 /

F. Kovács Mihály 1956 előtt nem volt tagja a tanácsnak, tehát megválasztása törvényellenesen történt.

A községben létrejött a nemzetőrség is. Parancsnoka Nagy József lett. Jelentős szerepet játszott a nemzetőrségben Bazsik Károly is.

Az ellenforradalom idején több összejövételen követelték a termelészövetkezet felosztását, de ez eredménytelen kísérletté vált. Többen azt kezdeményezték, hogy a kukorica górért ki kell osztani, a tsz. tagjai azonban nem engedték.

A termelőszövetkezetet tehát tagjai megvédték a széthullástól, de ebben az időben, annak ellenére, hogy a tagság létszáma bizonyos mértékben megnövekedett, gazdaságilag nem fejlődött. Munkaerő gondjai továbbra is megmaradtak a tsz.-nek. Külterjesen gazdálkodtak. Esetenként kertészettel is próbálkoztak, de a munkaigényes növényeket mindig a gyom etette meg. A gazdálkodás termelési eredményei nem növekedtek, Az a tényező, hogy az egy tagra jutó föld katasztrális holdban a különböző években változva 8-15 kh-ig terjedt, e - leve lehetetlenné tette, hogy kertészettel és olyan kapás-növényekkel foglalkozzanak, amelyekből komolyabb haszon származhatott volna.

A kislétszámú termelőszövetkezetben a vezetést, az i - dős - csak könnyebb munkára alkalmas egyéneket - és az állattenyésztésben állandó jelleggel lekötött személyeket leszámítva, alig maradt munkáskéz. A növénytermesztésben dolgozók zöme is olyan, akik nem tudtak állandóan résztvenni a közösben, / többségük nő / egyrészt mert családja van, másrészt pedig a tsz. tagok alacsony jövedelme miatt kénytelenek elmenni a gazdákhöz napszámba.

Közben a tsz. eladósodott az állam iránt. 1957 -ben 50 ezer, 1958-ban pedig 150 ezer forinttal adósa az államnak. A termelőszövetkezeti tagok zöme 100 munkaegységen alul teljesített munkaegységet, melynek értéke ugyan emelkedett, de még mindig kevés ahhoz, hogy normális megélhetést biztosítson a termelőszövetkezeti tagoknak. Növekedett az egy tagra jutó évi átlag jövedelem is, de még mindig jóval alatta maradt a gyengébben gazdálkodó parasztok és az ipari munkásság jövedelmének.

Munkaegység értékének növekedése

Évek:	Ft.-ban	Egy tagra jutó évi átlagjövedelem Ft.-ban.
1955	18.99	4.096
1956	26.46	4.898
1957	28.52	6.992
1958	28.89	6.317

Ma már szinte nevetséges az, amilyen termésátlagokat abban az időben elért a tsz.

Termésátlagok / 28 /

Év:	Buza:	Kukorica:	Árpa:	Zab:	Cukor- répa:	Burgo- nya:
1954	7,95	9,3	9,3	4,3	45,9	22,8
1955	7, 6	7,6	8,5	8,7	52,6	64,-
1956	8, 3	8,-	17,-	-	76,-	20,-
1957	13,-	12,3	13,-	8,-	114,5	36,4
1959	12,6	6,3	17,4	7,-	55,-	-

A táblázat is mutatja, hogy az utóbbi években hullámzásokkal is, de volt némi fejlődés. Az alacsony terméseredmények oka a rossz, sokszor későn elvégzett talajmunkák mellett az, hogy a tsz. tagsága egyszerűen fizikailag képtelen volt a kapásokkal megbirkózni. Ezekben az években is több, sokszor egész táblák maradnak megkapálatlanul, minek következménye azután az lett, hogy a kívül állók a tsz.-t csak egyszerűen „virágzó” tsz.-nek nevezték.

Az 1956-os ellenforradalom után sem volt képes a termelészövetkezet az állam által nyújtott segítség felhasználásával kellően megszilárdítani helyzetét. Koszta János - az akkori tsz. elnöke - /később párttitkár/ minden erőfeszítése és jószándéka ellenére sem volt képes a tsz.-ben nagyobb eredményeket elérni, az adott körülmények között, bár abban a szerény előrehaladásban neki személy szerint nagy érdeme volt.

A termelészövetkezetben 1956 után nincs pártszervezet, 1958-ban mindössze csak ketten voltak párttagok, és 1960-ig nincs is külön pártszervezet.

A termelőszövetkezet kommunistái, a község egyéb intézményeiben dolgozó, valamint a nyugdíjas elvtársak együttesen alkották a községi pártszervezetet.

Az ellenforradalom után a községben a hangulat lassan felengedett annak ellenére, hogy többen pesszimisták maradtak. Sokan nem bíztak a talpraállásban, mondogatták, hogy két évtized is kevés lesz ahhoz, hogy az ország elérje az 1956 előtti szintet. Az ellenforradalom okozta eszmei és lelki zűrzavart a kommunisták - akik szilárdan álltak lábukon -, oszlatgatták, és ha csendesen is, de folyt a „Dózsa” termelőszövetkezetben is az élet. A faluban is sikerült a politikai hangulatot jó irányba terelni, a kommunisták egy alapszervezetbe tömörülése, az erők összevonása ebben az időben helyes volt.

A faluban a jó közhangulat kialakulásához, valamint a helyi vezetők és kommunisták tevékenységéhez nagy segítséget jelentett a párt egész politikájának tisztulása. Az MSZMP. következetes, marxista-leninista elvekhez és eszmékhez való ragaszkodása a párt politikájában egészséges irányban történő változást idézett elő. Ez történelmi jelentőségű egész népünk, s így községünk parasztsága életének alakulásában is.

1957 nyarán megjelentek a párt agrárpolitikájának tézisei, melyekben összegezték az eddig megtett utat a parasztság életében, gazdasági és osztályszerkezetében végbe ment változásokat. A párt agrárpolitikájának téziseit megjelenésük után néhány hónappal népes falugyűléseken tárgyalták. Hévizgyörkön két alkalommal is tartottak ebből előadást. Ezek a falugyűlések azért is nagy jelentőségűek, mert az 1956 előtti falugyűlésekhez, vagy pártnapokhoz viszonyítva a látogatottság megtízszereződött.

Az 1950-es évek elején a párt által szervezett gyűlések elnéptelenedtek, és az egyéni gazdák teljesen távol maradtak, most viszont ezekre a megbeszélésekre a falu művelődési háza is kicsinek bizonyult.

Pedig nem hallgatták el a tézisek szellemében - amellet, hogy nyugodt termelőmunkára hívták fel a parasztságot, - azt sem, hogy a jövő feltétlenül a nagyüzemi szocialista mezőgazdaságé. A tézisek a mezőgazdaság elé kettős feladatot tűztek: - a mezőgazdasági termelőerők és termelés fejlesztésével együtt annak elősegítését, hogy falun is fokozatosan a szocialista nagyüzem váljon uralkodóvá.

Ebben az időben a hatalom megszilárdításának kellett alárendelni az összes többi feladatot, éppen ezért a mezőgazdaság szocialista átszervezése nem volt közvetlen fő feladat. Nem lett volna helyes a tsz.-ek számszerű fejlesztésével való foglalkozás, hanem ehelyett a belterjesítés fokozására és a terméseredmények növelésére kellett a fő figyelmet fordítani a mezőgazdaságban. Termelőszövetkezetekben a szervezeti, politikai, gazdasági megszilárdítás és megerősítés volt a fő célkitűzés.

A kormány a fenti célok elérése érdekében több, nagyjelentőségű törvényt hozott. Eltörölték a kötelező állami beszolgáltatást, új felvásárlási rendszert fogadtak el, lehetővé vált a föld adás-vétele 5 kh.-on alul, megszűnt a kötelező vetésterv előírása - a búzát kivéve. Még ebben az évben megjelentek a kormány 3004-es, majd ezt követően 3004/1, 3004/2. stb. rendeletei. E rendeletek a tsz.-ek állami támogatásának eszközeit és módozatait szabályozták. A párt parasztpolitikájában történt változást nálunk is az egyénileg gazdálkodók tudták jobban kihasználni, mint a termelőszövetkezet. A parasztság anyagilag megerősödött, míg a termelőszövetkezet vegetált. Fentebb már elmondottak mellé még az is hozzájárult, hogy a tsz. tagjai közül sokan éppen a legnagyobb dologidőben inkább mentek a naponta pénzt fizető gazdákhöz - napszámba dolgozni - mint a gyengén és főleg természetben fizető tsz.-be, annak ellenére, hogy akkor lett volna legnagyobb szükség a dolgos kézre.

IV.

A termelőszövetkezeti mozgalom alakulása és fejlődése
Hévizgyörkön a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől
a tsz. megszilárdulásáig
/1959-1967/

1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezése és tapaszta -
latai Hévizgyörkön

A mezőgazdaság teljes átszervezését az MSZMP Közpon -
ti Bizottságának 1958. december 7-i határozata indította
el, és az 1962. március 28-30-i határozat összegezte e
nagy, a parasztság életében legdöntőbb történelmi fela -
dat elvégzését. Az 1958. december 7-i határozattal elkezd -
ődött az országban a mezőgazdaság teljes kollektivizálá -
sa, egyben a magyar parasztság történetének új fejezete.
A K.B. határozatában leszögezte, hogy ... „ a politikai
és gazdasági helyzet lehetővé teszi a termelőszövetkezeti
mozgalomnak az eddiginél gyorsabb fejlődését, már az
1959-es év folyamán.

... Az ugrásszerű fejlődés feltételei ma még nincsenek
meg. De belátható időn belül ezek a feltételek is bizto -
sithatók." / 29 /

E határozat megszabta az átszervezés fontosabb módosításait
is. Hangsúlyozza, hogy az átszervezés az egész társadalom
a párt és minden kommunista ügye kell, hogy legyen.

A határozat szellemében elsősorban a munkásosztály -
lyal kellett megértetni e feladat jelentőségét, és meg -
nyerni ennek végrehajtásához. Fontos feladat volt az át -
szervezés végrehajtását úgy véghez vinni, hogy a mezőgaz -
daságban a termelés ne csökkenjen, hanem emelkedjen.

Az átszervezési idő alatt a párt megkövetelte a szigorú, önkéntesség elvének betartását, de segítette a népnevelőket munkájukban és szervezetein keresztül állandóan újabb meggyőző érvekkel látta el.

A termelőszövetkezeti mozgalom gyorsabb fejlesztéséhez szükséges objektív és szubjektív feltételek kialakultak erre az időszakra.

A párt továbbra is következetes, szilárd marxista-leninista elveken alapuló politikát folytatott. E politika eredményeként a párt tekintélye az egész ország népe előtt nőtt. A parasztság széles rétegei is egyetértettek politikáinkkal. Nőtt a parasztság termelési kedve.

A tények igazolták, hogy a parasztság nem akkor fogja a nagyüzemi utat magáénak vallani, ha tönkretesszük. A mezőgazdasági termelés fejlesztésével, s ennek következtében életszínvonalának növekedésével együtt meggyőződik arról, hogy a nagyüzem, csakis a szocialista nagyüzem képes a bővített ujratermelésre. Ha tényekkel szemelláthatóan bebizonyosodik, hogy a termelőszövetkezet képesebb a többtermelésre, és tagjainak biztonságosabb életet nyújt az egyéni gazdákénál.

A parasztság előtt erre az időszakra már sok ilyen példa volt. Természetesen a mezőgazdaság szocialista átszervezése nem volt „lakodalmas” menet, hanem ehhez kitartható meggyőző és tudatos nevelőmunkára volt szükség. Alkalmas volt a mezőgazdaság szocialista átszervezéséhez a nemzetközi helyzet is.

Az átszervezés, a nagy „földindulás” Hévizgyörkön 1959 végén következett be. A fentebb említett objektív és szubjektív feltételek mellett kell szólni olyan tényezőről is, amely sajátossága – egyrészt gyorsítója, másrészt negatív vonása falunkban – a mezőgazdaság szocialista átszervezésének.

A „Dózsa” termelőszövetkezet semmiképpen sem jelentett példamutatást az egyéni gazdáknak. Ennek ellenére a termelőszövetkezet közgyűléseire 1959-ben rendszeresen meghívták az egyéni gazdákat is. Érdekes, hogy ezek a gazdák több esetben olyan tippeket adtak a vezetőségnek, amelyeket érdemes volt hasznosítani.

Furcsa kép, bár érthető is, hogy egyik-másik egyéni gazdától kell tanulni a tsz-nek, és nem fordítva. Jó jel viszont, hogy közösen tárgyaltak, mert ez azt is jelentette, hogy azok már barátkozgattak a gondolattal.

Bazsik Ferenc - akkoriban a környező falvakban is elismert, híressé vált kertészeti terményeivel, jól felszerelt gazdaságával - mondotta nekem ezeket... „Hej, ha nekem olyan területeim lennének, mint a „Dózsának”, de megmutatnám a világnak, hogy mit ér a györki föld!” - sajnos ez elég sokáig váratott magára. Pedig biztatták őt is, másokat is, hogy fogjanak hozzá.

A környező községekben Turán a „Galgamenti” és Galgahévizen - Gódor elvtárs által alakított 300 holdas - termelőszövetkezetek kiemelkedő eredményeket értek el. A turai „Galgamenti” termelőszövetkezet már az 1950-es évek elején stabillá vált. Ezt fémjelzi az alábbi kérdés is.

Az átszervezés előtt tartott egyik gazdagyűlésre a község párttitkára és tanács vb. elnöke /Pokorádi Mihály, Turóczi Gábor/ azt kéri levélben a Járási Tanács VB. Mg. Osztályától, hogy küldjenek gyűléseikre olyan tsz. vezetőket, ahol az eredmények jók. / 1959 január 25-i levél /

A mezőgazdaság szocialista átszervezését segítette falunkban az a tényező is, hogy erre az időszakra / 1959. december / az egész járásban - Hévizgyörk és Bag kivételével - minden faluban befejeződött a kollektivizálás, és már a jövő évi feladatok előkészítésén dolgoztak. Ennek láttán már szinte falunkban is fel voltak készülve, és várták a szervezőket.

Pozitívan kell értékelni azt is, hogy a járásban az év elején létrehozott termelőszövetkezetek zömében nem esett vissza a termelés. Ezek a tsz.-ek, amelyeknek eredményeit és helyzetét ismerték, - családi, rokoni látogatá - sokból -, szintén elősegítették a falu hangulatának pozitív alakulását. Ezt a változást támasztják alá a márciusi és áprilisi tanácsüléseken elhangzott hozzászólások is:

Gódor Gábor: „ Ha most a kormány és a párt arra veszi az irányt, hogy elveszi a földeket, akkor miért osztogatta szét 1945-ben az uradalmakat ... A parasztember úgy van a földdel, hogy kiáll a végére, és büszkélkedik vele, hogy az övé.

Réti István: „ ... nem kellene határidőt szabni, hogy mikor lépjenek a termelőszövetkezetbe ... ismeretes mindenki előtt, hogy a múltban igen sok hiba és hiányosság mutatkozott meg a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése terén. Nehogy újra hasonló hibába beleessünk a hirtelenkedéssel. " /Ma az egyik legjobban dolgozó tsz. tag./

Aszódi Pál: „ ..., ha az egész község termelőszövetkezetben lesz, a szőlőben lévő spárga területet a tag vissza tarthatja-e háztájinak. " / 30 /

Az átszervezés gyors befejezését segítette az is, hogy a községi párt és tanácsi szervek, már akkor hozzákezdtek a szervezéshez - tervszerű népnevelő munkát végezve, - ami kor a központilag irányított népnevelők még a járás más községeiben dolgoztak. A község vezetői 1959 májusában 39 tagu tsz. fejlesztési bizottságot szerveztek, akik között feltérképezték a falut és hozzákezdtek az agitációhoz. Ezen kívül intézkedési tervet készítettek a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésére, /1959. aug. 4./ melyet testületi üléseiken hagytak jóvá a párt és tanács szervei.

Az agitációs csoport részére esetenként 3 előadásból álló tanfolyamot szerveztek.

- Témái: - a mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.
- A tsz. alapszabály minta, valamint a 3004/1958. és a 3004/1. 1959-es kormányhatározatok ismertetése.
 - A termelőszövetkezeti nyugdíjtörvény és a tsz. szervező bizottság fejlesztési tervének ismertetése.

A Járási Pártbizottság Fekete János munkatársat, a Járási Tanács pedig Gyetvai Józsefné vb. titkárt bízta meg Hévizgyörkön az átszervezés irányításával, de Bazan I. is odahaza tartózkodott, aki akkor mint a Járási Párt VB. agit. prop. osztályvezetője az egész járás átszervezési munkáját irányította, és felelős volt érte.

A Járási Pártbizottság a K.B. határozatának szellemében a munkásosztályt hívta segítségül e nagy történelmi feladat megoldásához. Az a 35-40 fős Ikladi Ipari Műszer-gyári munkás, - akik ebben a munkában hatékonyan résztvettek, - később is szívesen találkoznak a hévizgyörkiekkel.

Erősödött a kapcsolat a munkásosztály és parasztság között. Szilárdult a munkás-paraszt szövetség.

Sokat segítettek az átszervezésben a pedagógusok, az FMSZ. és a Bagi Gépállomás dolgozói is.

Az átszervezés a vártnál gyorsabban zajlott le Hévizgyörkön. Még Galgahévizen tartottak az alakuló közgyűlés december elején, amikor mintegy 10 népnevelő átment Hévizgyörkre, és bekapcsolódtak a helyiek által megkezdett munkába. Mielőtt a járási népnevelők megérkeztek, többen - különösen 1-3 kh. közöttiek - már beléptek a tsz.-be.

Közvetlenül a tömeges belépés megindulása előtt még egy nagy falugyűlést tartottak / dec. 9. /, ahol a járási PB. akkori első titkára / Gál Géza / tartott előadást:

- a szocialista nagyüzem fölényéről és a járásban addig elért átszervezési eredményekről. -

Ezt azért emlitem, mert a gyűlés maga is ténylegesen jó hangulatban zajlott le.

A faluban az átszervezés előtt közvetlenül a parasztság kategóriánkénti megoszlása a következő képet mutatja.
/ 31 /

kh.:	család	ebből kétlaki család
1- 3	211	122
3- 5	75	31
5-10	90	15
10-15	18	-
15 felett	8	-
Ö s s z e s e n:	402	168

Maga az átszervezés nem tartott hosszú ideig, mégis mire a népnevelőknek aláírták a belépési nyilatkozatot, addig néhány helyre többször is el kellett látogatni. Az aláírás nem egy helyen sok lelki vívódással járt. A népnevelőknek már volt tapasztalatuk ebben és türelemmel kivárták, míg elérkezett az ünnepélyes aláírás pillanata. A legtapasztaltabbak szinte a járás valamennyi községében ott voltak. Legtöbb helyen az aláírási aktus után együtt ittak áldomást. Persze sok helyen még mindig kételkedtek, hogy helyesen cselekedtek-e.

A községben az átszervezés idején tulkapásokra nem került sor. A járásban is csak egy esetben - Galgamácsán - történt ilyen, mihamarab tudomást szereztek erről, hazaküldték a népnevelőt, megvonták tőle a bizalmat, és „dorgálás” pártbüntetésben részesítették.

A kisebb földdel rendelkezők szinte már várták a népnevelőket, még olyan is akadt, aki leszólította őket. „Mi az bennünket kihagytak, mert nekünk nincs 10 holdunk ? ”

Természetesen bementek hozzájuk is, és adtak nekik is belépési nyilatkozatot. A közép- és jobb módú gazdák nehezebben, két- háromszori látogatás után írták alá a belépési nyilatkozatot.

Olyanok is akadtak, akik a szomszédtól tették függővé belépésüket.

Igy történt ez Bazsik Ferenc és B. Kovács Zoltán esetében is. Tudom nem vennék ma sem jónéven e nagy titok elárulását, de akkor többen is elmondták a népnevelők közül, hogy egymásra várnak. Csak később derült ki az is, hogy haragos viszonyban voltak, és meg akarták mutatni egymásnak hogy „én később lépek be”. Persze a népnevelők egy napon léptették be őket.

Az átszervezés ideje alatt a 402 családból 379 írta alá a tsz. belépési nyilatkozatot. Rávezették a föld mennyiséget, a munkaeszközök és számos állatok számát.

1959 december 20-ig belépett tsz. tagok

birtokmegoszlása / 32 /

Földnélküli családok száma:	4
0- 3 kh.-ig	166
3- 8 "	158
8-15 "	44
15 kh.-on felül	7
Belépett családok száma összesen:	379

A termelőszövetkezet közgyűlését - akkor új tsz. alakuló közgyűlésnek mondták a faluban, de a valóságban nem volt új a tsz., hiszen mindenki a régi „Dózsa” termelőszövetkezetbe lépett be - 1959. december 21-én este 6 órakor tartották a kulturotthonban.

Bazan István a Járási Pártbizottság nevében előadást tartott a legsürgősebb feladatokról. A teremben nem fért a tömeg, nagy volt a zsongás, de néma csend lett, amikor Koszta János megnyitotta a gyűlést.

Ezen a gyűlésen kiegészítették a vezetőséget. Az új vezetőségbe 10 újonnan belépett került, így lett 13 tagu, 7 tagu Ellenőrző Bizottságot is választottak, majd kijelölték a Leltározó Bizottságot, továbbá 6 brigádvezetőt jelöltek ki.

Tsz. elnökének egyhangulag elfogadta a közgyűlés Koszta Jánost, aki eddig is ezt a funkciót töltötte be. Döntöttek a földrendezés megkéréséről és a tsz. nevének megtagyásáról is.

2./ A hévizgyörki „Dózsa” termelészövetkezet gazdasági, politikai megszilárdítása és fejlődése az átszervezés után / 1960 - 1967 /.

A termelészövetkezet főbb gazdasági mutatói.

A termelés fejlesztésének első számú feltétele a tsz. tagság munkához való jó hozzáállása.

Hogyan alakult a tsz. taglétszáma az átszervezés után? /33/

Évek:	össz.lét- szám:	férfi:	nő:	Tagok dolg.:	közül nem dolg.:
1960	423	119	304	360	63
1961	356	117	239	287	69
1962	363	117	246	276	87
1963	361	116	245	246	115
1964	375	119	256	279	96
1965	357	121	236	267	90
1966	368	105	263	272	96
1967	376	114	262	285	91

A termelőszövetkezet taglétszámának alakulása jó, de a munkához való hozzáállással baj van. Az előbbi táblázat szerint különösebb problémáknak nem volna szabad lenni, hiszen a tsz. taglétszáma az első években magasabb, mint később és csak az utolsó években van emelkedés. A dolgozó tagok száma is jóval magasabb az 1960-as évek elején, mint később, és mégis 1960-ban van a legtöbb probléma, mint ez később kiderül, melynek más okai vannak.

Érdemes egy pillantást vetni a férfiak és nők ará - nyára is. A „Dózsa” termelőszövetkezet viszonylag hosszú ideig férfi munkáskéz hiányában szenved a nyári munkák és az ő - szi betakarítások idején.

A termelőszövetkezet közös földtulajdonjog szerinti meg -
oszlását az alábbi kimutatás mutatja / 34 /

Évek:	Össz.terü- let kh.:	Tagok földje: kh.	Állami tartalék terület kh.:
1960	2.095	1.903	192
1961	2.078	1.742	336
1962	2.109	1.639	470
1963	2.164	1.639	485
1964	2.124	1.639	525
1965	2.048	1.639	409
1966	2.037	1.639	387
1967	2.037	1.639	378

A termelőszövetkezet területe az utóbbi 3 évet kivé - ve állandó és jelentős mozgásban volt. Ez természetes, hi - szen a közigazgatási határok kiigazítása is befolyásolhat - ja. Az állam a szükségletek szerint leadott és visszavett területeket. Az újabb földrendezés után azonban stabilizá - lódott a helyzet. Nagyon fontos, hogy az összes terület több mint háromnegyed része saját, s csak kevesebb, mint egynegyede az állami tulajdon.

A termelőszövetkezet főbb művelési ágak szerinti megoszlása
az alábbi képet mutatja / 35 /

Évek:	Közös szántó:	Szőlő:	Gyü- mölcs	Rét:	Legelő:	Erdő:	Fanet:
1960	1.473	59	-	281	56	234	14
1961	1.385	59	1	366	36	226	5
1962	1.486	59	1	366	36	226	5
1963	1.423	111	1	327	36	231	35
1964	1.425	59	-	329	36	233	42
1965	1.498	3	3	242	53	228	21
1966	1.558	3	1	223	53	164	15
1967	1.566	3	1	225	45	169	28

A termelőszövetkezet vetésszerkezetének az alakulása az át -
szervezés után. / 36 /

Évek:	Kenyér- gab.kh.	Szemes tak.kh.	Szálas tak.kh.	Zöld. kh.	Burgonya kh.	Ipari növ.kh.	Egyéb növ.kh.
1960	336	556	73	191	200	60	57
1961	375	451	118	200	90	70	81
1962	410	370	243	229	40	90	34
1963	473	340	215	201	90	95	9
1964	510	350	201	184	70	110	-
1965	511	356	185	181	74	110	81
1966	510	431	158	232	40	70	117
1967	516	414	98	285	80	70	103

A terület hasznosítása mutatja, hogy a „Dózsa” tsz.ga -
bonatermelő, zöldségtermelő és állattenyésztő gazdaság. A
kenyérgabona vetésterületének állandó növelése jelzi, hogy
a tsz. az ország kenyérrel való ellátásának gondjából meg -
felelően részt kíván vállalni.

A szemestakarmány termesztési területe ugyan nem növekedik az állatállomány arányában, de mint látni fogjuk, a termésátlagok emelkedése pótolja ezt.

Az adatokból láthatjuk, hogy a gabona és takarmány - termelés foglalják el azonos arányban a legtöbb területeket, mégis a legtöbb hasznot a zöldségtermelés és ezen belül is főleg az uborka és borsó jelenti. A konyhakertészet is sokat fejlődött, főleg a Bitón, ahol 1963. óta esőztető öntözést alkalmaznak./ 40 kh./ Az uborka területét évről - évre növelik. Amíg 1960-ban csak 20 kh. volt, 1967. évben már 85 kh-on termeltek uborkát. 1967-ben uborkából az 1.032.000.- Ft. helyett 2.194.000.- Ft. jövedelemhez jutott a tsz. Ez közel 26.000.- Ft/kh.

A tsz. területének a közös és háztáji területre való felosztását és az egy dolgozó tagra jutó szántó terület nagyságát az alábbi táblázat mutatja. / 37 /

Évek:	Össz. terület	Össz. szántó	Közös szántó - kh -	Háztáji szántó	Dolgozó tag	Egy dolgozó tagra jutó szántó
1960	2.095	1.739	1.473	266	360	4.-
1961	2.078	1.575	1.385	190	287	4.8
1962	2.109	1.556	1.416	140	276	5.-
1963	2.164	1.585	1.423	162	246	5.7
1964	2.124	1.593	1.425	168	279	5.1
1965	2.048	1.744	1.498	246	167	5.6
1966	2.017	1.788	1.558	230	272	5.7
1967	2.037	1.796	1.566	230	285	5.4

A tsz. területe - járásunkban - egy közepes nagyságú közös gazdaság mutatója. Ebben a gazdaságban a termelési arányokat ésszerűen és gazdaságosan kihasználni csak úgy lehet, ha az extenzív gazdálkodás helyett egyre inkább törekednek a belterjességre.

A közös szántó fokozatosan emelkedik. Igaz az viszont, hogy a dolgozó tagok száma is ennek arányában csökken, majd ismét növekedik. Az első évben indokolatlanul mindenkinek adtak háztáji földet, még azoknak is akiknek egyébként maradt tulajdonukban a zártkertben, több mint 1 kh.

A másik évben viszont helytelenül az idős nyugdíjasoktól is megvonták a háztáji területet. A háztáji gazdaságoknak különösen nagy jelentősége van a tsz. mozgalomban. Helyes alkalmazása könnyíti az átmenetet az egyéni gazdálkodásból a közösbe. Kiegészíti a tagok közösből szerzett jövedelmét és hozzájárul az árutermelés növekedéséhez. Éppen ezért a párt és kormány nagy gondot fordított a háztáji gazdaságokra. Az viszont, ami nálunk történt éveken keresztül, csak vitára és civódásra adott okot.

Szinte nincs olyan vezetőségi ülés az első években, ahol erről ne vitatkoznának. A túlméretezett, törvénytelenül megengedett több kh-as háztáji terület a közösből való elhuzódást, attól való távolodást eredményezte.

Az előbbi táblázatból világosan láthatjuk, hogy a dolgozó tagokra átlagosan kb. 5 kh. földterület jut. Ez alkalmassá teszi a termelőszövetkezetet, - mint később látni fogjuk - a gépesítés fejlesztésével arra, hogy a belterjesebb gazdálkodás útján tovább haladjon.

Az átlagtermések alakulása a következő képet mutatja.

kh/q. / 38 /

Évek:	Buza: q.	Kukorica: q.	Ő.árpa: q.	Cukorrépa: q.	Burgonya q.
1959	12.6	6.8	17.4	55.-	11.-
1960	10.-	6.2	5.9	84.4	13.7
1961	12.8	10.7	17.8	65.-	22.-
1962	9.7	16.3	11.8	80.7	37.3
1963	8.3	9.-	6.2	157.4	38.-
1964	9.2	14.-	14.6	120.-	62.-
1965	12.3	15.2	22.2	193.8	59.-
1966	14.3	20.2	12.5	163.-	64.9
1967	16.4	11.9	18.5	124.9	79.2

Az átlagtermések alakulása világosan mutatja, hogy az átszervezés után az első évben semmivel sem volt „jobb”, sőt még romlott az eredmény a „kis” tsz. eredményeihez viszonyítva. A következő három évben is csak kismértékű volt a növekedés. Ennek több oka van: egyrészt a vezetésben, másrészt a munkához való hozzáállásban kell keresnünk az okokat.

Az első évben nagyfokú szervezetlenség uralkodott. A tsz. vezetősége még a területeket sem mérte ki időben. Termelőszövetkezetünk vezetősége csak két évvel később tért rá, 1963-ban kezdte az anyagi ösztönzés különböző formáinak alkalmazását. A környező falvakban már korábban, 1961-ben bevezették az - eredményességi - új elszámolási formát. Az eredményességi elszámolási forma lényege, hogy minden megtermelt 100.- Ft. érték után 0.8 vagy 0.9 tized munkaegységet irnak jóvá. Ezt főleg borsó, uborka, paprika termesztésénél alkalmazzák. Ezzel együtt más terményekből, pl. kukoricából a munkaegység mellett a termelt mennyiség 15 % -át is megkapta a tag.

Amikor azután 1964-ben bevezetik az új elszámolási módot, nő a tagok termelési kedve, és érdekeltté válnak a többtermelésben. Ez biztosítja azután a termelés kiegyensúlyozottságát, sőt a termelési átlagok bizonyos növekedését. Bár bizonyos ingadozás így is mutatkozik, amit okozhat a talaj minősége, természeti csapás stb. A gazdaságot rendtábilissá tenni csakis a tagok jó munkájával lehet, ehhez viszont a jó munkakedvet kell kialakítani. Ennek egyik legfőbb rugója és alapvető eleme az olyan ösztönzési és bérezési formák kialakítása, melyek mindenki számára világosak és közérthetőek.

A termelőszövetkezet fejlődő állattenyésztéssel is rendel-
kezik, melyet az alábbiak mutatnak: / 39 /

Évek:	Ló	S z a r v a s m a r h a			
		Összesen:	Tehén:	Növendék:	Hizó
1959	6	25	15	10	-
1960	94	49	20	16	13
1961	50	147	45	102	-
1962	44	189	47	105	37
1963	44	167	53	82	32
1964	46	191	68	111	12
1965	49	195	57	108	30
1966	36	214	84	111	19
1967	38	276	115	132	29

Évek:	Összesen:	S e r t é s			Juh:
		Anyakoca:	Növendék:	Hizó:	
1959	121	12	43	60	-
1960	170	38	80	52	-
1961	375	40	239	96	-
1962	352	42	229	11	185
1963	119	54	29	26	237
1964	252	43	130	79	-
1965	183	37	113	33	-
1966	294	49	153	92	-
1967	239	45	124	70	-

Az állattenyésztés terén van fejlődés, de két dolog mégsem lehet számunkra megnyugtató. Az egyik, hogy hizóba szarvasmarhát csak keveset állítanak, másik pedig, hogy a sertésenyésztés sem fejlődik kellően.

A szarvasmarhatenyésztést segíti az 1963-1964-ben megépült 2 db. 100 férőhelyes istálló. A tehénállomány növekedése nemcsak számban, de tejhozam - évi 3.000 liter felett van ma már - tekintetében is jelentős.

A sertésenyésztésnél viszont állandóan visszatérő bajok voltak éveken keresztül. Ennek okait abban kereshetjük, hogy nem volt megfelelő gondozó, senki nem akart „kanász” lenni és baj volt az elhelyezéssel is. Ezért magas volt az elhullási százalék.

A termelőszövetkezet két évben foglalkozott juhtenyésztéssel, de miután a ráfordítást sem fedezte fel kellett számolni. Annál is inkább, mert gondozót is máshonnan kellett hozatni, de egyéb feltételek is hiányoztak. A juhtenyésztésnek egyébként sem voltak hagyományai falunkban. Mindennek ellenére az állattenyésztés is jelentősen hozzájárult a tsz. bevételi tervéhez.

A termelőszövetkezet bevételi forrásainak alakulása:

	1.000.- Ft-ban művelési áganként / 40 /		
	1962	1964	1967
Növénytermesztés és zöldségtermelésből:	2.880	2.846	7.651
Állatokból és állati termékből:	857	895	2.065
Segédüzemágakból:	333	604	887
Ö s s z e s e n:	3.998	4.345	10.603

A bevételek alakulása is világosan mutatja, hogy a termelőszövetkezet legfőbb bevételi forrását a növénytermesztés és a zöldségtermesztés biztosítja. Az előbb már említett termékféleségek: uborka, borsó, melyeknek értéke az utóbbi években jelentősen nőtt, vagyis az árak kedvező alakulása folytán e termékek jó jövedelmi forrásai a tsz. -nek.

Igaz, hogy munkaigényes növények, de megéri. Az uborkát pl. ha szezonja van kétnaponként kell szedni, mert különben semmit sem ér. A tsz. tagjai szezonban - és ha ennek értelmét látják - hajnali 3 órakor kimennek a táblára és késő estig családtagjaikkal együtt szedik az uborkát. Jól keresnek ilyenkor / 6-8 munkaegységet is / a tagok. 300-400.- Ft-ra is felmegy a napi kereset, igaz meg is kell dolgozni érte. Viszont a tsz. is jól jár, mert így mindig több jövedelme marad, mintha mást termelne azon a területen.

A termelés növekedésének fontos eszköze a gépesítés. A „Dózsa” termelőszövetkezetben a gépesítés rohamosan fejlődött az átszervezés után. Megindulását 1961-ben 2 db. UTOS traktor és kisebb gépek jelzik. 1962-ben és 1963-ban újabb gépeket vásárolt a tsz. Az 1964-es év különösen jelentős ebből a szempontból, amikor is a gépállomások országsszerte eladták erőgépeiket a tsz-eknek és átalakultak javító műhelyekké. A hévízgyörki az egyik legjobban gépesített tsz-e lett járásunknak. A tsz. gépparkja azóta is bővült.

Jelenlegi gépparkja a következő képet mutatja: 13 traktorról, 3 tehergépkocsival, kombájnnal, aratógéppel, villázógéppel, 12 közuti pótkocsival, mindentfelhordó szállítóval és több mint 30 db. egyéb mezőgazdasági munkagéppel rendelkezik.

A gabonavetést és betakarítást 100 %-ig gépesítették. A kukorica, cukorrépa és burgonya betakarítása is nagy százalékban gépesítve van.

Ezek a tények mutatják, hogy a paraszti munka könnyebb lett. Nemcsak a termelés növekedett az évek során, hanem a munka is emberibb lett. Ezek és a jövedelem növekedése - a közösből származó magasabb jövedelem - szilárdítja a paraszt hitét és ragaszkodását a tsz-hez, melyet 1959-ben egy kicsit még csak előlegzett.

A parasztság életszintjének alakulását az egy főre jutó
közösből származó jövedelem is mutatja / 41 /

Évek:	E z e r f o r i n t			
	Munkaegy- ségre ki- fizetve:	A munkaegységből Készpénz- ben:	Természet- ben:	1 dolgozó tag- ra jutó évi jöv.
1960	895	538	357	3.028
1961	2.367	1.771	396	8.310
1962	2.454	1.571	883	8.960
1963	2.103	1.528	575	8.549
1964	2.400	1.944	456	9.348
1965	2.913	2.564	349	12.978
1966	3.702	3.084	619	16.464
1967	5.697	4.093	1.604	20.056

A tagság közösből származó jövedelme három szakaszra osztható.

Az első az átszervezés utáni közvetlen év, amikor az egy tagra jutó jövedelem még a kis tsz. eredményét sem éri el. Az érthető és bizonyos fokig indokolt lehet, ha valahol az első évben az átszervezés után nincs rögtön gyors előrehaladás, de hogy ilyen nagymérvű legyen a visszaesés az szinte hihetetlen. Természetesen meg kell mondani, hogy ebben az évben sem éhezett a tsz. tagsága, mert más csatornákon keresztül biztosított magának megélhetést.

A következő szakaszban van bizonyos előrelépés, de a fejlődésben megáll, stagnál. Ez az időszak 1963 végéig tart. A haladást azt biztosítja, hogy kimérik a területüket, több gondot fordítanak a fegyelemre, kialakítják a munkaszervezeteket. A fejlődés megáll, mert nem vezetnek be olyan ösztönzési elszámolási formákat, melyek jobban érdekeltté tennék a tagokat a termelésben.

A harmadik szakasz, amikor az egy tagra jutó évi jövedelem és a tsz. által kifizetett forint összege megnő és stabil-
lá válik a tsz. Ezt elsősorban annak köszönhetik, hogy
bátran szakítottak a régi bérezési formákkal. Az új, ered-
ményességi elszámolási formák bevezetése azt eredményezi,
hogy akik korábban elmentek a tsz-ből, most visszajönnek.
Megszilárdították a munkafegyelmet, és nem utolsó sorban
okosan, jó gazda módjára gazdálkodnak.

Az intézkedések és a jó együttműködés hatására a
tsz. tagjai ha későn is, de egyre jobb anyagi biztonságban
érezhetik magukat. Kialakulóban van az a gazdasági bázis,
amely biztos megélhetést és állandó munkát ad tagjainak.

A „Dózsa” tsz. vagyoni helyzetét az alábbi adatok mutatják.

/1000 Ft/ / 42 /

Évek:	Közös vagyon	Tiszta vagyon	Fenosza	1 dolgozó tagra ju- tó tiszta vagyon	100 kh. szántó- ra jutó fenosza	A tsz. összes hitele
1961	-	1.812	1.160	6.314	84	2.936
1962	-	2.736	1.469	9.914	104	2.806
1963	-	3.714	2.257	15.098	159	5.005
1964	11.028	4.525	2.986	16.218	210	5.717
1965	12.357	5.855	3.572	21.928	238	5.867
1966	11.270	7.127	4.096	26.202	263	3.275

A tsz. vagyoni helyzete biztatóan alakul. Az adatok -
ból kiderül, hogy a termelőszövetkezetben megvannak azok a
feltételek, melyek az ujratermeléshez szükségesek. A ter-
melőszövetkezet tiszta vagyona, ha lassan is, de állandó
tendenciával emelkedik.

A „Dózsa” termelőszövetkezet megszilárdulása, a környező galgamenti termelőszövetkezetekhez viszonyítva, viszonylag hosszabb ideig tart, s ennek több oka van.

Az átszervezés befejezése a gazdasági év végén történt meg. Ez lehetőséget biztosított arra, hogy a tsz. vezetősége jól megszervezze a tavaszi munkákat.

Sajnos ez nem így történt. Persze most már tudjuk, hogy az átszervezés gyorsasága is rejtett magában negativumokat. Egyrészt azt, hogy sok helyen a belépési nyilatkozatot azzal iratták alá, akié a föld volt, és miután a tulajdonjog a legtöbb helyen a legidősebb családtagoké, így a nagymama és a nagypapa írja alá, vagy pedig a feleség.

Másrészt hiba volt az is, hogy a faluban egyesek

- F.Kovács Mihály, Babinyec Pál, Lukes János - szerettek volna külön termelőszövetkezetet alakítani, de ezt nem engedélyezték. Ilyen tárgyalást több háznál tartottak a belépés után, de sem a járás, sem a község párt és tanácsi vezetése nem értett ezzel egyet. Igaz, hogy hosszú ideig úgy sem működhetett volna két tsz. ilyen kis faluban. Bár lehet, ha két tsz. alakul az egészséges verseny következményeként, talán az első év „gyalázatos” eredményei miatt nem kellett volna az egész falu jóérzésű lakóinak és a becsületesen dolgozó tsz.tagoknak szégyenkezniük.

A faluból az átszervezés után közvetlenül és azt megelőző hónapokban több mint 35 olyan 40 éven aluli dolgozó ment el máshová, - főleg segédmunkásnak - akik ezelőtt mindig a mezőgazdaságban dolgoztak. Sajnos a tanács akkori vezetői és tsz. vezetői ez ellen semmit sem tettek. Bárki fordult hozzájuk igazolásért, hogy nem tsz. tag, ők ezt mindenkinek kiadták, de ugyanígy a tsz-ben is mindig akadt valaki, aki azt aláírta. Még olyan is volt, aki az éjjeli őrral bélyegeztette le az igazolást. A környező ipari üzemek gyors fejlődése és azok munkaerő elszívó hatása mindezt elősegíti, fokozta a termelőszövetkezet átmeneti nehézségeit.

A bajok forrása közé kell sorolni azt is, hogy nem tisztázták becsületesen és igazságosan a háztáji kérdését. A kezdeti időben az újonnan belépettek egyébként is szívesebben dolgoztak a háztájiban, hát még ha ehhez lehetőséget is teremtettek. A legtöbb tsz. tagnak jóval a megengedett felett volt háztáji területe. A munkamorált rosszul befolyásolta az is, hogy a hagyományoknak megfelelően munkacsoportokban, közösen akarták művelni a területeket. Munkára csak kevesen jelentkeztek. Többször előfordult, hogy 10 órakor is a tsz. iroda előtt várakoztak, akik idejében ott voltak, azok is hazamentek azzal a jelszóval, „ha a többinek nem kell jönni, akkor én minek menjek”.

Növelte a bajt, hogy a tsz. vezetői a járás többszöri figyelmeztetése ellenére sem mérték ki a kapásokat családi művelésre. Pedig ahol ezt a módszert alkalmazták, kézzelfoghatóan bizonyította előnyét. Először is a tsz. tag maga választotta meg a munka végzéséhez a neki legmegfelelőbb időt. Másrészt a család többi tagjait is bevonhatta a terület művelésébe, míg a közösben a család tagjai nem voltak hajlandók résztvenni. Nem is beszélve arról, hogy ezzel a felelősségérzetet is növelni lehetett volna.

A tsz. vezetősége nem tudott rendet teremteni a lovak kérdésében sem. Legtöbb tsz. tag önkényesen, - engedély - nélkül magáncélokra használta továbbra is a fogatot, /fuvarba, erdőbe és a háztáji szőlőkbe jártak vele / de ez alól nem volt kivétel a vezetőség sem.

A termelészövetkezet tagjai közül mindössze 90 fő vett részt rendszeresen mindennap a munkában. Ehhez a munkaerőhöz túlméretezték a kapások területét. Így történt meg, hogy mindent későn végeztek el. 40 kh. burgonyát és 35 kh. kukoricát pedig egyáltalán, egyetlen egyszer sem kapáltak be. A többi területen is csak immel-ámmal folyt a munka.

A tervekiesés augusztus 1-ig több mint 1.200.000.- Ft. - ot jelentett. A tsz. tagok közül sokan - több mint 30-an - a valkói és a gödöllői erdőgazdasághoz mentek dolgozni, vagy pedig pedagógus földet vállaltak részibe művelni.

Még egy nagyon fontos dolgot kell említeni; a közös tulajdonhoz való viszonyt. A termelőszövetkezeti tagok zöme mindent magáénak érzett. Magyarán, szégyenérzet nélkül loptak az emberek. Olyan becsületes egyének is loptak, akik korábban sem és ma sem nyulnának hozzá a máséhoz. Akkor viszont ez természetes volt számukra. A vezetőség tehetetlen volt, nem tudott erélyes intézkedéseket tenni, ezáltal a közös vagyon herdálódott. Abban az időben az a gyakorlat járt, hogy a traktoros a vontatóval, a fogatos a kocsival, a növénytermesztő a hátikosárban lopta a terményt. Később pedig, amikor megtiltották, hogy hátikosárban hordják az ebédet, a bőszojnya zsebében vitték haza a terményt. Az egyik tsz. tag ujságolta, hogy vele bizony nem fog a vezetőség kitolni, „mert minden szoknyájára három zsebet varrt, s így egyszerre majd egy fél „háti” terményt haza tud vinni esténként”.

Mindezek a tényezők együttesen azt eredményezték szükségszerűen, hogy évvégén gyengébben zártak, mint a régi kis tsz. A tagság a vezetőséget szidta, a vezetőség pedig a tagságot. Az igaz, hogy elsősorban a vezetőséget terheli felelősség a gyenge eredményekért, de a fentiekből világosan kiderül az is, hogy a tagság sem a legdicsérendőbb módon állt az ügy mellé.

A nehézségeket csak fokozta, hogy a faluban különböző mende-mondák keletkeztek. Az ilyen légkör szinte táptalaja a rémhír terjesztésének. Azt hiresztelték egyesek, hogy „ha nem mennek dolgozni és nem tud a tsz. eredményeket felmutatni, akkor jövőre mindenki visszakapja a földet”.

De a tsz.-be belépett volt szegényparasztok és a főutcai jobb módúak között is, sok vita támadt, melyek sokszor az utcán zajlottak le. Ugyanis a tsz. régi tagjai és azok akiknek semmi tartalékuk nem volt, megjelentek dolgozni és szeretnék volna, ha rendszeren mennek a munkák. Rájuk viszont sokan ferde szemmel néztek, és szinte rosszállották szorgalmukat.

Természetesen ők is sokszor azon vitatkoztak, hogy a vezetők és a főutcaiak a „gazda urak” miért nem jönnek dolgozni. Ilyen megjegyzéseket tettek egymásnak. - „Most már egyformák vagyunk, gyertek ti is dolgozni”. - amazok viszont: „azért lett vezető az uram, hogy abból megéljünk”, vagy „mi adtuk a földet, ti pedig dolgozzátok”.

Az lett volna helyes, hogy a vezetők személyre menően foglalkozzanak a dolgozókkal. Természetesen a helyi párt és állami szervek is többet tehettek volna a tagok nevelése érdekében, a tsz. ellenes hangulat eloszlatásában. Sajnos ehhez nem volt elég erős egyik szerv sem. Pedig a táncsúlésen is világosan kiderült, hogy komoly bajok vannak a tsz.-ben. Az 1960 áprilisi ülésén Kmett Mihály a következőket mondotta:

„A tsz. gyenge működését a vezetőség irányításában kell keresni, mert a tsz. tagjai dolgoznának, jobb eredményeket is értek volna el, ha rendes vezetőség irányítaná őket. Ilyen vezetéstől mint amilyen most van eredményeket várni nem lehet”. / 43 /

Az egykori elnök - Koszta János - pedig visszaemlékezve az akkori időkre a következőket mondja:

„Sok kuszált és bonyolult kérdéssel kellett megbirkózni, amire nem voltunk képesek. Elöttem három lehetőség volt akkor:

- 1./ Lemondani az elnökségről.
- 2./ Vagy megbolondulok, ha ez így megy tovább,
- 3./ vagy pedig végül is a börtönbe kerülök.

En az első választottam. Hozzáteszem én az elnökséget eredetileg sem akartam elfogadni az átszervezés után, de rábeszéltek".

Az év közepén és végén hiába történt elnöksere - Réti István és Gesztiványi József személyében - a helyzeten már ők sem tudták változtatni. Évközben különben sem szerencsés az elnök személyében változtatást eszközölni, mert így az irányítás folyamatosága nem biztosítható. Gesztiványi József után Tóth István lett a termelészövetkezet elnöke.

A termelészövetkezet az 1961-63-as években sem fejlődik kellőképpen, bár az előző évekhez viszonyítva van bizonyos előrehaladás. Ez abban jelentkezik, hogy 1961-ben már kiosztják a területeket családi művelésre, és azt többen becsületesen meg is művelik.

Természetesen 1961-ben és a következő években is sok vita folyik még akörül, hogy kire mennyi területet mérjének. Még mindig vitáztak azon, hogy kinek kell több területet vállalni. A tél folyamán ugyan beszélgettek a tsz. tagokkal, és ez hozott is bizonyos eredményt. A területek vállaltatása azonban nehézkesen haladt, és a legtöbb helyen nem akarták vállalni. A vezetőség azonban rájuk erőszakolta, aminek következménye az lett, hogy többen nem művelték meg a földet. Ez azután azt vonja maga után, hogy sok tsz. tag ellen fegyelmit indítottak. Levontak munkaegységeket, ami a munkamorált még inkább rontja.

Azok a problémák, melyek az első évben okozták a bajokat ismét jelentkeztek. Nehéz küzdelem árán tudták megakadályozni a mezeti lopásokat. A háztáji területek kérdésében pedig most sem tudtak rendet teremteni. Egyeseknél tulságo - san, másoknál pedig kevésbé szigorúak. Nagy baj az is, hogy az összes rétet nem adták ki részesművelésbe. Amit kiosztottak az kevésnek bizonyult, így a tsz. tagok az előző évekhez hasonlóan többet vittek haza a járandóságuknál. A fentiek és a mezeti lopások miatt megismétlődtek a fegyelmi eljárások.

A munkafegyelem némi javulást mutat. Van bizonyos szervezettség ezekben az években. A brigádvezetőktől nagyobb fegyelmet követel a vezetés. Többet foglalkoznak a tsz. tagjaival egyénileg és közösen is. A téli időszakban tanfolyamokat szervez a párt és tsz. vezetősége közösen. Ezek a tanfolyamok igen népesek és jó alkalmak arra, hogy a tsz. tagjaival szót értsenek az egyes kérdésekben. Az előadások is olyanok, amelyek előbbre viszik a közös ügyét. - „A háztáji gazdaságok szerepe”. - „A tsz. tagok jövedelmének forrásai”. - „A közös vagyon védelme”. - „A jövedelemelosztás különböző formái.” stb.

A termelőszövetkezet, a Ricó Kötszerművek és a Mátyásföldi Honvédség segítségével felépíti a szerelóműhelyt. A mátyásföldi honvédségtől hazajön és a gépműhely vezetője lesz Bankó István, akinek komoly érdeme van a műhely kialakításában.

A tsz. továbbra is komoly munkaerő gondokkal küzd. 1961-ben még 29 fő a 40 éven aluli férfiak száma, 1962-ben ez 14-re esik vissza. A fiatalok elmennek a tsz.-ből. Pedig 1961-ben az eredmények jobbak, mint 1960-ban, de ez az egy év kevés ahhoz, hogy a fiatalokat otthon tartsa. A kedvezőtlen munkakörülmények, az ipari nyugdíj és a tsz. tagok nyugdíja közötti különbség és az ipar szivóhatása következtében többen - a férfiak közül - elmennek a faluból máshová dolgozni.

A kibontakozást nehezíti az is, hogy a tsz. vezetése sokat markol, és szinte egyszerre akar rendet teremteni mindenben.

Erőltetik a közös építkezéseket is. Nem a legszerencsésebb dolog egyszerre nekifogni 2 db. 100 férőhelyes istállónak 1963-ban, amiből azután csak az egyiket tudják abban az évben befejezni.

1963-ban túlméretezték a paprika-termelést is. 50 kh.-on terveztek paprikatermesztést. Bár voltak előrelátók is,

akik a vezetőségi ülésen - Pokorádi Mihály és Vajgel András - azzal érveltek, hogy az annyira munkaigényes növény, hogy csak 20 kh.-on való termesztést javasolnak. Az elnök és a főkönyvelő azonban rájuk erőszakolta. Sajnos a tagoknak lett igazuk, ismerte el később az elnök, „a paprika nem sikerült”. Későn fogtak hozzá a melegágyak készítéséhez, később a kiültetés, nyáron pedig nem volt elég munkaerő a megműveléshez.

A legnagyobb munkák idején szükében voltak a munkások. A lucerna gyűjtését pl. tűző napon, a legnagyobb melegben végezték. Ennek azután az a kára, hogy a levelei lehullottak, és csak a szárát rakták kazalba. Ha részibe kiadták volna, akkor a tagok is többet gondoltak volna arra, hogy reggel hűvösön szedjék fel a rendről.

A munkákkal való megkésés következtében késtek az őszi mélyszántással is. Többször előfordult, hogy buza után búzát vetettek, kellő agrotechnikai feltételek nélkül. A kukoricát is tavaszi szántásba vetették, ami gyenge termést eredményezett.

A termelőszövetkezet vezetősége nehezen, lassan tért át az új bérezési formákra, inkább csak szavakban beszélt arról és a gyakorlatban pedig a régi módszereket alkalmazta.

Az elnök sem találta meg a megfelelő hangot a tsz. tagokkal szemben. Lebecsülte őket, nem vette figyelembe javaslataikat, és egyszerűen úgy kezelte az embereket, mint ahogyan azt az állami gazdaságban megszokta. Az első időben nagyon keményen tárgyalt velük. Idős tagokat, fejken-dős parasztasszonyokat is letegezett, ami nagy ellenszenvet váltott ki. Idővel ezen változtatott, de már későn volt. Nem hallgatott a tagságra akkor sem, amikor a juhot beállította.

Mindezek következtében 1963 végén Tóth István elnök kérte felmentését.

Elfogadták, és visszahelyezték az egyik állami gazdaságba.

Az 1964-67-es évek sem voltak problémamentesek, de a szorgalmasabb és kitartóbb munka eredményeképpen a termelőségvetkezeti egyenletesebben fejlődött és felsorakozott a jobban termelő gazdaságok mellé. Ezt mutatja a korábbi statisztikai kimutatások mellett a munkaegység értékének alakulása is. / 44 /

Évek:	Tervezett Ft.	Tényleges Ft.	Természetben Ft.	Pénzben Ft.
1960	47.-	20.14	7.14	13.-
1961	35.24	36.32	10.66	25.66
1962	38.14	35.88	12.53	23.27
1963	38.32	28.40	6.60	21.80
1964	40.10	40.14	7.74	32.40
1965	41.10	48.30	5.80	42.40
1966	48.48	54.64	8.84	45.80
1967	50.-	60.-	11.34	48.66

Az eredmények növekedését láthatjuk az alábbiakból is. / 45 /

Évek:	<u>T e r m e l é s i é r t é k</u> halmozott: halmozatlan: ezer forintban		Egy red.szántóra jutó bruttó jöv. forintban
1963	6.804	5.790	1.993
1964	7.717	5.435	1.970
1965	10.003	8.123	3.204
1966	12.979	10.655	3.800
1967	16.112	13.971	5.532

Az eredmények növekedését több tényező pozitívan befolyásolta. Az egyik legfontosabb dolog, hogy ebben az időben a szövetkezet élére olyan vezetők kerültek, akik ismerik a Galgahévízének parasztságát, és képesek voltak a termelési feltételek jó megteremtésével és azok kihasználásával - a tagsággal összhangban, olyan eredményeket elérni, amely a legjobbak közé emelte őket.

1964 elején a szomszéd községbe átment néhány hévízgyörki vezető, és a galgahévízi termelőszövetkezettől /Galgahévízen az átszervezés óta nem volt alacsonyabb a munkaegység értéke 60.- Ft-nál/ kért segítséget. A kiemelkedő eredmények késztették a vezetést arra, hogy segítséget kérjenek a mindig jószomszédi viszonyban élő galgahévíziektől. Néhányan ugyan ágáltak ez ellen, de a többség egyetértett az elgondolással. Így lett mindkét termelőszövetkezet elnöke Gódor Mihály és főagronómusa Hajdu András. A galgahévízi vezetőség később a „Dózsa” termelőszövetkezetnek teljesen átengedte Hajdu Andrást, aki egy év múlva annak elnöke lett.

Nem a vezetők szuggesztivitása volt a legdöntőbb, hanem az, hogy magukkal hozták és meghonosították Hévízgyörkön is azokat a jó módszereket, amelyekkel odahaza nagyszerű eredményeket produkáltak. Akkor azt mondták, hogy „most mutassa meg a híres Gódor és Hajdu, hogy mit tud”. „Könnyű a galgahévíziekkel, de majd Györkön nehezebb lesz.” Biztosak voltak abban, hogy elbuknak, sőt egyesek titokban ezt várták is.

Nem buktak el.

Ők ketten akkor is azt mondták, hogy a györki határ sem rosszabb, mint a galgahévízi, és a dolgozók sem rosszabbak, csak együtt kell velük érezni és meg kell értetni, hogy saját érdekeikről van szó.

Szinte emberfeletti, különösen az amit Hajdu elvtárs magára vállalt. Sokat kellett a tagokkal egyenként és közösen is tárgyalni. Nem csak kértek, de követeltek is szigorúan. Nem voltak engedékenyek semmiben, de ugyanakkor úgy dolgoztak, hogy lassan a tagság önbizalma és kedve is megjött.

Uj bérezési és elszámolási formákat vezettek be. Az eredményességi bérelszámolási és a premizálási rendszert. Ez utóbbi azt jelenti, - ezt a kukorica művelésénél alkalmazták, - hogy a termelőszövetkezeti tagnak a munkaegység jóváírason felül a termés 12 %-át adták, ha a tervezett q. mennyiséget elérte. Természetesen meg volt határozva, hogy ezért mit kell a tagnak elvégezni, a kapálástól egészen a betakarításig.

A tagokat ösztönözték a köztes növények termelésére is. Elsősorban burgonyát, babot és zöldséget termesztettek, köztesként. Ebből a tagot illette meg a termés 50 %-a, de a vetőmagot neki kellett biztosítani. A rétet pedig harmados kaszálásra adták ki, a rendkívül vizes réteket pedig felesbe. Ugyan így a többi területen is az ösztönző formákat alkalmazták. Minden tsz. tag tudta előre, hogy mire számíthat munkája után. Írásba is kidolgozták a jövedelemelosztási és bérezési formákat - 8 gépelt oldal - amit minden tag kézhez kapott. Az ösztönző bérezési formák fokozták a tagság munkakedvét.

Jelentős dolog az is, hogy a tsz. vezetői - helyesen a jól jövedelmező uborka termesztésére nagy gondot fordítottak. Ez később egyik fő jövedelmi forrásává vált a tsz-nek.

A tsz. uborkából származó jövedelmének alakulása. / 46 /

Évek:	Vetésterület kh.	B e v é t e l Tervezett:	Ft. - b a n Tényleges :
1963	40	485.000	498.000
1964	41	445.000	517.000
1965	50	570.000	558.000
1966	75	668.000	1.865.000
1967	85	1.032.000	2.194.000

Amig árpából kh.-anként 1.800.- Ft-ot termelnek, addig uborkából kh.-anként 26.000.- Ft-ot.

A háztáji területeknél is rendet és igazságot teremt a tsz. vezetősége. 1965-ben földrendezést hajtottak végre, és szabályozták a háztáji területek nagyságát az alábbiak szerint:

Munkaegység:	Tsz. tagnak járó háztáji föld □-ölben:
80-100-ig	800
100-160-ig	1.200
160-on felül	1.600

A termelőszövetkezet erősödését segíti az is, hogy a budapesti szabad piaci lehetőségeket eredményesen használják ki. Szinte minden éjjel szállítanak terményt a pesti piacokra. Természetesen a tagok egyéni áruját is felszállítják Pestre tehergépkocsival, ugyan úgy mint a közösét. Éjjel Pestre mennek - sokan saját személygépkocsijukkal viszik a terményt - a piacra, reggel visszasietnek és mennek dolgozni a tsz.-be.

Kévesebbet kell a tagokat agitálni, - mint korábban - hogy menjenek dolgozni. Nem probléma a területek elvállaltatása sem. Mindenki számára vállalásaiknak megfelelően - a kertészetet kivéve, ahol munkacsoportokban dolgoznak - ki-mérnek mindent. A termelőszövetkezeti tagok azután a munkák végzésébe bevonják családtagjaikat. Azok akik több műszakban, vagy a MÁV-nál dolgoznak, a vasutállomástól egyenesen a földekre mennek, hiszen mindenki több egységet akar szerezni, mert van értéke és értelme.

A termelőszövetkezetbe megindult a visszaáramlási folyamat. Természetesen az eredmények mellett ezt az új tsz. törvény is nagyban elősegítette.

1965-ben 12-en,

1966-ban 23-an jöttek vissza a termelőszövetkezetbe.

1967-ben 25-en kérték felvételüket.

Ezek a tényezők azt mutatják, hogy a termelőszövetkezet fejlődése biztató, és jó úton halad. Természetesen sok munka és küzdelem árán jutottak el idáig. Az egyszerű emberek sokat vajudnak és félnek mindig az újtól, az „idegentől” de miután azt elfogadják, akkor ragaszkodnak is hozzá. Ennek bizonyítására hagy álljanak a következők.

Nemcsak az új elszámolási rendszertől, hanem az új vezetőktől is idegenkedtek az elején. Hajdu András elnöké választásának idején is többen még azt mondták a taggyűlésen, hogy miért nem helyi elnököt választottunk?

„Hiszen már magunk is tudnánk boldogulni.” Az egyik termelőszövetkezeti tag / Deme Ferencné / még olyan kijelentést is tett, hogy „ő bizony nem megy ennek az elnöknek dolgozni”. Természetesen azért ment rendesen, később is egyik legjobb dolgozója a tsz-nek, és az elnökkel is jól megvoltak.

Dayka Ernő főkönyvelő beállítása ellen is öten szólaltak fel a közgyűlésen, ennek dacára a többség mindkettőjüket elfogadta.

1967. február 11-én a zárszámadó közgyűlésen Kmett Pál egy előre legépelt memorandumot olvasott fel, melyben az elnököt rágalmazta és követelte a tsz. tagok nevében, hogy „menjen haza Galgahévizre”.

A tagok megvédik az elnököket és többen közbekiabáltak, hogy „le vele”.

Pethő Pál ezeket mondja: „Le vele, de nem Hajdu elvtárral, hanem a felszólalóval. / A teremben helyeslés. / Éljen Hajdu elvtárs, mert amíg ő ide nem jött, addig 18 Ft -ot ért egy munkaegység. Pedig akkor is dolgoztunk. Most van pénzünk, van mindenünk és van fegyelem. Ez kell! Mire való ez a bujtogatás? ! Az a baj, hogy Hajdu elvtárs rendre utasította azokat, akik ittasan az íróasztalt megverték, és az orra felé mutogattak.

Az ő helyében mi is kiutasítottuk volna az illetőket, de úgy látszik egyeseknek jobb volt a 18.- Ft, mint az 54.- Ft. Mire való az, hogy minden évben elnökválasztással foglalkoznak!"

Varga János: aki a nehéz években is az egyik legjobban és lelkiismeretesen dolgozó tsz. tag volt, így beszélt.
„Kérem! Én 8 éve vagyok dolgozó tsz. tag. Nekem még az elnök sohasem mondta, hogy álljak odább. Mégpedig azért nem mert a munkámat mindig elvégeztem, tehát nem is volt szükség arra, hogy rám szóljon. Mi pedig meg vagyunk elégedve az elnökkel, és mint ő, mi is rendet akarunk. Nékünk Hajdu elnök kell!"
/ 47 /

A közgyűlés pedig bizalmat szavazott az elnöknek.

A kérdés ilyenkor mindig az, hogy a vezető mennyire képes levonni a tanulságot. Hajdu András akkor még megsziv - lelte a hallottakat, és úgy látszott, hogy a kellő következtetést levonta. Az elhangzottak azt is mutatták, hogy a vezetőknek többet kell törődniük a termelőszövetkezeti tagok gondolkodásmódjának formálásával is. „Hajdu elvtárs kemény, de igazságos!”
Igy beszéltek akkor róla.

1967 augusztusában mezőgazdasági és népművészeti kiállítást rendeztek. Tették ezt elsősorban azért, hogy az idősebbek akik koruknál fogva nem tudtak elmenni Pestre a mezőgazdasági kiállításra, legalább idehaza láthassák a mezőgazdaságban végbemenő hatalmas fejlődést. Maguk sem számítottak arra, hogy ennek a kiállításnak olyan nagy lesz a látogatottsága. A vendégkönyvbe több mint ezren írták be nevüket elismerően. Még a szomszéd falukból és más járásokból is akadtak látogatói a kiállításnak.

1967 elejétől 1968 végéig havonként megjelent a „Dózsa Hangja” c. ujság. Az ujság a tsz. tagok problémáival foglalkozott elsősorban, de nem sajnálta a sztorikat sem, és izlésesen csipkelődött.

A tsz. tagok örömmel olvasták ezt az ujságot, és kár volt beszüntetni.

Decemberben a tsz. vezetősége fogadást adott az 1967 -ben felépült új, modern irodaházban a nyugdíjasoknak, ahol Timár Máté író is jelen volt.

A „Dózsa” tsz-ből indult ki 1968 elején a traktoros vetélkedő szervezése is. A Dózsa traktorosai gyakorlati és elméleti vetélkedőre hívták ki a bagi „Vörös Csillag”, a galgahévízi „Rákóczi”, a turai „Galgamenti” és az „Új Uton” tsz-ek traktorosait. A vetélkedőn az akkor legmodernebb gépek ismeretéről kellett tanubizonytságot tenniük.

Fentiek azt mutatják, hogy a termelészövetkezet vezetése a kellő tapasztalatok és tanulságok birtokában, olyan uton haladt, melyet a kor követelményei szükségszerűen igényeltek. Sajnos azonban ez nem volt tartós. Az elgondolások mindenképpen helyesek voltak, de a végrehajtás során már több gondot és problémát okoztak.

Az elnök maga is sokat tevékenykedett e dolgok érdekében, de az eredményeket is saját személyének tulajdonította. A termelészövetkezeti tagok közül pedig csak egy szűk réteget vont maga köré, akikkel megbeszélt egy-egy jelentősebb kérdést, és az ügyek intézésébe is legtöbbször csak őket a vatta be. Az elhatározásoknál és a döntéseknél fokozatosan háttérbe szorult a vezetés kollektív akarata, és ezzel egyes arányban növekedett, és lassan eluralkodott a szubjektívizmus.

Fentiekre a pártalapszervezetnek is jobban kellett volna ügyelnie, és a taggyűléseken felvetett javaslatokat, a jelzéseket komolyan kellett volna vennie az akkori párt és gazdasági vezetésnek.

V.

A „Dózsa” termelőszövetkezet fejlődése és életének alakulása
az új gazdaságirányítási rendszerben

/1968-1972/

Az új gazdaságirányítási reform, annak ellenére, hogy életbelépését 1968 január 1-re tesszük, nem jelent egyik napról a másikra bekövetkező gyökeres fordulatot. A bevezetést megelőző években számos gazdasági intézkedés látott napvilágot, amely a reform előkészítésének tekinthető. Az iparban például javult a kereskedelmi kapcsolatok rendszere, csökkentették a kötelező tervmutatók számát, bevezették a nyereségérdekeltséget stb. A mezőgazdaságban lényegében 1957-től kötelező tervelőírások nélkül oldották meg a tervszerű irányítást.

A „régí mechanizmus” és az „új mechanizmus” komoly vezetők és vezetettek vita témája lett, összeecsaptak és még ma is összeecsapnak a direkt és indirekt irányítási rendszer hivei. A kérdés az, hogy melyik rendszer képes társadalmunk gazdasági növekedését gyorsabbá tenni, melyik ad többet a kétkezi dolgozó embernek, melyik az igazságosabb, melyik a tervszerűbb és így tovább. Nem vitás, hogy az utóbbi az életképesebb.

Az új gazdaságirányítási rendszer széleskörű önállóságot biztosít a vállalatoknak, termelőszövetkezeteknek. Lehetővé tette, hogy saját eszközeikkel önmaguk gazdálkodjanak, s azokat a legésszerűbben és a leghatékonyabban használják fel a termelés és a saját jövedelmük érdekében. A nagyobb termelőszövetkezeti önállóság a gazdálkodás, a termelési profil kialakítására is hatással lesz. Éppen ezért nagyok lehetnek az eltérések a termelőszövetkezetek között megyénként és földrajzi tájegységenként belül is. Ez utóbbi a vezetőktől megkülönböztetett szervezési és gazdálkodási intézkedést igényel. Az előző időszakokhoz viszonyítva az új gazdaságirányítási rendszer keretei között sokkal gyakrabban merül fel a gazdálkodás változtatás szükségessége is. A termelőszövetkezeteknek most – különösen a zöld övezetben – sokkal jobban kell figyelniük a piac igényeit, és ahhoz kell igazítaniuk a termelésüket. Ez nagyfokú tervezési és irányítási rugalmasságot igényel.

A rugalmasság azonban nem lehet egy oldalú. A gazdasági intézkedések mellett megfelelő és a termeléshez jobban igazodó új munkaügyi jogszabályok megalkotására is szükség volt. Így született meg többek között az egységes szövetkezeti törvény, és így került sor 1972-ben az alapszabályok módosítására. Annál is inkább fontos ez, mert a termelőszövetkezetekben a termelés legalapvetőbb tényezője az emberi munkaerő. Jellege pedig eltér minden más termelési feltételtől. A munkaerő felhasználása pedig nem szakítható el a munkát végző embertől. Gondolkodni kell arról, hogy a képességeiket szabadon kibontakoztathassák, hogy munkaerejét ujratermelhesse. Gondolni kell arra is, hogy a szocialista ember családi és társadalmi életet él. Pihenni, művelődni, sportolni és szórakozni is akar.

Az új gazdaságirányítási rendszer azzal, hogy hadat üzent a voluntarista gazdaságpolitikának, kedvező talajt teremtett a társadalompolitika frontján, a termelőszövetkezeti demokratizmus szélesebb kibontakoztatásának. Az egyén, a dolgozó ember közvetlenebbül érdekelté vált a közösség őszmunkájában. Érdekelt abban, hogy fellepjen a fegyelmezetlenség, közösség kárára lebonyolított manipulációk ellen, a termelőszövetkezeti gazdálkodás eredményességéért.

Pártunk a szövetkezeti tulajdönt az állami tulajdonnal azonos jellegű szocialista tulajdonnak ismeri el. A társadalmi és gazdasági rendszerünk szerves részét alkotó, termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetekbe Magyarországon több mint 2 millió ember társult. Községünk kereső dolgozóinak több mint kétharmada, közvetlen vagy közvetett módon résztvesz a termelőszövetkezet életében. Éppen ezért a nagy tömegeket átfogó mozgalom a község életében nemcsak gazdasági, hanem a társadalmi és politikai tevékenység alakulásában, formálódásában is jelentős tényező.

A termelőszövetkezet eredményes működése lehetővé teszi a társadalmi, a szövetkezeti és az egyéni érdek mind teljesebb összehangolását, egyben elősegíti a szocialista elvek érvényesülését a munkában, a jövedelemelosztásban, az állammal szembeni kötelezettsége teljesítésében.

Szövetkezetünk, a megírásra kerülő időszakában, érvényre juttatta a szocialista demokratizmust, elősegítette tagjai politikai és a község kulturális fejlődését, és segíti a szocialista emberi közösség kialakítását. Növelik a kollektív felelősségérzetet a szocialista tulajdon erősítésében az oszthatatlan szövetkezeti vagyon, a szocialista tulajdon gyárapításában.

E fenti elvek megvalósulásának, kibontakozásának útját próbálom, a most megírásra kerülő részben érzékeltetni. Egyben megmutatni, hogy ez út a „Dózsa” termelőszövetkezetben nem volt sima, hanem esetenként nagyon is göröngyös, de megérte mind azt az áldozatot, vívódást, küzdelmet és a fáradtságot, fizikai munkát, amellyel községünk nagyobbik része hozzájárult az elmúlt időszak alakításához, a termelőszövetkezetben a kiegyensúlyozott munkafeltételek és életkörülmények megteremtéséhez.

1./ A termelőszövetkezet gazdasági életének alakulása

A termelőszövetkezet területének tulajdonjog szerinti megoszlásában az utóbbi négy évben változás nem történt. A termelőszövetkezet 2275 kh. területen gazdálkodik. Ebből a tagok által bevitt föld 1544 kh. Kivülállóktól ez ideig 511 kh-t vásároltak meg, és állami tartalék területük van 220 kh. A közös szántó terület csökkenő tendenciát jelez. Amíg 1968-ban 1655 kh volt a közös szántó, addig 1971-re 1466 kh-ra csökkent. Ennek oka, hogy több mint 100 kh-on gyümölcsöst telepítettek, és a művelésre nem használt beépített területük is nőtt négy kh-val. A közös terület aranykorona értéke összesen 24 456. Az egy kh-ra jutó aranykorona értéke 12.02.

A közös szántó felosztása és az egy dolgozóra jutó terület szinte állandósult, alig van változás. Ebben a községben az egy dolgozóra jutó optimális terület az 5,5-6 kh. Természetesen e terület, mint később látni fogjuk, nem egyedül műveli meg a szövetkezeti tag, hanem állandóan bedolgoznak a család többi tagjai is. Az egy tagra jutó területnél jelentkező némi eltérés, a termelőszövetkezeti aktív dolgozók létszámában végbemenő, állandó változás eredményezi.

A háztáji területek ingadozását két tényező befolyásolja. Egyrészt a tagok létszáma, másrészt pedig a vállalt területek nagysága és az azokra ráfordított munkanapok száma.

A közös szántó felosztása és az egy dolgozóra jutó terület

Évek:	Össz. terület:	Össz. szántó:	Közösen műv. szántó:	Háztáji terüle- tek:	Aktivan dolgozók száma:	Egy dolg. jutó szántó:
1968	2275	1858	1622	230	285	5,5
1969	2275	1715	1472	243	268	5,5
1970	2275	1708	1503	205	246	6,5
1971	2275	1708	1466	242	245	5,9

Budapest közelsége, és a környező városok piacainak jó értékesítési lehetőségei, nagyban befolyásolják a termelő - szövetkezet vetésszerkezetének alakítását. Ebből fakad, hogy a „Dózsa” termelőszövetkezet is egyre inkább az intenzív kultúrák termesztésére törekszik. A kenyérgabona jelentős helyet foglal el termelésük vetésszerkezetében, annak ellenére, hogy annak területe az utóbbi időben állandóan csökkent. A zöldségfélék termesztésének területe viszont állandóan nő, kivétel ez alól az 1970-es esztendő. Az alábbi statisztikai kimutatások azt is jelzik, hogy a vetésszerkezet megoszlása eltolódik a zöldségtermesztés irányába, hosszabb folyamatra van szükség annak végleges stabilizálásához. Természetesen ez ingadozásmentes sohasem lehet, de azt is látni kell, hogy ma még néhány növény termesztésénél az évenkénti terület változás tulságosan nagy. Egyáltalán nem megnyugtató viszont, hogy a cukorrépa területe évről, évre csökken.

A cukorrépa területe 4 év alatt 1/3-val csökkent.

A vetésszerkezet alakulása

/ kh /

Évek:	Kenyér- gabona:	Szemes tak.:	Szálas tak.:	Zöldség félék:	Burgo- nya:	Cukor- répa:	Egyéb növény:
1968	510	396	165	251	110	60	130
1969	490	472	120	289	26	50	25
1970	353	495	295	202	79	57	22
1971	310	375	299	283	131	40	28

Zöldségtermelés megoszlása

/ kh /

Évek:	Uborka:	Borsó:	Sárga- répa:	Z. gyökér	Cékla	Egyéb
1968	100	110	18	10	2	47
1969	83	90	20	11	-	84
1970	55	68	17	5	-	36
1971	58	143	20	11	11	34

Az átlagtermések alakulása rendkívül ingadozó és változó. Ismert dolog, hogy a mezőgazdaságban a termésátlagok alakulását az iparénál több tényező befolyásolja, és a leggondosabb tervezés, megfeszített gondos emberi munka mellett, az időjárás, a természeti viszonyok alakulása is jól vagy rosszul befolyásolja a végső eredményt.

Kádár elvtárs a párt X. kongresszusán erről így beszélt:

„A mezőgazdaság a jó terv, a gondos emberi munka, a szükséges anyagi eszközök biztosításán tul, jelenleg és azt hiszem még sokáig, jelentős mértékben függ a természeti viszonyoktól, többek között az időjárástól. Különösképen vonatkozik ez a növénytermesztésre és közvetve az állattenyésztésre is. Paraszttestvéreink hozzászokhattak, hogy a mezőgazdaságban vannak jó, és rossz évek. Ki gondolt volna arra az idén nyolc hónapon keresztül, hogy a tizedik hónapban azért kezdtünk sirni, hogy miért nem esik már az eső. Ennyire szeszélyes volt az időjárás. És ez mindig is így lesz. Ezen mi emberi erővel egyelőre még nem tudunk változtatni.” / 48 /

A főbb növények átlagtermésének alakulása

/ kh/q /

Évek:	Búza:	Árpa:	Kukorica: mm.	Cukorrépa:	Burgonya
1968	13	17	17	130	42
1969	14	22	22	180	109
1970	11	18	18	151	67
1971	17	10	10	95	52

Kenyérgabonát zömmel Bezosztája 1. és mellette a Fertődi 293-as fajtákat termelik. A buza termelése teljesen gépesített. A termelőszövetkezet 2 kombájnnal rendelkezik, ez nem elegendő ahhoz, hogy az aratást időben befejezzék. A termésátlagokkal az utóbbi évtől eltekintve nem lehetünk elégedettek. A termésátlagok ilyen alacsony alakulása is, de a termelőszövetkezet jegyzőkönyvei is azt tanúsítják, hogy a bajok már a magágy előkészítésénél kezdődtek. A termésátlagok alakulására negatívan hatott az is, hogy a műtrágya a dagolásával szűkmarkuan bántak. A szemveszteségek csökkentése érdekében a kombájnásokat premizálták, és az aratás időszakájában meleg étellel, hűtővel való ellátásukról gondoskodtak. Az 1969 és 1970-es rossz, szeszélyes időjárással szemben azonban tehetetlenek voltak. Ezekben az években a kombájnások a szemveszteség minimálisra csökkentése érdekében a gépdobot összebb vették. A szemveszteséget így lényegesen csökkentették, viszont a törött búzaszem oly sok lett, hogy a Gabonafelvásárló Vállalat emiatt 8-10 százalékos levonást eszközölt. A törött szemekért mázsánként 140.- Ft -ot fizettek. Így pedig kár volt beszállítani. Ha rostán előre tisztázzák, „átengedték” volna rajta, akkor a sérült gabonát az állatok takarmányozására tudják felhasználni, ami jövedelmezőbb lett volna a fentieknél.

Az 1971 év átlagtermése azt bizonyítja, hogy ha a magot, jó talajba, időben elvetik, ha megfelelő mennyiségű műtrágyát is adnak hozzá akkor az eredmény nem marad el. Csak megjegyezni szeretném, hogy 1972-ben az átlagtermése a Dózsának rekordtermés volt: 20,1 q.

A kukoricatermelés is szinte állandó problémát jelent. Nemcsak azért, mert ez a termelőszövetkezet tagjait is érzékenyen érinti a háztájin keresztül, hanem azért is, mert az állattenyésztést, annak takarmánnyal való ellátását is befolyásolja. 1968-ban már az év elején látni lehetett, hogy a megnövekedett állatállomány takarmánnyal való ellátása gondot okoz.

A gondok enyhítése érdekében nem változtattak időben a vetésszerkezeten. Az alsóhomoki táblában pl. rövid tenyész idejű kukoricát vetettek és ez nemcsak az átlagtermést, és az állattenyésztés takarmánnyal való ellátását befolyásolta, hanem azzal is járt, hogy a külső területeken kellett növelni a háztáji kukorica területeket. A kukoricatermelésnél többször probléma volt az is, hogy rosszul előkészített talajba és későn vetették. 1970-ben pl. május végén fejezték be a közös kukorica vetését, és a pedagógus földeket pedig június elején vetették el a nagyon rosszul elmunkált talajba. Máskor pedig a növényápolás körül akadtak problémák, a műtrágya szórással is késlekedtek.

Hogy mennyire befolyásolja a ténylegesen ráfordított munka mellett az időjárás és a vetőmag jó megválasztása is a termés átlagának és minőségének alakulását az 1969 és az 1972-es év is jól példázza. 1969-ben például amikor 22 q. átlagtermést takarítottak be mm-ban, a kedvező időjárás a talajelőkészítés és a növényápolás időbeni elvégzésének /Kapazin a legjobb növényvédőszer szokták mondani/, valamint az intenzív fajta megválasztásának köszönhető a magas átlagtermések. Ebben az évben, 126 kh-n MVSC-570. jugoszláv hibridet, a többi területen MV-602-es és MV-59-es magyar hibrid fajtaikat vetettek. A legnagyobb termést a császár uti táblából takarítottak be, kh-ként több mint 50 q átlagot, mm-ban ez 30 q-án felüli termést jelent. Természetesen a nagyobb műtrágya felhasználása is jó hatással volt az igen jó eredmények alakulásában. Ugyanezen területen az előző évben csak 16 q volt az átlagtermés. 1971-ben viszont 10,1 q. átlagtermésnek az okát éppen ez a tábla magyarázza. A magot tavaszi szántásba vetették. A nagy aszály és a növényápolás megkésése, valamint az hogy 5 éve termeltek ugyanezen a területen kukoricát, rendkívül kedvezőtlenül befolyásolta a végső eredményt. A mézei lopások is elszaporodtak e területen.

A kartaliak egy kis részének - nem akarom ezzel bántani a tisztességes, becsületes kartaliakat - jó szerzési alkalmat jelentett a hozzájuk közel eső kukorica tábla. Az éj leple alatt néhány zsák kukoricát könnyen haza tudtak vinni a rosszul megszervezett őrzőktől.

A terület megválasztása is igen fontos, bár az is előfordul, hogy ugyanazon a területen egyik évben kimagasló termés van a másokban pedig gyenge. A réten például 1968 -ban silókukoricát vetettek és az aszályos év eredménye -ként - /hiszen e terület lapos, vizenyős/ - végtermékként szemes kukoricát takarítottak be, 45-50 q között. 3 évvel később viszont, amikor kukoricát vetettek ide, az nem birt beérni.

Burgonyát kétféle módon termesztenek a termelőszo -vetkezetben. Részben főnövényként, részben pedig köztes -ként. A részesedés is kétfajta módon történik. A közös burgonya műveléséért pénzben javadalmazták a termelőszo -vetkezet tagjait. A feles burgonyából azonban természetben kapják a részesedést. A talajelőkészítés a sarabolás, a vegyszerezés és a szállítás költségei a közöst terheli, míg a vetőmagról, a növényápolásról és a felszedésről, a terület vállaló termelőszo -vetkezeti tag köteles gondoskodni. Különösen ez utóbbit vállalnak szívesen a tagok, mert nemcsak, hogy a fele termést viszik haza, hanem a másik felét is megválthatják. A megváltási ár pedig 1.70 - 2.20 Ft-ig szokott terjedni. A tsz. tag azután odahaza elvermeli, és később a budapesti és a környező piacokon dupla áron tudja értékesíteni.

A részesburgonya bevezetésekor kísérleteztek köztesként való termeléssel is, nem sok sikerrel. Céljuk az volt, hogy az elgyomosodott bitói területet megtisztítsák a gától, másrészt pedig másodnövényből szerettek volna hasznot biztosítani a közösnek. Ez az elképzelésük azonban zátonyra futott.

Többen ugyanis a káposzta palántát ki sem ültették, de akik kiültették, azok sem gondozták a későbbiekben, és a gaz el-
ölte a fejlődő palántát. 1968 őszén azután szomorúan kellett megállapítani, hogy a kívánt eredményt nem sikerült elérni.

A burgonya termesztésére ennek ellenére az a jellemző, hogy a tagok a munkák torlódásának következtében, a növény -
ápolási munkákat nem végzik el sem kellő időben, sem kellő minőségben. Emiatt azután igen alacsony az átlagtermésük. A területek megválasztása nem mindig sikerült jól. 1971-ben pl. amíg a hegyi dülőben 80 q felüli átlagtermés volt, addig a szesz ut melletti csücskőben csak 30-40 q között mozgott. Később azután a termelőszövetkezet megújódott vezetése igye-
kezett jó területeket kiválogatni a burgonya helyéül, és a jó vetőmag gumó beszerzéséről is gondoskodtak a Nyírségből. A burgonya felszedésével, kiásásával is többször volt baj. A fogatosok rászédésével egyesek a sorrendet felborítják, mások pedig a felszedést is felületesen végezték. Természete-
sen a felszedést nehezítette többször a tulzott elgyomosodás is. Már a fogatosok is bajban voltak a kiforgatással, tul sok maradt a földben. Később azután, amikor a termelőszövetkezet tagjai tapasztalták a burgonyatermelés előnyeit, az elvállalt területek aránya állandóan nő, és a művelést, ápo-
lást is becsületesen ellátják.

A cukorrépa művelésével nincs különösebb probléma. Azt tagjaik időben és jól megművelik. Az viszont probléma, hogy ebből a terményféleségből nem szívesen vállalnak területet, valószínű azért mert ez külön jövedelmet nem hoz a konyhára. E növényféleséget minden évben külön agitációs munkával kell rábeszélni a tagokra, és nem könnyű megértetni velük, hogy ez mennyire népgazdasági érdek.

Zöldségfélék átlagtermései
/ kh /

Évek:	Uborka:	Borsó:	Sárga- répa:	Gyökér- zöldség:	Cékla
1968	40	15	44	80	45
1969	64	24	106	110	-
1970	90	29	71	79	-
1971	76	37	91	90	373

Az uborka és a borsó jelentős bevételi forrását képezi a termelőszövetkezetnek, éppen ezért ezekkel részlete -
sebben kell foglalkoznunk. A fenti táblázat is azt mutatja,
hogy ez a két növényfélése is mind az átlagtermésben, és ké-
sőbb pedig látni fogjuk, hogy mind jövedelem gyarapításá -
ban jelentős növekedést, emelkedést mutat.

A Galgamente lentről Turától, fel egészen Püspökhat -
vanig híres az uborka termesztéséről. A „Dózsa” termelő -
szövetkezetben az 1960-as évek közepétől, fokozatosan te -
remtődnek meg az uborkatermesztés feltételei. Sok küzdel -
men megy végig a vezetés és tagság egyaránt, míg eljutnak
a mai, jól bevált módszerekig. A vezetésnek a termelés tech-
nológiájában kellett jártasságra szert tenni, míg a tag -
ságnak a művelésben és a szedésnél voltak problémái. Az u -
borka az a növény, amely jó vagy rossz jövedelmet eredmé -
nyezhet a tagoknak és vezetőknek egyaránt. Rendkívül sok
munkát igénylő, a szárazságot jól tűrő, de kényes növény.
Nagyon fontos a talajelőkészítés és a fajta megválasztása.

Fenti időszakunk előtt a Delicates fajtát termesztette a „Dózsa” termelőszövetkezet. 1968-as gazdasági évben nálunk új fajtát Cs-65-öst is vetettek. Az új uborkafajta bevezetésével egyidőben új vetési módszert is akartak alkalmazni. Az elképzelésük eredetileg az volt, hogy minden tíz sor uborka közé egy sor kukoricát ültetnek, ami jó lesz szélfogónak, illetve az árnyékolás miatt. Ezt azonban nem tudták alkalmazni, mert a talaj az uborka vetése után nem lett azonnal elmunkálva /fogasolva, hengerelve/. A talaj elmunkálásának elmaradása következtében a föld gyorsan kiszáradt, és az uborka pedig emiatt csak hiányosan kelt ki. Az eső hiánya pedig fokozottan késleltette e területen a csírázást és a kelést. Az elszórt mag ezek következtében csak későn, a május közepén leesett csapadék hatására, a hónap végén bujt ki a földből. Az a tábla ahová a CS-65-öt vetették, a télen elszórt trágya hatására, egyébként is szárazabb volt az átlagnál.

A szerencsétlenül összejött dolgok miatt, azután olyan helyzet alakult, hogy a Delicates táblában már javában kapáltak, amikor az új fajta CS-65-ös, éppen csak kibujt a földből. Természetesen kukoricát sem lett volna ajánlatos ilyen későn közé ültetni. A CS-65-ös késői kelése miatt sokan bírálták a szakvezetést, és elleneztek az új fajta uborkát. Később azután amikor látták, hogy ez a fajta is képes hozni olyan mennyiségű és minőségű termést mint a Delicates, sőt még többet is, akkor megnyugodtak tagjaik. Meg kell jegyezni, hogy a termelőszövetkezet vezetői sem látták ezt előre. Éppen ezért helyes lett volna, ha először szakmailag jobban tájékozódnak, és a termelőszövetkezet tagjait időben tájékoztatják az új uborka fajta előnyeiről. Maguk a vezetők sem voltak azzal tisztában, hogy CS-65-ös uborka később hozza a termést, mint a Delicates, de amikor termésnek indul, akkor aztán késő őszig, dupla időig, október elejéig lehet róla szedni, a nagyon finom, apró uborkát.

A nevelő munka és az agitációs tevékenység hiánya a későbbiekre is károsan hatott, nem ambicionálta, hanem taszította az asszonyokat a területek vállalásától. A tanulásokat most is, és a jövőre is meg kell szivlelni a termelőszövetkezet vezetőinek, hogy nem elég csak bevezetni az új módszert, vagy uborka fajtát alkalmazni, hanem annak előnyeit és hátrányait, annak hatásait is körültekintő pontossággal kell vizsgálni. A jó elhatározás után pedig a - zoknak, akikkel dolgoztatni akarnak, a jót és rosszat is őszintén el kell mondani. Ma már nemcsak lehet, de meg is kell beszélni a gazdálkodás problémáit a termelőszövetkezeti tagokkal. Hiszen ez a vezetésnek és a tagságnak egyaránt érdeke. A következő évben állandósult ez az uborka fajta is. Ma már CS-65-öst és Hócus fajtákat termesztene. Igaz, hogy 1971-ben a CS-65-ös helyett a megrendelőtől Delicates magot küldtek, és ez csak a vetés után derült ki, ehhez viszont már az uborkamag fajtákat is meg kellene tudni különböztetni, ami nagyon nehéz.

Az uborka felvásárlók igényei is megnöttek, nagyság és minőség tekintetében. A felvásárló konzervgyárak, csak kiscetes és ecetes uborkát hajlandók átvenni. Ezért jól is fizetnek 3.50 Ft, illetve 5.50 Ft-ot kg-ként. A salátás és a vizes uborkát értékesíteni nem igen lehet. Az árbevétele a termelőszövetkezetnek még így is igen magas. Ebből a termékből van a legmagasabb holdankénti bruttó bevétel: 1971-ben 32.000.- Ft.

Ez a növényfélése igényli a legtöbb fizikai munkát. Minden második nap szedni kell, mert csak így biztosított a folyamatos terméshozam. Az elvállalt terület, termelő - szövetkezeti tagonként 600 □-öltől 1200 □-ig változik. Csak fáradságos munkával lehet becsületesen leszedni. Az uborkaszedés időszakában a falu apraja öregje egyaránt kint görnyed a tűző napon a táblán. Minden családból 3-4 fő vagy ennél többen mennek kora hajnalban, 3-4 órakor az uborkába.

Az üzemekbe járó férjek és családtagok az éjszakai műszakból hazaérkező reggeli vonatokról nem lakásukra, hanem az uborkaföldre mennek. Igaz viszont az is, hogy a munka szervezésével a kezdeti időszakban több probléma volt. A legtöbb gondot a ládahiány okozta és okozza később is. Olyan esetekben, amikor egy-egy napon az átlagosnál nagyobb mennyiséget szedtek le, akkor szinte veszekedtek a ládákért. A ládahiányt két dolog okozza. Egyrészt a konzervgyár nem tud kellő mennyiségű ládát biztosítani, másrészt pedig a szállítás üteme is befolyásolja. Ilyenkor a gépcsoport és a növénytermesztés jó együttműködése hiányosságainak jegei is mutatkoztak. Igaz viszont az is, hogy a nyári időszakban a szállítási gondok akkor is és a jövőben is fognak jelentkezni a főszezonban. A csucsmunkák idején a legnagyobb összehangoltság és együttműködés mellett sem lehet - egy közepes nagyságú termelőszövetkezetben, még ha az aránylag jól gépesített is a járműveket úgy irányítani, hogy az minden szempontból kielégítő legyen. Ugyanez a géppark ami a „Dózsá”-ban az 1970-es évek körül a nyári szezonban kevésnek bizonyult, a téli időszakban már a gazdaságos kihasználtság tekintetében negatív képet mutat. A főszezon nehézségei a szállítási kapacitás gondjait csak fokozta, hogy a tsz. tagoknak is ebben az időben volt szükségük járművekre megáncélból, /házépítés, terményszállítás stb./ A maximális járműpark biztosítására pedig ezidáig a termelőszövetkezetnek sem az anyagi lehetőségei nem voltak biztosítottak, meg a gazdaságossági szempontok is erre késztették a vezetést.

A zöldborsó is azok közé a növények közé tartozik, amellyel szívesen foglalkozik a termelőszövetkezet. A borsót a piaci kereslet és kínálat kiméletlen törvénye miatt csak szakaszosan, bizonyos időeltolódással szabad vetni. Az a termelőszövetkezet a szerencsésebb, amelyik korábban tud a piacra szállítani. A borsónak egyik napról a másikra tud magasra szökkenhet, vagy zuhanhat vissza az ára.

/Az asszonykórus az uborkamag rossz megválasztását és a ládahiányt, a szervezés hiányosságait dalban figurázta ki, melyet 1971-ben egyik ünnepségen elő is adtak. lásd: mellékletben./

Az 1960-as évek második felében kísérleteztek azzal, hogy a termelészövetkezeti tagokra ráérték a borsóterületet, azonban nem sok sikerrel járt. Azután rájöttek, hogy a borsó szedésénél egy nap késés is több tízezer forintot jelenthet. A borsóérés időszakában miután a termelészövetkezeti tagokkal, időben leszedni képtelenség, idegen munkáskéz után kell nézni. A környező és távoli cigányoknak szoktak jelzést adni, és azok jönnek családostól dolgozni. Egyszerre több százan rajzanak a borsótáblában. A borsót korábban kapálták, ma már vegyszeresen végzik a gyomirtást. Komoly előrehaladást jelent az is, hogy 1971-ben borsócséplőgépet vásároltak. A borsó művelését tehát sikerült zömében gépesíteni. Ma már csak azokat a területeket szedik kézzel, amit hüvelyesen szállítanak a környező piacokra értékesítés céljából. 1968-69-ben viszont többször előfordult, hogy sem Budapesten, sem a környező piacokon nem tudták értékesíteni, még Miskolcon is próbálkoztak, de visszahozták a borsót.

A sárgarépa és gyökérzöldség területre ugyan nem nagy, de a munkaigényességénél fogva jelentős szerepe van a termelészövetkezet vetésszerkezetének kialakításában. A gépesítést még korántsem sikerült megoldani. A vetést a termelészövetkezet végzi, de a művelést, a gyomlálástól egészen a kiszedésig a tagok végzik a munkát. Rendkívül fárasztó és nehéz munka ez. Mire 400 □-t végigkuszik a dolgozó a gyomlálás idején, bizony estére nemcsak kedve marad a szórakozáshoz. A zöldség kiszédése is nagyon körülményes. 1968-tól 1970-ig a zöldséget minden évben kézi erővel szedték ki. A nagy szárazságok következtében több esetben csak csákánnyal lehetett a kemény talajból kiszabadítani a növényt. Gépesíteni sajnos nem lehetett, mert keskeny volt a sortávolság, később azután ezen is változtattak. A sárgarépát ugyan kiforgatták minden évben lovas ekével. Nem minden répát lehet piacra vinni, de a hely megválasztása sem volt mindig a legszerencsésebb. Nagyapáink és apáink el sem tudták volna képzelni, hogy egyszer a hegyen is fognak zöldséget termelni.

Nagy fejlődés és haladás ez, de ezzel együtt nem volt szerencsés 1971-ben az agyagos ürgési domboldalba répát vetni. Az akkor zárszámadó közgyűlésen meg is jegyezték a főagronómusnak, hogy máskor legalább a nótára hallgasson, és a tanulságot vonja le.

Az utóbbi két évben céklát is jelentős mértékben termeltek. Termelőszövetkezet tagjai ezzel is szívesen foglalkoztak. Jó piacos portékának bizonyult 1971-ben ez is, és a termelőszövetkezetnek, több mint félmillió forintot jövedelmezett. Az idei évben viszont éppen a kereslet hiánya miatt nem túlságosan rajonganak érte a tagok.

A fenti növényi kulturák mellett csak a dinnye az amely jelentős. Termelőszövetkezetünkben hozzáértő és annak termesztését vállaló tagok híján, minden évben máshonnan, Hortról vagy Csányból kell dinnyéseket fogadni. Ezek azután 40%-os jövedelemrészesedés fejében vállalják annak termesztését. Az 1969-es évet kivéve, amikor a helyet az alsóhomokon rosszul választották ki, dinnyetermelésünk elfogadható. Az Alsóhomokon való dinnyetermesztés ellen a kertészek már idejövételükkor tiltakoztak. Igazuk is lett. A szárazabb talajon szélverés, homokverés pusztította a kiültetett palántákat. A vizesebb területeken pedig szabályosan kifőtt, kirohadt a palánta és csak a fű és gaz nőtt meg, de az jó nagyra. 1971-ben különösen szerencsések voltak, amikor a 3-as út mellett dinnyecsárdát építettek.

/Asszonykórus 1971-ben csasztuskájában a sárgarépa helyének rossz megválasztását és a fajta minőségének helytelen kiválasztását is népdalban figurázta ki. lásd: mellékletben./

Két évben 1969-70-ben kísérleteztek földieperrel. Először közösen művelték, a következő években viszont kimérték a tagokra ezt is, mint a többi növényt, de így sem hozott eredményt. Sem a szedést nem tudták jól megszervezni, sem az értékesítést, emellett még el is gazosodott, míg végül aztán ki kellett szántani.

Paradicsomot, paprikát és káposztát csak a község lakóinak ellátására szükséges mennyiséget termelnek. Kísérletezés ugyan több évben is történt, de mindig kudarcot vallottak e növényekkel. Községünkben nem szívesen foglalkoznak ezekkel a növényekkel, csak olyan mértékben, amennyi a család szükségletét kielégíti. Néhányan ugyan a kertben valamivel többet palántázva, a pesti piacra vihetnek valamennyit, néhány hátikosárral. 1960-as évek közepétől állandóan kísérleteztek a bitói területen, de nyereségesen sosem tudtak gazdálkodni. Paradicsommal kísérleteztek egy évben úgy is az 1960-as évek végén, hogy kimérik a területet, de ez meg azzal járt, hogy göngyöleg hiányában, a föld végére kupacokba öntötték az amugyis tulérett paradicsomot, és az ott a területen rohadt meg.

Kísérleteztek állandó kertészeti brigádok létrehozásával is, de nem sok sikerrel járt ez sem. A termelőszövetkezeti tagok éppen akkor nem mentek a kertészetbe amikor a legnagyobb szükség lett volna rájuk. Szombaton például a piacolás vagy családi dolgok miatt szinte alig ment néhány személy dolgozni. Azután pedig idegenből, Boldogról hozott kertészekkel kísérleteztek. 1969-ben például a területek rossz minősége mellett, csak fokozta a gondot és bajokat a kertészet helytelen kiválasztása. Futó András, Hipszki Pál a palántanevelést is felületesen végezték, és emellett még állandóan részegeskedtek, olyan mértékben, hogy még a palánta kiültetése előtt el kellett bocsájtani őket. Év közben új kertészek kereséséről már nem lehetett szó, s így Gódor Ferenc és Kovács András kertészeket beszélték rá, hogy az elbocsájtottak területét vállalják át további művelésre. A nagy területtel azután ők is csak nehezen tudtak megbirkózni.

A termelőszövetkezet vezetése gyalogmunkával fogatosokkal sietett segítségükre. Emellett ebben az évben nagy mértékben sújtotta őket a palántavész és a tölfertőzés is. A palánták hosszú ideig a kiültetett állapotban maradtak, nem fejlődtek, és később pedig nagy foltokban, csak egy-egy sorvány paprika termést hozott.

Mindezekből láthatjuk, hogy az sem szerencsés ha egyszerre minden növényféleséggel kísérleteznek. Ezt sem szakember ellátással, sem munkaerővel nem tudják ellátni, de az értékesítést sem tudják jól megszervezni. Ezekből azt a tanulságot is le kell vonni a jövőre, hogy a vezetés termelés technológiai ismerete kevés a jó eredmények eléréséhez, ehhez feltétlenül számolni kell a munkaerő helyzettel is, hogy lehetőleg olyan növényféleségeket állítsanak elő, amihez a termelőszövetkezeti tagoknak is meg van a kellő tapasztalatuk, és azt kedvelik is.

Állattenyésztés adatai

/ db /

Évek:	Ló	Szarvasmarha			S e r t é s			
		Ösz-szes	Tehén	Növen-dék	Ösz-szes	Anyakoca	Növen-dék	Hizó
1968	36	352	127	191	400	35	197	168
1969	31	321	120	-	209	35	-	124
1970	30	272	107	105	308	30	265	13
1971	34	264	98	69	374	48	-	37

Az állattenyésztés sem épület ellátottságban, sem a fajta összetételében sem a tenyésztési munkában nem felel meg a kor követelményeinek. A telep korszerűtlen. Az 1960-as évek elején épített szerfás épületek zömét már le kellett bontani, és a két tehénistálló állaga is nagyon megrongálódott. Az állatok takarmánnyal való ellátása is gondot okoz. Az általunk tárgyalt időszakban a szálastakarmányok területét évről évre növelik. 1968-69-ben az állatok takarmányozása komoly gondot okozott, mert a 75 kh lucerna és a 222 kh rét hozama nem biztosította a szükségletet. Ezekben az években a kukorica szárat és a szalmát is fel kellett a takarmányozás céljára használni. A szálastakarmány begyűjtését részes műveléssel végezték, ezzel is segítették a háztáji állatok jobb ellátását. Az állatállomány takarmányozásának biztosítása érdekében szinte minden évben vetnek silókukoricát, napraforgót, és a borsócséplőn átengedett zöldszárat is erre hasznosítják.

A hatvani Cukorgyártól évente több vagon répaszeletet vásárolnak. Mindezek ellenére az állattenyésztés az egyik leggyengébb ága a termelőszövetkezetnek. A gépesítés is csak nagyon minimális. Az istállókat kell először rendbe hozni és csak azután gondolhatnak annak gépesítésére. Már 1971-ben tervezték a tetőzet rendbehozását. A felújításban megzavarta őket az, hogy a Miskolc-Budapest közötti új autószerződés közvetlen a tanya közelében tüzték ki, és olyan tájékoztatást kaptak, hogy ne költsenek rá, mert az rövidesen ugyanis szanálásra kerül. Most azonban nyilvánvaló, hogy az utépitési munkálatok elhúzódnak, s így a felújításokat sürgősen el kell végezni. Az állatok tisztántartása sem megoldható ilyen kietlen körülmények között. A gyenge takarmányozás és a rossz körülmények miatt, még sohasem tudták a 3000 literes fejési átlagot elérni.

A sertésenyésztés sem mutat jobb képet. Az állattenyésztés

tehát egy helyben topog. Saját erőből a termelőszövetkezet nem képes, és nem is lenne gazdaságos új állattenyésztési telep építése, hiszen az állam ma már dotációval csak a nagy és korszerű telepek építését támogatja.

Összefogásra lenne szükség a környék szövetkezetei között, hiszen a szomszédokat is hasonló cipő szorítja. Remélhetőleg az aszódi közös tejfeldolgozó megépülése lendületet ad az állattenyésztés közös összefogásban való megoldásához is. Az állattenyésztési dolgozók mindezek ellenére munkájukat becsületesen elvégzik.

Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése lehetővé tette, hogy a termelőszövetkezetek melléküzemági tevékenységet folytassanak. A melléküzemági tevékenység célja, hogy a mezőgazdaság bevételeinél jelentkező kieséseket pótolja, másrészt pedig munkaalkalmat biztosítson a felszabaduló munkásoknak. 1968 augusztus 1-én indult be a melléküzemági, sajnos az első évek kísérletei kudarcba fulladtak. Nem volt szerencsés a melléküzemág vezetőjének megválasztása Bisztrán Sándor személyében, aki olyan üzletkötésekbe bocsájkozott bele / mint az alba flakon /, melyet a megrendelő minőségi kifogások miatt nem vett át. Nevezett munkaviszonyát rövid idő múlva megszüntették. 1969-ben az Akkumlátor Gyárral kötnek megállapodást, munkavállalásra azonban az 1968 XI. 25-i jegyzőkönyvből kitűnik, hogy ez sem járt sikerrel, mert 8000 db. műanyagtokot minőségi kifogások miatt nem veszik át. Még ebben az évben belebonyolódnak egy újabb ügybe, az Agro-mo-dell-makett ügybe. Ez sem járt sikerrel, mert mire a gyártást elkezdték volna, megjelent az 1025/1969. sz. kormányrendelet, melynek értelmében engedély hiányában a termelőszövetkezet ezzel a melléküzemági tevékenységgel nem foglalkozhat. A Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága szabálysértési eljárást indított a termelőszövetkezet vezetői ellen, amiért az engedély megkapása előtt hozzáfogtak a gyártáshoz, és Hajdu András tsz-elnököt 5.000 Ft, Dayka Ernő főkönyvelőt pedig 3.000 Ft-ra bírságolták.

Az Autó-műszaki iskolától felvállalt KRESZ oktatóberendezés így csak késve és ráfizetéssel, az is bírósági úton rendeződött. Ez az ügy egészen 1971-ig húzódott míg végül a termelőszövetkezetnek 6.000 Ft-nál többet kellett ez ügyben veszteségként jóváírni. 1970-ben a tollaslabda gyártáshoz kezdtek, mely sikerrel járt, még ma is rendszeresen gyártják. Ez a műanyag- melléküzemági tevékenység meghozta a kívánt eredményt. 1971-ben bírósipot is gyártottak műanyagból. 1972-ben pedig műanyag tollasütőt állítottak elő kellő eredménnyel, mely a T R I Á L névre hallgat. Az 1967-es évben a mogyoródi termelőszövetkezettel közösen létrehozták a TÖVÁLL-t aszódi székhellyel. Ez a vállalat rövid időn belül hatalmas vállalattá fejlődött. 1969-ben a két termelőszövetkezet 7.200.000 Ft. hitelt vett fel a vállalat részére, amit azok azóta letörlesztettek, kamatostól becsületesen, 1972-ben fizették az utolsó részletet. Ez a vállalat 1969-ben a Pest megyei 4 sz. Szövetkezeti Közös Építőipari Vállalattá fejlődött. Azért volt erre szükség, mert a létszám megnőtt, és csak így vállalták a tényleg kívül nagyobb állami építkezéseket. A Pest megyei 4 sz. Építőipari Vállalat 1972-ben 150 millió forint bruttó termelési értéket termelt. Ők építették a turai nyolc tantermes iskolát, a gödöllői új ABC áruházat és állatkórházat. Munkájukkal elégedettek a beruházók. Talán negativumuk, hogy a mezőgazdaság számára csak alig, alig dolgoznak, pedig eredetileg ezzel a céllal lettek létrehozva. A termelőszövetkezet és a vállalat között jó a kapcsolat. Komoly segítséget nyújtottak 1971-ben a lakatos és az esztergályos brigád megszervezéséhez. Ezeknek a termelőszövetkezetben működő brigádoknak jövedelmező munkáról is gondoskodtak.

2./ A Dózsa termelőszövetkezet vagyoni helyzete, a dolgozók életkörülményeinek alakulása

A termelőszövetkezet közepes területtel rendelkezik. Korábbiakban már irtam arról, hogy a termelőszövetkezet földterületének fákvése és minősége a két szomszédos faluénál valamivel jobb. A szomszédos termelőszövetkezetek mégis előbb megerősödtek, előbb a jók közé emelkedtek. Az 1967-es évet azzal zártuk, hogy most már megérték náluk is az eredmények stabilizálódásának feltételei. Szövetkezetük abban az évben 60 Ft-ot fizetett egy munkaegységre, s ezzel a jó közepes termelőszövetkezetek szintjére emelkedett.

A következő években, éppen az új gazdasági irányítási rendszer bevezetésével teremtdött új helyzet helyes kihasználásával lehetett volna arra mód, hogy stabilizálják a szövetkezet helyzetét anyagilag, hogy az erősek, a jók szintjén maradjanak. A szövetkezetben kialakult személyes viták, surlódások, a vezetők és a tagok között megromlott viszony eredményeként azután a szövetkezetben nem az előrehaladás, hanem az egyhelyben topogás, sőt bizonyos visszaesés lett a jellemző. Termelőszövetkezetük ez időben sem lett mérlegghiányos, nem ment tönkre, a közepes eredményeket tartani tudták, de a fejlődést tekintve ez nem kielégítő.

A „Dózsa” termelőszövetkezetben az 1970-es év lezárásával új vezetés kerül a gazdaság élére, s attól az időszaktól nem ugrásszerűen, de a fejlődés üteme érzékelhetően megindult. Ma már a közepes nagyságu területen jól gazdálkodó termelőszövetkezetek sorába tartoznak.

A termelőszövetkezet vagyoni helyzete

/ 1000 Ft-ban/

Évek:	Közös vagyon	Tiszta vagyon	Feno- sza	100 kh- ra ju- tó fe- nosza	1 tagra jutó tiszt vagyon	A tsz összes hitele	Beruhá- zás sa- ját erő- ből
1968	14576	9643	4088	221	26	2268	1743
1969	20902	12243	6495	380	35	1489	1213
1970	22887	16716	9353	547	48	955	1140
1971	24985	19060	10842	634	58	846	1688

Az új gazdaságirányítási rendszerben a termelőszövetkezetek számviteli rendszerében megközelítőleg egységes mód - szereket és eljárásokat alkalmaznak. Ismert dolog, hogy ko - rábban a termelőszövetkezetek gazdasági tevékenységének nyil - vántartásában sok volt az eltérés, 1968-ban ezt egységesítet - ték. Egy sor új közgazdasági fogalommal kellett megismerked - niük, alkalmazniuk, és ezek a korábbi számviteli rendszer megváltoztatását szükségképpen előírták.

1968. január 1-ével termelőszövetkezetükben új árrende - zést hajtottak végre az összegkészleteiknél, az eszközeiknél és az állatállományánál. A termelési költségeknél is változá - sok történtek. A jövőben költségként kellett elszámolni az élömunkadíjat, a földjáradékot és a társadalombiztosítási dí - jakat is. Míg korábban a tenyész, igás, koca és a továbbtar - tásra szolgáló állatokat az állóalaphoz tartozták, most az új számviteli rendszerben a forgóalaphoz tartozták nyilván. Új az is, hogy az 5.000 Ft-on aluli állóeszközök a forgóeszkö - zökhöz kerültek, és emiatt 50 %-os leértékelést kellett vég - rehajtani.

Ezekből érthető, hogy az 1968- as gazdasági év adatait nem lenne szerencsés a korábbi évekével összehasonlítani.

A termelőszövetkezet vagyoni helyzetét vizsgálva a következő megállapításokat tehetjük.

A szövetkezet vagyoni helyzetét tekintve fokozatos fejlődésen megy keresztül. A közepes nagyságu vagyonnal rendelkező termelőszövetkezetek közé tartoznak. Öröndetes viszont, hogy a fel nem osztható alap majdnem a háromszorosára nőtt a 4 év előttinek. Pozitívuma az is, hogy az 1960-as évek elején felvett hiteleiket visszafizették az államnak.

A bevételek alakulása

/ 1000 Ft-ban /

Évek	Összesen	Növény- termesztés	Állat- teny.és termékei	Segédüzemágak		
				műanyag üzemág	lakatos üzemág	fuvardíj
1968	11906	7364	1638	121	-	797
1969	14981	8230	3145	495	-	662
1970	11451	6324	3254	897	-	776
1971	14360	8840	3434	1023	376	696

A bevételek alakulását több tényező befolyásolja: - a termésátlagok alakulása, piac, kereslet és kínálat törvénye, és hogy a melléküzemágak milyen termelési értéket tudnak előállítani. A termelőszövetkezet bevételi fő forrása korábban is, és a jövőben is a növénytermesztés volt és lesz. Rendkívül jelentős, hogy a gabona árbevétele, hogyan alakul, de a legdöntőbb mégis az uborka és a borsó bevételei.

A gabonánál ugyanis szabott árak vannak, míg a borsót a szabadpiacon a napi áraknak megfelelően lehet értékesíteni. A szezon kezdetén és végén nagy tételben is el tudja adni a termelőszövetkezet 8-10 Ft-ért, mely rendkívülien emeli a bevételük összegét. Ez természetesen külön gondot rugalmas szervezést, és gyors intézkedést kíván a termelőszövetkezet vezetőitől. Ennek ellenére borsóból 1969-70-ig a tervezett bevételt sohasem sikerült elérni, ez minden évben kb. 100.000 Ft-al kevesebb volt a tervezettnél. 1971-ben viszont 1.310.000 Ft-al több lett borsóból a bevételük, mint amennyit terveztek. Az uborkát pedig a Hatvani Konzervgyár közelsége teszi nyereségessé. Sőt ha ügyes a termelőszövetkezet vezetősége a szezon elején a budapesti piacokon még a salátás uborkáért is jó pénzt kapnak. Uborka-bevételük, az 1968-as évet kivéve amikor 109.000 Ft. tervekiesésük volt a következő években mindig többletbevételt eredményezett. 1969-ben 668.000, 1970-ben 377.000, 1971-ben 1.379.000, és 1972-ben másfél millió forintnál több volt a bevételük a terményből a tervezettnél. Dinnyéből 1970-ben 300.000 Ft. tervekiesésük volt, 1971-ben viszont 142.000 Ft. többletük lett az év végére. 1971-ben a cékla is 369.000 Ft-al többet hozott a közös kasszába.

A burgonyatermesztés árbevételének alakulása nem szerencsés. A tárgyalt időszakban egyszer nem sikerült a tervezett bevételt elérni. A termelés technológiai hiányosságairól volt szó korábban, de van még egy tényező amiről beszélni kell, az értékesítésről. A burgonya zömét ugyanis hazaviszik a tagok felesként, és a másik felét pedig megvásárolják a termelőszövetkezettől 1.70 - 2.20 Ft-os áron. A termelőszövetkezet ebből a terményből csak a kis hányadát tudja elvermelni, tárolni. Ha ez a probléma megoldást nyerne, akkor a téli és tavaszi időszakban ők is dupla értékben tudnák értékesíteni a budapesti piacokon. E növény tárolása gondosságot igényel, és éppen ezért költségszámításokat kellene először végezniük, hogy ez a módszer mennyire lenne jövedelmezőbb a termelőszövetkezetnek.

A segédüzemek termelési profilja is csak hosszú kísérletezés után kezd stabilizálódni. A műanyagüzemben tolaslabdák és ütők gyártására álltak rá. Különösen jól jött 1972 nyarán az ütők gyártásának megkezdése, ezek hurozása a téli időszakban sok asszony számára biztosít kiegészítő kereseti lehetőséget.

Láthatjuk, hogy egy gazdaság életében nemcsak a termelés, hanem az értékesítés és a jó piacérzék is egyre jelentősebb szerepre tesz szert. A jövedelmek alakulásában külön-külön és együttesen is mindezeknek óriási a szerepük. Érdemes megismerni a növénytermesztés bevételeinek a legfontosabb adatait is.

A növénytermesztés bevételeinek részletezése

/ 1000 Ft /

Évek:	Burgonya	Uborka	Borsó	Dinnye	Cékla
1968	574	1417	868	-	14
1969	385	2022	674	-	-
1970	741	1687	694	126	-
1971	839	1912	2117	538	569

A termelőszövetkezet munkaerőhelyzetének elemzése:

Az előzőekben megismert bevételek alakulásához, nemcsak tervezésre, technológiai jártasságra, gépi felszereltségre van szükség, hanem fontos dolog emellett a fáradságos fizikai munka, a munkát becsülettel ellátni képes termelőszövetkezeti dolgozók jó hozzáállása, amelyre nagy szükség volt és lesz a jövőben is.

A termelőszövetkezet létszámának összetétele:

/ fő /

Évek:	Összes taglétszám	Tsz. tag	Férfi	Nő	Alkal- mazott	Nem dol- gozó	Öregs. jára- dékos	Nyug- díjas	Alkalm. foglal- kozta- tottak
1968	371	269	56	213	16	102	62	24	131
1969	353	250	52	198	18	103	61	36	143
1970	343	223	49	174	23	123	58	52	220
1971	329	217	50	167	28	112	53	62	218

A termelőszövetkezet taglétszáma az optimális gépesi -
téssel egyenes arányban csökken, míg a korábbi években, és a
tárgyalt időszak első felében munkaerő gondokkal küzdöttek,
addig ma már olyan helyzet alakult ki, hogyha többen lenné -
nek, gondot jelentene az állandó munkával való ellátás bizto-
sítása. A termelőszövetkezeti tagok közötti mozgás, belépés,
kilépések sem mérvadó. Évente kb. 15-25 között mozog ezeknek
a száma. Korábban nagy problémát jelentett az is, hogy férfi
tagjaik előregedtek, ma viszont a megifjodás korszakát éljük.
1960-as évek elejének elvándorlási időszakában községünkben
paraszt származásu fiatal hirmondónak sem maradt a termelő -
szövetkezetben. Ez az elvándorlás nálunk a környező tsz-ek -
hez viszonyítva a legnagyobb volt. E nagymérvű elvándorlás
volt az egyik legjelentősebb oka annak, hogy a termelőszö -
vetkezetben azokban az években, a többi tsz-ektől jelentősen
eltérő, kedvezőtlen munkaerő szerkezet alakult ki, és lé -
nyegesen nagyobb volt a kelletnél a lemaradás. Akkor a fia -
talok eláramlásának oka elsősorban olyan anyagi és szociális
okai voltak, mint a folyamatos foglalkoztatottság hiánya,
az alacsony, bizonytalan és rendszertelen jövedelem, a szo -

ciális juttatásokban tapasztalt különbségek, a mezőgazdasági munka lebecsülése. A föld nélkül belépő fiatalok a szövetkezetben is hátrányba kerültek. Nem kaptak háztáji földet, munkateljesítményüket kezdetben a szüleik nevéen tartották nyilván. Mindezekhez hozzájárultak még a mezőgazdaság közismer - ten nehéz munkakörülményei, a falu kulturális mostoha körülményei és a más fejlődő népgazdasági ágak elszívó hatása, s nem utolsósorban az egyre bővülő továbbtanulási lehetőségek. Az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elejére viszont az jellemző, hogy megindult a visszaáramlási folyamat. E folyamatot elsősorban a termelőszövetkezet gazdasági erősödése, a jövedelmezőség növekedése és a minden tagra egyformán érvényes szövetkezeti törvény, alapszabály módosítások / 1968. 1972. / nagyban elősegítik. Az 1960-as évek végén visszajöttek a „Dózsá”-ba, a mezőgazdasági technikumot végzett Kustra Pál, Szlovák Mihály, Bazan János, és még sokan mások, gépi munkára elsősorban. 1971-ben pedig a lakatos melléküzemág létrehozásával visszatért az iparból, a mindennapi ingázásra ráunva Tóth D Lajos, Fercsik Zoltán, Fercsik Gábor, Fercsik Vendel, Toldi Miklós, Pető Ferenc stb.

Egy másik folyamatot, társadalmi átrétegződést is tapasztalunk. Amíg korábban az iparból hazatérők elsősorban csak alkalmazottként voltak hajlandók munkát vállalni a termelőszövetkezetben, a biztos, fix jövedelem, nyugdíj stb. előnyök reményében, addig ma ennek az ellenkezőjét tapasztaljuk. A termelőszövetkezet erősödésével a munkadijszabályzat lehetőséget ad az évvégi nyereségrészesedés osztására. Az utóbbi 3 évben ez 15-20 % kereset növekedést jelentett évenként. Ehhez még hozzájárul az is, hogy minden termelőszövetkezeti tag 1 kh háztáji földet kaphat, míg az alkalmazottnak maximálisan 800 □-öl terület adható. Mind-ezek eredményezik, hogy az alkalmazottként dolgozók közül, az 1970-es évek elején egyre többen kérik felvételüket a termelőszövetkezet tagjai sorába.

A közösből származó jövedelem felosztása:

/ 1000 Ft-ban /

Évek:	<u>Keresetek alakulása</u>						M.egys. átszámított Ft.
	<u>Tagok</u>		<u>Alkalmazottak</u>		<u>Egy tag- ra jutó</u>	<u>Egy m. napra jutó</u>	
	munka díj	eredm. része- sedés	munka díj	eredm. része- sedés	Ft.	jöv.Ft.	
1968	4242	439	510	-	16.272	91	54
1969	4529	779	728	18	17.146	96	57
1970	3401	1168	683	204	18.229	102	57.50
1971	4045	1368	1528	219	21.140	123	60

./.

Évek:	KÖFA	Szoc. alap	Kult. alap	Jöv. adó	Fejlesztési alapra	Biztonsági alapra
1968	-	73	30	-	1513	- 217
1969	-	102	68	47	2018	- 96
1970	-	109	88	55	3169	- 143
1971	103	205	83	50	1664	+1136

Az itt megrajzolt statisztikai adatokból néhány dolgot világosan láthatunk. Jelentős emelkedés van a közösből származó jövedelmeknél és az egy tagra jutó átlagkereseteknél is. Ha munkaegységre átszámítanánk a kereseteket az is emelkedő tendenciát mutatna, bár 1967-ben is fizettek már 60 Ft-ot egy munkaegységre. Ezekből az adatokból azonban közel sem derül ki, hogy egy becsületesen dolgozó termelőszövetkezeti tagnak mennyi lehet az évi jövedelme.

Mi az amit mégis pontosan tudunk ?

Azt hogy a szociális alap állandóan nő. Ennek nőnie is kell, mert az utóbbi években a termelőszövetkezetben is fizetnek szülési és betegség után járó táppénzt. Ezen kívül a rászorulókat esetenkénti szociális juttatásban részesítik. Nemes és szép gesztus volt a termelőszövetkezet vezetésétől, hogy az öregségi járadékosok szerény összegéhez, 1972. január 1.-étől hozzátesz havi 50 Ft-ot. Örvendetes az is, hogy végre a termelőszövetkezet életében először tartalékolni is tudott.

Ahhoz, hogy a termelőszövetkezeti tagok jövedelmét körülhatároljuk, ismernünk kell pontosan a munkadij szabályzat mellett a termelőszövetkezeti tagok bevételi forrásait, és nem utolsósorban azok családi, élet és munkakörülményeit. Rendkívül jelentős az a strukturális változás, - ez a keresetek alakulására is nagymértékben hat, - melyen a község lakossága az utóbbi két évtizedben keresztülment. Először is ma már nem beszélhetünk tisztán paraszti családról, és ebből szükségszerűen fakad az is, hogy szinte nincsen a termelőszövetkezetben olyan dolgozó család, aki pusztán a mezőgazdaságból élne meg. Másodszor pedig tudni kell azt is, hogy nemcsak a közösből származó jövedelemből, kapott pénzből élnek, hanem különböző áttételeken az onnan kapott terményeket értékesítik, pénzesítik.

A termelőszövetkezet jövedelemelosztása is jelentős változáson ment keresztül. 1968-ban áttértek a készpénzfinanszírozási rendszerre. Két évig a keresetek 60 %-át adták ki fizetéselőlegként, a többit pedig zárszámadáskor. 1970-ben azután úgy döntöttek, hogy a keresetek 80 %-át adják ki előlegként, a többit pedig évvégén. Azzal, hogy visszatartanak 20 %-ot tulajdonképpen a közös biztonságra ügyelnek. A termelőszövetkezeti tagok évvégén, zárszámadáskor amennyiben a tervezettnél nagyobb a felosztható alap úgy nyereségrészesedést kapnak. Ez a nyereségrészesedés 1968-ban 8 %, 1969-ben 14 %, 1970-ben 15 %, és 1971-ben 20 %-os többletjövedelmet jelentett minden szövetkezeti tagnak. Bizonyos munkákat külön is premizálnak pl. kombájnosoknál a szemveszteség csökkentését, éjszakai túlmunkát stb.

A „Dózsa” termelőszövetkezetben a következő kategóriákhoz tartozókat különböztethetjük meg a jövedelemforrások tekintetében:

- a./ Az alkalmazottak havi fix bért kapnak, amit minden hónap 12.-én felvesznek és ezen kívül évvégén már nem kapnak semmit. Háztáji kukoricát is csak 800 □-et kapnak.
- b./ Azok a termelőszövetkezeti tagok akiknek megállapított havibérük van, a fix órabéresek és a teljesítménybérben dolgozók. Ezekhez tartoznak a szakvezetők, irodai dolgozók, fejők, gép és vonatóvezetők, műhelydolgozók és a melléküzemágakban dolgozó téesz tagok. E csoport tagjai havonta fizetésüknek csak a 80 %-át kapják meg, viszont évvégén nyereségrészesedést kapnak a 100 %-on felül. Részükre 1 kh háztáji földet adnak.
- c./ A növénytermesztők, vagy más néven a területvállalók. Keresetük többféle módon van elszámolva. Vannak bizonyos munkák, amiért készpénzt fizetnek, vannak viszont olyan növényfélésegek, melyekből a termés meghatározott hányadát adják a tagoknak.

Uborkából a megtermelt érték 50 %-a, epernek 40 %-a, a tagoké. Burgonyának a fele termését, gyökérzöldségnek, sárgarépanak és céklának pedig a 40 %-át viszi haza a terménynek. Természetesen a havonta keresett pénzösszegnek ők is csak a 80 %-át kapják meg és a többit évvégén a zárszámadáskor. Éppen ebből az összetett jövedelemelosztásból ered, hogy a termelőszövetkezeti tagok egy tagra jutó jövedelme / a mi statisztikánk alapján / torz képet adhat. Annál is inkább így van ez mert a megkapott terményeket a piacon jó pénzért tudja értékesíteni, sőt az általa termelt néhány termékféleséget 100 %-ban megválthatja a tsz-től további értékesítés céljából. /burgonya, cékla, zöldség./

E bonyolultnak tűnő bérezési forma és áttételes jövedelemforrások figyelembevételével lehet csak körülhatárolni az átlagos családi létszámmal rendelkező és becsületesen dolgozó termelőszövetkezeti tagok jövedelmét. Ehhez természetesen látni kell, hogy a tagoknak rendkívül sokat és keményen kell dolgozniuk, másrészt pedig, hogy egyetlen növénytermesztő sem képes a területét egymaga megművelni. A műveléshez feltétlen bevonja a család többi tagjait, férjet, gyereket, nagyszülőt, stb. Tehát nem egy fő keresi „azt a nagy pénzt”. Ezt azért kell jelezni, mert nem lenne szerencsés a magas keresetekből helytelen következtetéseket levonni, vagy a munkás-paraszt szövetség helyes érvényesülését kétségbe vonni. A valóság az, hogy a nagy munkák idején a vonattal hazaérkező férj, az állomásról rohan a határba. Az iskolás gyerekek ez időszakban szintén be vannak vonva a munkába. Nem is beszélve arról, hogy nem 8 órás munkaidőről, hanem sokkal több elfoglaltságról van szó. Nyáron hajnal 3-4 órakor kint vannak a földeken, sokszor az időjárás viszonyaitól dacolva is dolgoznak úgy, hogy csak este 9 óra tájt indulnak haza.

F. P. termelőszövetkezeti taggal közösen végeztük az alábbi számításokat, de a nagy összegek miatt nem szeretné ha „leszólítanák”. Nem lehet sajnálni tőlük a nagy jövedelmet, mert az egész család rendkívül sokat gürccoltérte évközben. A feleség termelőszövetkezeti tag, a férje Budapestre jár dolgozni, édesapja nyugdíjas, az anya pedig besegítő családtag, a fiuk ipari tanuló. Személyautóval rendelkeznek. /1972-ben a faluban 80 személynek van személyautója, 5 család két autóval rendelkezik./

F. P.-ék 1971-ben az alábbi területek megművelését vállalták /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya /közös/</u>	<u>burgonya /részes/</u>	<u>eper</u>	<u>z. gyökér</u>
1600	400	1600	200	400
<u>sárgarépa</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>cékla</u>	<u>közös munka /nap/</u>	
600	1200	400	20	

<u>Bevételek:</u>	uborkából	18.500 Ft.
	eperből	2.000 "
	cukorrépából	2.000 "
	közös burgonyából	2.000 "
	közös napokért	2.200 "
	<u>Ö s s z e s e n:</u>	26.700 Ft.

A részesburgonya területen termett 70 q, ennek felét a műveléséért megkapta, a másik felét viszont kg-ként 2 Ft-ért megváltotta. Sárgarépa hozama 25 q, ebből 40 % az övé, a 60 %-t kg-ként 1.30-ért váltotta meg. Zöldség termett 18 q, 40-60 %-os ennél is az arány, a 60 %-ék megváltásáért kg-ként 3 Ft-t kellett fizetnie. A céklánál ugyanez a százalékos arány, amiből 50 q termett és 2 Ft. volt a megváltási ára. A felsorolt termékféleségekért a termelőszövetkezet pénztárába az alábbi összegeket kellett befizetnie.

<u>Befizetések:</u>	burgonyaért	7.000 Ft.
	sárgarépaért	2.340 "
	z.gyökérért	3.240 "
	céklaért	6.000 "
	összesen:	18.580 Ft.

1971-ben a budapesti piacokon a burgonyát és céklát kg-ként 4-5 Ft, a vegyeszöldséget pedig 8-10 Ft-os áron lehetett értékesíteni. Értékesítés előtt viszont az illetőnek, a terményeket tárolni, vermelnie kellett télire, ami szintén nem kis feladat. Azután természetesen minden másnap télen és tavasszal ezeket fel kellett fuvaroznia a saját autójával a piacra, ott napot tölteni stb. A bevételek számításánál mi a közepes árakat vettük.

Bevételek:	burgonyából	31.500 Ft.
	vegyes zöldség	40.700 "
	cékla	22.500 "
	összesen:	94.700 Ft.

A háztájiból származó jövedelem kb. 20.000 Ft-ot tett ki, s természetesen ehhez hozzájön még a bejáró dolgozó keresete és az apa nyugdíja.

A továbbiakban felsorolásra kerülő termelőszövetkeze - ti tagok nevei taláalomra lettek kiemelve a területvállalók nyilvántartásából.

Bazan Mihályné Vörösmarty u. 5. Férje és veje ifj. Réti István a MÁV-nál dolgoznak, ifj. Réti Istvánné pedig a termelőszövetkezet adminisztrátora. Autóval rendelkeznek. Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>		<u>burgonya</u>	<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s. répa</u>
700	közös	részes	200	400	400
	800	1400			
		<u>z.gyökér</u>	<u>közös nap</u>		
		300	10		

Deme Mihályné Béke u. 23. Férje tiszthelyettes. Apósa nyugdíjas, és anyósa téesz tag. Két gyermekük van, a na -
gyobbik a nyári munkákban segít.

Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>	<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
1200	közös 1600	részes 200	400	600
	<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>közös nap</u>	
	400	800	60	

Aszódi Pálné Kossuth Lajos u. 15. Férje a MÁV-nál dolgo -
zik, fia üzemi munkás, és menyje ifj.Aszódi Pálné a termelő-
szövetkezet anyagkönyvelője.

Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>	<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
600	közös 800	részes 1000	200	300
	<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>rétkaszálás</u>	
	200	800	3200	

Deme Pálné Ady Endre u. 53. Férje üzemi munkás. 3 leánya
van. Ebből egy üzemi munkás, 2 pedig tanuló. A nyáron mind-
annyian segítenek az édesanyjuknak. Autójuk nincs. Ezt a
részestermények vállalása is jellemzi, bár a szállítást ő
is meg tudja oldani, hiszen a termelőség szövetkezet autói min-
den hajnalban viszik a zöldséget a budapesti piacokra.

Területvállalásuk /□-ben/

<u>uborka</u>	<u>burgonya</u>	<u>eper</u>	<u>cékla</u>	<u>s.répa</u>
1200	közös 1200	részes 400	200	400
	<u>z.gyökér</u>	<u>cukorrépa</u>	<u>rétkaszálás</u>	
	200	800	1600	

Néhány állandó dolgozó évi keresete:

Tőkési Sándor	gépszerelő, tsz tag /1971-ben/	34.667 Ft.
Basa András	traktoros, tsz tag /1971-ben/	45.817 "
Mrkva Mihály	traktoros, tsz tag /1971-ben/	29.110 "
Tóth D Lajos	lakatos, alkalmazott/1972-ben/	29.387 "

A termelőszövetkezeti tagok ezen felül rendelkeznek még háztáji területtel. Akinek szőlője, vagy kertje van azt természetesen beszámítják a háztáji területbe. Akinek nincs kertje, az a közösből kap konyhakertet 200 □-et. A háztáji területeket a növénytermesztők a vállalás mennyisége után kapják. A vezetőség a háztáji föld mértékét a 26/1971. sz. határozatában az alábbiak szerint állapította meg:

„A vezetőség a háztáji föld mértékét a következő elvek és feltételek figyelembevételével állapította meg:

Női tagoknál: az idei területvállalás alapján majd az ezt követő gazdasági évben az 1971-72-ben teljesített munkanapok szerint az alábbi megosztásban:

110-111	tíz órás munkanap után	1200 □
112-123	- " -	1300 □
124-135	- " -	1400 □
136-149	- " -	1500 □
150 feletti	- " -	1600 □

Férfiaknál:

150-161	tíz órás munkanap után	800 □
162-173	- " -	900 □
174-185	- " -	1000 □
186-197	- " -	1100 □
198-209	- " -	1200 □
210-221	- " -	1300 □
222-237	- " -	1400 □
238-249	- " -	1500 □
250 felett	- " -	1600 □

A vállalt és kimért háztáji kukoricaterületre megállapított munkanapok számának nem teljesítése esetén a téesz átlag - termését alapul véve májusi morzsolt kukoricával terhelik be a felelőst.

Amennyiben a vállalt kötelezettségen felül teljesít napot a téesz tag, úgy az esetben az átlagtermést figyelembe véve májusi morzsolt kukoricának megfelelően a szükséges többlet mennyiséget megkapja." / 49 /

1968-ban eszmei háztáji kukoricaföldet kaptak a szövetkezeti tagok. A ledolgozott munkanapokat vették figyelembe, a kukoricamennyiséget pedig a termelőszövetkezet átlagtermése alapján határozták meg. A termelőszövetkezet tagjai az eszmei háztájival nem értettek egyet, és emiatt döntöttek úgy a közgyűlésen 1971-ben, hogy a háztáji földterületeket a későbbiek során kimérik. Ettől kezdve a vállalt területek után számítják ki a jóváírható tíz órás munkanapok számát, és azok figyelembevételével határozzák meg egy-egy termelőszövetkezeti tag háztáji területének nagyságát.

A termelőszövetkezeti demokrácia érvényesítésében és szélesítésében óriási szerepe van a különböző bizottságoknak. Az 1968 IV. 17-i közgyűlésen elfogadott alapszabályban a következő bizottságok életrehívását határozták el:

Ellenőrző Bizottság	3 fő
Vezetőség Bizottsága	5 fő
Szociális Bizottság	4 fő
Háztáji Bizottság	5 fő
Oktatási és Kultur Biz.	3 fő

A bizottságok létszámának meghatározása nem volt pontos. Elhihető, hogy a Szociális Bizottság számát véletlenül gépelték páros számmal, az viszont nem fogadható el, hogy ennek módosítására csak 1971-ben került sor.

A bizottságok tagjai a transzmisszió szerepét töltik be a gazdasági vezetés és a tagok között. A bizottságok működtetése a termelőszövetkezeti tagok tulajdonosi oldalának is egyik kifejezője. Ha a bizottságok eredményesen működnek sok gondtól és teherrel szabadítják meg a vezetőséget. Nem is beszélve arról, hogy a bizottságokban tevékenykedők annál fogva, hogy a termelőszövetkezet különböző munkaterületein dolgoznak, jobban ismerhetik a térsz tagok egyéni gondjait, problémáit, élet és munkakörülményeit. Emellett jelentős nevelő funkciót töltenek be, a közös gondolat hirdetőinek, terjesztőinek táborát növelhetik. Nemcsak védik a tagok érdekeit, de a szocialista termelési viszonyok erősítésének is jelentős pillérei lehetnek.

A bizottságok megítélése, létezésük fontossága ma még a térsz vezetők zömének felfogásában sem egyértelmű. A bizottságokat nem azért kell létrehozni, mert azt felülről kitalálták, hanem azért, mert ezek léte nélkül a demokrácia legelemibb érvényesülése is csorbát szenved.

A bizottságok megítélése nagy körültekintést igényel. A termelőszövetkezet pártvezetősége és a gazdasági vezetés is 1970 őszén tárgyalta a bizottságok működését és merőben ellentétes volt a véleményük azok megítélésében. A termelőszövetkezet pártvezetősége az 1970 októberében tartott ülésén olyan megállapításokat tett és következtetéseket vont le a bizottságok munkájának tárgyalásakor, hogy azok az alapszabályban lefektetett elveknek megfelelően nem működnek. Nincs munkatervük. Üléseik rendszertelenek. A bizottságok tagjait nem hívják össze teljes létszámban, így a döntéseket csak 1-2 fő hozza. Ezzel egyidőben született meg egy másirányú, a bizottságok tevékenységét pozitívnak értékelő dokumentum a NEB vizsgálata során. A tájékoztatást a gazdasági szakvezetőkől és a jogásztól kapták.

Az 1971. II. 16.-i zárszámadó közgyűlésen Hajdu András a termelőszövetkezet elnöke funkciója alóli felmentését kérte. Felmentését kérte az ellenőrző bizottság is. A közgyűlés a volt elnök és az ellenőrző bizottság felmentéséhez hozzájárult.

Hajdu András 7 évig volt a „Dózsa György” termelőszövetkezet elnöke. Az összes eddigi elnökök közül ő töltötte be e funkciót a leghosszabb ideig. Elnöki tevékenységének nemcsak negatív, de nagyon jelentős pozitív szakasza is van. Különösen a megszilárdítás időszakában volt hasznos vezetői ténykedése. 1964-1967-ig, amikor az irányításban a centralisztikus és a határozottságon alapuló intézkedésekkel még jól lehetett vezetni, e munkája a gazdaság fejlődésében jelentős eredményeket hozott. Az 1960-as évek végén amikor egyre jobban figyelembe kellett venni a dolgozó emberek véleményét, a termelőszövetkezetben rejlő lehetőségek és a belső tartalékok jobb felhasználása érdekében e vezetési módszer már nem alkalmazható. A vezetők és a dolgozók között elnökségének utolsó szakaszában időről-időre romlott a kapcsolat.

Neki is, és minden vezetőnek jó megiszivlelni, amit Kádár elvtárs a Párt X. Kongresszusán mondott:

„A gazdálkodás magasabb szintjén feltétlenül szükséges, hogy minden gazdasági döntésben messzemenően érvényesüljenek a közgazdasági szempontok. Aki politikai síkon intézkedik, az számoljon döntéseinek gazdasági hatásával, aki viszont gazdasági kérdésekben dönt, mérlegelje a politikai körülményeket. A közgazdasági szemlélet érvényesítése azonban nem teheti kétséggé azt a marxista alapelvet, hogy a politika az elsődleges.” / 50 /

Az új elnökválasztásának közgyűlését az akkor még funkcionáló termelőszövetkezeti vezetőség 1972. március 2-re tűzte ki. A választás eredményeként Ujvári Miklós lett a tsz. elnöke.

Ezen a közgyűlésen került sor az Ellenőrző Bizottság újjaválasztására is. EB. elnöknek Vaigel Mihályt, tagjának pedig Bobál Mihályt választották meg. A harmadik EB. tagot e közgyűlésen nem sikerült megválasztani, a szavazatok megoszlása miatt.

Réti István volt vezetőségi tag, a szavazatok szám - lálásának időpontjában, a régi vezetőség nevében kérte annak felmentését. A közgyűlés elfogadta és úgy döntöttek , hogy az új vezetőség megválasztására, valamint az EB harmadik tagjára a következő tervtárgyaló közgyűlésen kerül - jön sor.

1971. március 25-i közgyűlésen került sor a vezetőség újjaválasztására. A jelölőbizottság jelöltjei Aszódi Andrásné, Gyetvan Jánosné, Kovács Pálné, ifj. Babinyec Pálné, Lukes János, Sági Mihály, id. Szlovák Mihály. EB tagnak pedig Bankó Jánost javasolták. A tagok közül a jelölőlistára javasolták még felvenni vezetőségi tagnak Fercsik Jánost, Mrkva András és Bazan Jánost.

A szavazás eredményeként az első fordulóban kétharmados többséget kaptak, és ezzel vezetőségi tagok lettek a következő személyek: Gyetvan Jánosné, Aszódi Andrásné, id. Sági Mihály, Kovács Pálné, ifj. Babinyec Pálné és id. Szlovák Mihály. EB tagnak pedig Bankó Jánost választották meg. Miután a vezetőségi tagok közül csak hatan kapták meg a kellő számú szavazatot, a szavazást meg kellett ismételni , de akkor sem kapták meg a kétharmados többséget az újonnan jelöltek, Mrkva András, Fercsik János, Bazan János és Lukes János. A következménye ennek azután az lett, hogy egy évig a csökkentett létszámú vezetőség irányította a termelőszövetkezetet. A vezetőség kiegészítésére egy év múlva 1972. III. 27-én került sor, amikor Fercsik Pálnét és Fercsik Jánost választották meg vezetőségi tagoknak.

A vezetőség legfontosabb feladata az volt, hogy az emberek bizalmát, a közönsbe vetett hitét a tsz. tagoknak visszaadják. A területek elvállaltatásában igen el voltak maradva, a számlájukon pénz nem volt és a gondokat csak fokozta, hogy 1970 őszén 300 kh terület szántatlan maradt. Házról házra jártak a vezetők, hogy vállaljanak területet, és lassan közüggé lett a területek elvállaltatásának kérdése. Az uborkaterület vállalása ment a legnehezebben, azért is, mert korábban mindig többet mértek ki a tagoknak, mint amennyit azok elvállaltak. Igéretet kellett tenni, hogy mindenkinek csak annyit mérnek ki, ahány □ - t vállalt. A tervezett terület mind gazdára talált.

Sokat volt és van az új vezetés az emberek között. Visszaállt a bizalom, javult a légkör, bár ma sem mindig problémamentes.

Az új vezetés két éves időszaka alatt a gazdaság erősödött, mindkét évben elérték a 60 Ft-os munkaegység szintet annak ellenére, hogy az 1972-ben bevezetett növekményadó miatt fél millió forinttal többet fizetnek az államnak a korábbi évekénél.

A megújódott vezetéssel emelkedett a szakmai munka színvonala. Az utóbbi két évben felszántatlan föld nem maradt. Az új agrotechnikai eljárások tág teret kaptak a szövetkezetben. Nőtt a gépesítés foka, felszámolják azt a tarthatatlan helyzetet, hogy 15 erőgép 12 fajtaból álljon. Erőteljesen tipizálnak, az univerzál traktor MTZ-50-ekből, a lánc talpas csak DT 75-ösökből; a teherautó parkjuk pedig csak IFA kocsikból fog állni. Az utóbbi években emelték a műtrágya-adagokat, ma már nem ritka a kh-kénti 13-15 q-ás mennyiség felhasználása. Ezeknek köszönhető, hogy a növénytermelés hozamai rohamosan nőnek, 1972-ben búzából 21,1 q-ás, uborkából 120 q-ás holdankénti átlag termésük lett.

Az új gépek vásárlásával egyidőben javul a traktoros ellátottságuk is. 1972 tavaszán 6 fiatal küldtek traktoros iskolára. Ezzel elérték, hogy ma már váltott műszakban is képesek üzemeltetni gépeiket.

A Galga 1970-71-ben történt szabályozása lehetővé tette, hogy az addig árterületes földeken, ma már 168 q cukorrépát termelhetnek. E területek előzőleg hasznavehetetlenek voltak.

A jó eredmények következtében az 1972 évi várható részesedési alapjuk 8 és fél millió forint körül lesz, ami két és fél millióval több a megelőző évinél. A pénzügyi alap stabilizálódása lehetővé tette, hogy 1971-ben másfél millió forintot tartalékolhattak. A több pénzjövödelem azt juttatja, hogy helyesen jártak el akkor is, amikor nem sajnálták a nagyobb mennyiségű vetőmagot, borsóból 150 kg-ot, búzából pedig 200 kg. vetőmagot szórtak holdanként a földbe. Gabonából új fajtákat is alkalmaztak, pl. Aurórárt, Jubilejnaját, Kavkázst, Kiszomborit.

A gazdasági munkák eredményesebb végzése érdekében az egy éves tapasztalat után változtattak belső mechanizmusukon 1972-ben, és rendezték a béreket is. Rendszeressé váltak a munkahelyi megbeszélések, minden a gazdaság egészét és a tagság többségét érintő kérdésekben, köztük a problémákról és a nehézségekről is nyíltan beszélnek, véleményt cserélnek.

A növényvédelem jelentőségét mutatja, hogy szakmérnök irányítja e munkát, és hogy a termelőszövetkezet belépett olyan vállalkozásba, melynek célja a helikopteres permetezés alkalmazása a mezőgazdaságban.

Mindezekből következik, hogy a személyes jövedelmek is emelkednek a szövetkezetben. Nőtt a termelőszövetkezeti tagok életszínvonala és kulturális igénye is.

/1967-72.között a községben 123 új házat építettek. Ennek kb. 1/4-e olyan amit a felszabadulás után építettek és az általunk jelzett időben lebontották és újra építették./

A dolgozók szórakozására is gondolnak. 1971 őszén Csehszlovákiába és Lengyelországba, 1972-ben pedig Romániába voltak buszkiránduláson a termelőszövetkezet tagjai. A kirándulókat nem válogatás alapján szedték össze, hanem mindenkit elvittek, aki ezt igényelte. Sok gyönyörű emlékekkel tértek vissza a téessz tagjai a szomszédos népi demokratikus országok festői tájainak, városainak és műemlékeinek megtekintése után.

Testvérkapcsolatot létesítettek 1971-ben a csehszlovákiai Felső-Tur-i Földműves Szövetkezettel. E kapcsolat nem szorítkozik a vezetésre, mert innen is, és tőlük is busszal jönnek látogatóba, tapasztalatcserére egy-egy alkalommal.

A község egyéb gondjaival is foglalkozik a termelőszövetkezet. Az iskolát, óvodát, sportegyesületet és a KISZ. szervezetet rendszeresen támogatja anyagiakkal. Az óvodának évente 10.000 Ft. támogatást adnak, annak fejében, hogy a termelőszövetkezet tagjainak óvodáskorú gyermekei 100 %-ban felvételt nyerjenek.

1972. februárjában a „Dózsa” termelőszövetkezet közös kezelésbe vette át az 1970-ben épült „November 21” Művelődési Házat és ebben a fenntartó a „gazda” szerepét is vállalták. Azóta függetlenített művelődési ház igazgatója van a falunak Sára Ferenc tanár - népművész személyében. Sára Ferenc ittléte óta létrehozta a Galgamenti Röplő Páva együttest megvalósítva ezzel nagy elődjének, a Kossuth díjas Kovács Lászlónak régi álmát. A Galgamenti együttes melynek szereplői három faluból tevődnek össze, Hévízgyörk, Galgahévíz és Tura községből az 1971-es évben résztvett az országos Röplő Páva körök találkozóján, láthattuk őket a televízióban, és nagy sikerrel szerepeltek 1972-ben a rádió salgótarjáni népzenei bemutatóján.

Az utóbbi két évtizedben itt a Galgamentén nemcsak tovább éltek a táj gazdag népművészeti, és népzenei hagyományai, hanem azok megújódását is tapasztalhattuk. A régi falusi közösségből származó néphagyományoknak a szocialista közösség újfajta kereteibe való beilleszkedését, az azokhoz való alkalmazkodást is érzékelhettük. Hogy ez mennyire így van bizonyítja az is, hogy 1953 és 1963 között kitüntették 13 Pest megyei népművészet mesterei közül 9-en itt a Galga völgyében élnek. A termelőszövetkezet vezetősége a község rendezvényeinek szervezését is segíti. Jelentős szerepet vállaltak az 1972. május 21-i nagysikerű Galgamenti Népi Fesztivál előkészítésében és megrendezésében. A hévízgyörki „Gálamüson” több mint 5000 ember vett részt. A termelőszövetkezet belső rendezvényei is sikeresek. /nyugdíjasok napja, nők napja/.

A vezetőségválasztás óta javult a pártszervezet és a gazdasági vezetés együttműködése. A faluba visszatért fiatalok pedig 1971 szeptemberében megalakították a termelőszövetkezet KISZ alapszervezetét, melynek titkára Tóth D. Lajos lett. Azóta megépítették a fiatalok a műhelyben az öltözőt, és a mosdót. A KISZ szervezet tagjai 1972-ben Bukarestben voltak kirándulni és közben megtekintették a román-magyar európa kupa mérkőzést.

/A Galga mentén az alábbi személyek kapták meg a „népművészet mestere” c. kitüntetést./

Özv. Zsiros Ferencné	énekes	/1953/
Király Elekné	himző	/1955/
Tóth G. Mihályné	himző	/1956/
Vankó Imréné /Dudás Juló/	parasztfestő	/1956/
Tóth L. Mihályné	énekes	/1957/
Sára Józsefné	himző	/1958/
Szaszkó József	citerás	/1960/
Szabó Mihályné	énekes	/1962/
Katona Jánosné	énekes	/1960/

Szólni kell a problémákról, gondokról és a jövőről is. Az egyik komoly gondot a középvezetők vezetési színvonala, és a vezetés stílusa jelenti. Az első szintű gazdasági és politikai vezetőknek segíteniük kell a középvezetőket, elsősorban abban, hogy a jó vezetési módszerek és eljárások kialakításában, azok elsajátításában előbbre jussanak. Növelni kell az önállóságukat és fokozni a felelősségérzetüket. A megváltozott helyzetben más kell, hogy legyen a szerepe a középvezetőknek, mint régen volt. Javítani kell a köztük lévő összhangon is. Esetenként érezni lehet azt is, hogy azok közül néhányan, akik a korábbi vezetés időszakában jogosan, vagy jogtalanul háttérbe voltak szorítva, most valami „revans politikát” szeretnének alkalmazni.

Az utóbbi években többször fölmerült, hogy a „Dózsa” termelőszövetkezet meg tud-e állni saját lábán, vagy pedig egyesüljenek valakivel, és ha igen kivel és mikor?

Ma még mindenképpen megtudnak állni a saját lábukon, fokozni tudják eredményeiket. Az egyesülés felé vezető úton nekik is és a szomszédos termelőszövetkezeteknek is erősödniük kell. Ma még nem időszerű az egyesülés kérdése, de belátható időn belül az élet ezt szükségszerűen napirendre tűzi, és vele együtt természetesen a megoldás módját is.

Turán már évekkel ezelőtt egyesült a két termelőszövetkezet, és most több mint 6000 kh-on gazdálkodnak. A Turai „Galgamenti” termelőszövetkezet stabilitása és eredményei olyanok, amit sokan megirigyelnek. Nekik tehát a további egyesülés a korai távlatokban nem céljuk. A másik három termelőszövetkezet a bagi „Vörös Csillag”, a galgahévi „Rákóczi”, és a hévizgyörki „Dózsa” termelőszövetkezetek. El kell majd dönteni, hogy melyik kettő lesz az, amely az egyesülést először vállalni meri. Az optimális a háromnak egyszerre való egyesülése lenne, ha majd erre sor kerül.

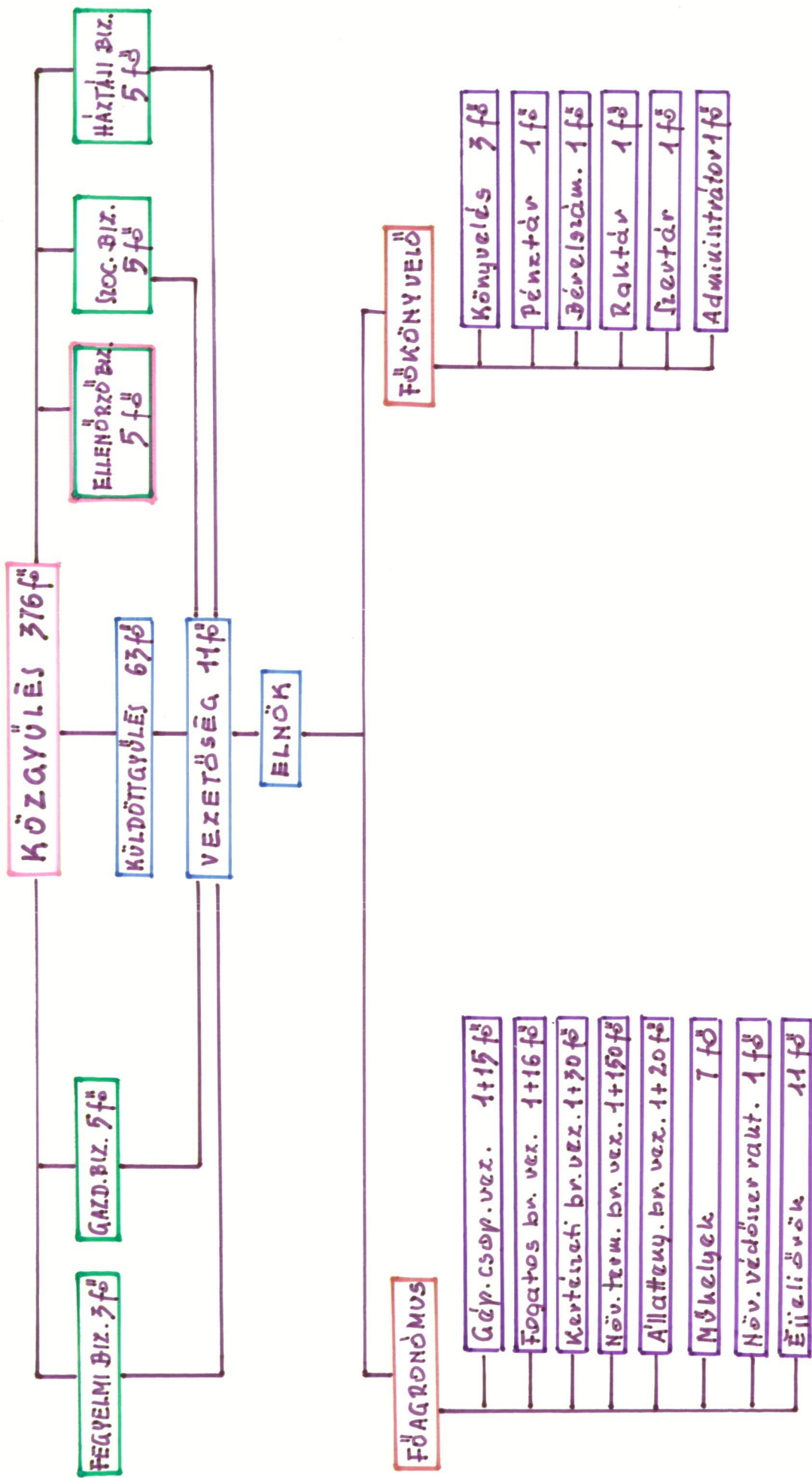
Községünkben parasztságunk szorgalmas munkájának eredményeként létrejöttek a nagyüzemi termelés alapfeltételei. Az egyre korszerűsödő nagyüzem meghatározó tényezővé vált. A gazdasági alap növekedésével, azzal párhuzamosan alakult formálódott és erősödött falunk társadalmi, politikai kulturális viszonya. A termelés és a termelési kulturák növekedése kedvezően hatottak és befolyásolták falunk dolgozóinak élet- és munkakörülményei alakulását. Emelkedett parasztságunk életszínvonala, általános és szakmai műveltsége, nőtt a közügyek iránti érdeklődése.

Az új életforma kialakulása során a múlt és a jelen hatásai együtt jelentkeztek, nap mint nap megütköztek. A történelmi jelentőségű változás összességében mégis előnyösen hatott a szocialista falu, a parasztság szocialista gondolkodásának, gazdasági és politikai egységének kialakulására. Mindez hosszú időszak fejlődésének az eredménye, és termelészövetkezetünk sem volt mentes a mezőgazdaságban dolgozó és a felnövekvő ifju nemzedék társadalmi mozgásában érvényre jutó átmeneti jellegű ellentmondások zavaró hatásától sem, míg a mai napig elérkezünk.

A kialakult tendenciák jó irányúak, soha nem volt községünkben az alkotó tetteknek még ilyen tere, mint napjainkban. A politikai, vagy más néven a termelészövetkezeti demokrácia érvényesülése lehetővé, de szükségessé is teszi a „dolgozó nép okos gyülekezetében háyni-vetni meg száz bajunk.”

A HÉVIZGYÖRKI „DÓZSA” MTSZ ÜZEMI SZERVEZETE

1967



A HÉVIZGYÖRKI „DÓZSA” MTSZ

ÜZEMI IZERVEZETE

1974

KÖZGYŰLÉS

DÖNTŐ BIZOTTSÁG

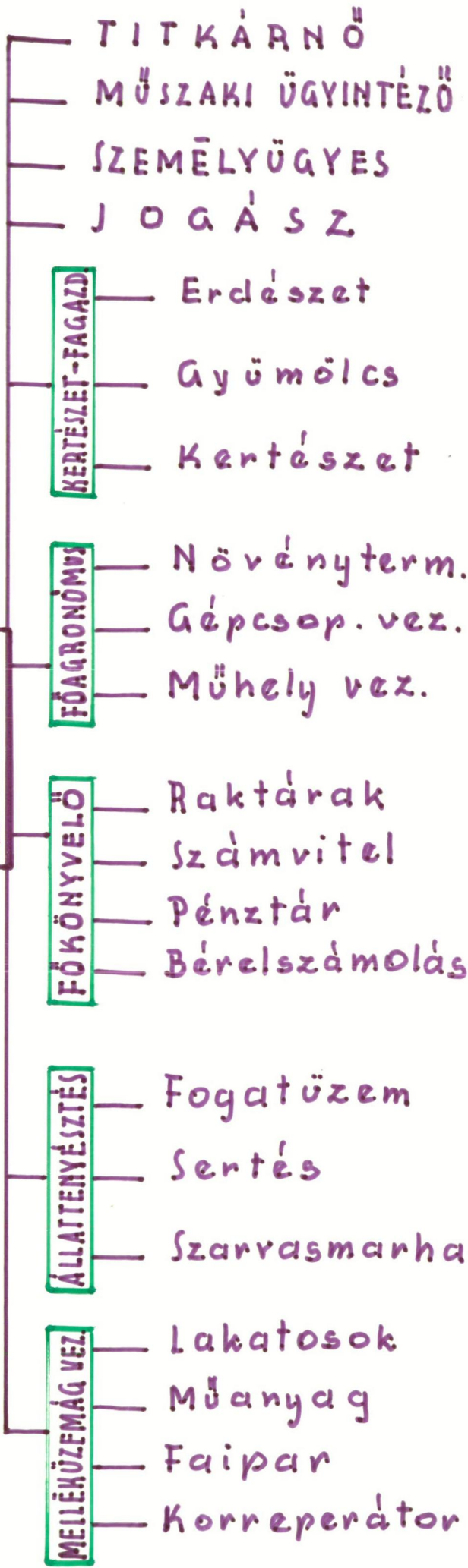
ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG

VEZETŐSÉG

HÁZTÁJAI-NŐ BIZOTTSÁG

SZOCIÁLIS - KÖZMŰV. BIZ.

ELNÖK



A „Dózsa” termelőszövetkezet elnökei

N é v	I d ő p o n t
Erdélyi János	1950 - 51
Plock Pál	1951 - 52
Muszunye György	1952 - 53
Kovács Gáborné	1953 - 54
Sápi Jánosné	1954 - 55
Pokorádi Mihály	1955.I.-1956. II.
Hangya János	1956.II-1956.XII.21.
Kosztai János	1956.XII.21-1960.VI.15.
Réti István	1960
Gesztiványi József	1960 - 61
Tóth István	1962 - 63
Gódor Mihály	1964
Hajdu András	1964 - 71
Ujvári Miklós	1971 -

A „Dózsa” termelőszövetkezet pártalapszervezetének
titkárai

N é v	I d ő p o n t
Muszunye György	1950 - 51
Pokorádi Erzsébet	1952 - 53
Sápi Pál	1953 - 56
Kovács Béla tsz.községi közös	1956 - 57
Gombos István tsz.községi közös	1957
Fercsik Szilveszter tsz.községi közös	1957 - 60
Rajkó Mihály	1960 - 62
Pokorádi Mihály	1962 - 64
Kosztai János	1964 - 68
Báza János	1968 - 69
Mrkva András	1969 -

A termelőszövetkezet rendezvényein az asszony és férfikórus által előadott, - a munkában és életükben előforduló, negatív jelenségeket bemutató - csasztuskák.

A „Hévizgyörkön, Hévizgyörkön nincs több kislány csak három„ c. népdal dallamára.

„A csücskőbe, a csücskőbe zöldell már az uborka,
Gyorsan szedik, összerakják, az asszonyok kupacha,
De mikor a ládákkal megérkeznek,
Mint a méhek szétröppennek, hogy elsőnek érjenek.

Egyszer aztán képzeljétek, a ládákkal hogy mi lett,
Liba Boris, Liba Boris futás közbe, hogy mit tett,
Félve attól hogy nem jut uborkásláda,
Nem habozott, önmagát is a traktor elé vágta.

Hévizgyörkön, Hévizgyörkön nincsen fejős csak régi,
Munkájukat becsülettel, mindennap jól elvégzik.
Sir a boci, az anyjáért kesereg,
Mig a fejős a pótmama, a Hókával enyeleg."

„Sárgarépat nem jó dombra ültetni" c. népdal dallamára.

„Sárgarépat nem jó dombra ültetni,
A tábláját jól ki kell választani.
Egyszer mondtam ültessenek 50l-es jó répat,
És képzelj el az elnök, azt mondta, hogy nem tök.
Finom sárgarépa, piros mint a cékla,
S az eredmény
Répa helyett egérfarkat találtunk".

„Esik eső szép csendesen csepereg” c. dalra.

„Esik eső, szép csendesen csepereg,
Aki férfi a színpadon feszeleg,
Tsz elnök bort hozzon az asztalra,
Az asszonykórust, állítsa ki strázsának.

Elnök elvtárs, strázsa kislány nem leszek,
De majd nyáron Felső-Turra elmegyek,
Angyél, s Ilony se vette ezt tréfára,
Felkaptak a faros busznak hátára.

Indul a busz, jaj de vágtat messzire,
Igenyest a magas Tatra szélbe,
A „Szamaras” eltévedt az erdőbe,
Ott akartuk felejtetni örökre.”

Források és utalások

- 1./ Aszódi mezeumi füzetek. 3. szám.
- 2./ Magyar statisztikai közlemények. 83. kötet.
- 3./ Az első magyar népszámlálás. /1784-87/
- 4./ Magyar statisztikai közlemények. 83. kötet 48. old.
- 5./ Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye északi körzeteinek története.
- 6./ Pest vármegyei Direktórium Iratai c. anyag /Pest megyei Állami Levéltár/
- 7./ A Magyar Korona országainak mezőgazdasági statisztikája. 1897. év 15. kötet. Magyar Statisztikai közlemények. 99. kötet. 174 oldal.
- 8./ A Magyar Statisztikai közlemények. 105. kötet.
- 9./ Ugyanott.
- 10./ Ugyanott.
- 11./ Ugyanott.
- 12./ Földmunkás és szegényparaszt mozgalmak Magyarországon 1848-1948 Szikra. 1950. 1030. old.
- 13./ Földreform nyilvántartó könyv. /Hévízgyörk községi tanács irattára/
- 14./ Lenin Művei 28. kötet. Szikra 1952. 172. oldal.
- 15./ Rákosi Mátyás. Válogatott beszédek és cikkek. Szikra 1955. 239. oldal.
- 16./ M.St.közl. 83. kötet. 194
- 17./ 1930. és 49-es népszámlálási adatok.
- 18./ Községi Tanács iratai.
- 19./ Kulák lista /Községi Tanács irattára. Hévízgyörk/
- 20./ Adatokat a Dózsa tsz. irattári anyagaiból, a tsz. zárszámadó jegyzőkönyvekből, a párt és tanács jelentéseiből állítottam össze. A további táblázatokhoz is ezeket használtam fel.

- 21./ Ugyanott.
- 22./ Ugyanott.
- 23./ Ugyanott. Aszódi Járási Tanács Mg.Osztályának vizsgálati jegyzőkönyve. 1958. december 20.
- 24./ Fehér Lajos: A szocialista mezőgazdaságért. Kossuth 1963. 24. old.
- 25./ Ugyanott.
- 26./ Ugyanott.
- 27./ Ugyanott.
- 28./ Ugyanott.
- 29./ MSZMP. K.B. december 7.-i határozata.
- 30./ Községi Tanácsülés jegyzőkönyvei /1959 március , április/.
- 31./ Községi Párt és Tanács szervek tsz. fejlesztési terve. 1959. augusztus 4.
- 32./ Tsz. belépési nyilatkozatok összesítése. /1959. december 28./
- 33./ Tsz. vezetőségi, zárszámadási jegyzőkönyvek, mérlegek, mellékletek és tsz. főkönyvi adatok.
- 34./ Ugyanott.
- 35./ Ugyanott.
- 36./ Ugyanott.
- 37./ Ugyanott.
- 38./ Ugyanott.
- 39./ Ugyanott.
- 40./ Ugyanott.
- 41./ Ugyanott.
- 42./ Ugyanott.
- 43./ Ugyanott. Községi Tanácsülés 1960. ápr. 14. jkv.
- 44./ Ugyanott. Tsz. vezetőségi és zárszámadási jkv.
- 45./ Ugyanott.
- 46./ Ugyanott.
- 47./ Ugyanott.
- 48./ MSZMP. X. Kongresszusa jegyzőkönyve, 453 old.
- 49./ Tsz. vezetőségi ülés 26/1971. határozata.
- 50./ MSZMP. X. Kongresszusa jegyzőkönyve, 115-116 old.

Felhasznált irodalom

- 1./ Lenin a szövetkezetről. Lenin művei 33. kötet. Szikra 1953.
- 2./ Az agrárkérdésről szóló tézisek tervezete. Lenin művei 31. kötet. Szikra 1951.
- 3./ Az MSZMP országos értekezletének jegyzőkönyve. Kossuth 1957.
- 4./ Az MSZMP VII, VIII, IX és X. kongresszusának jegyzőkönyvei.
- 5./ Az MSZMP határozatai és dokumentumai. /mezőgazdaságra vonatkozó rész/ Kossuth 1964.
- 6./ MSZMP agrárpolitikájának tézisei. Kossuth 1957.
- 7./ Fehér Lajos: A szocialista mezőgazdaságért. Kossuth 1963.
- 8./ Erdei Ferenc: Mezőgazdaság és szövetkezet. Akadémia 1959.
- 9./ Gulyás Emil: A magyar mezőgazdaság szocialista átalakításának legfőbb problémái. Kossuth 1959.
- 10./ Nyers Rezső: Szövetkezeti mozgalom a mai Magyarországon. Közgazdasági és Jogi kiadó. 1962.
- 11./ Hévízgyörk községi tanács irattárának tsz-re vonatkozó dokumentumai.
- 12./ A Dózsa tsz. irattára.
- 13./ Gödöllői Járási Tanács Mg. Osztályának irattára.
- 14./ Aszódi Petőfi Múzeum iratai.
- 15./ Agoston József. A szegvári "Gorkij" tsz. története c. doktori értekezése. 1967.

Bevezetés	2
I. HÉVIZGYÖRK KÖZSÉG TÖRTÉNETÉNEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE =====	4
1./ A község kialakulásának története	4
2./ Gazdasági és társadalmi viszonyok a felszabadulás előtti években.	9
II. HÉVIZGYÖRK KÖZSÉG MEZŐGAZDASÁGA A FELSZABADULÁS =====	16
UTÁN =====	
1./ A földreform végrehajtása	16
2./ A földreform hatása	18
III. A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM ALAKULÁSA =====	
HÉVIZGYÖRK KÖZSÉGBEN /1951-1959-ig/ =====	21
1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezésének szükségessége.	21
2./ A Dózsa termelőszövetkezet megalakulása	22
3./ A Dózsa termelőszövetkezet és a falu gazdálko- dásának feltételei.	27
4./ A termelőszövetkezet helyzetének alakulása Hévizgyörkön 1959-ig	32

IV.	A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM ALAKULÁSA ÉS =====	
	FEJLŐDÉSE HÉVIZGYÖRKÖN A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA =====	
	ÁTSZERVEZÉSÉTŐL A TSZ MEGSZILÁRDULÁSÁIG /1959-1967/ =====	48
	1./ A mezőgazdaság szocialista átszervezése és tapasztalatai Hévizgyörkön	48
	2./ A hévizgyörki Dózsa termelőszövetkezet gazda- sági, politikai megszilárdítása és fejlődése az átszervezés után /1960-1967./	55
V.	A DÓZSA TERMELŐSZÖVETKEZET FEJLŐDÉSE ÉS ÉLETÉNEK =====	
	ALAKULÁSA AZ ÚJ GAZDASÁGIRÁNYÍTÁSI RENDSZERBEN =====	
	/1968-1972/	80
	1./ A termelőszövetkezet gazdasági életének alakulása	83
	2./ A Dózsa termelőszövetkezet vagyoni helyzete, a dolgozók életkörülményeinek alakulása	102
	Mellékletek	127
	Források és utalások	133
	Felhasznált irodalom	135
	Tartalom jegyzék	136